

Mokyklų pasirengimo diegti atnaujintas pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrąsias programas veiklos tyrimas

TYRIMO ATASKAITA

DR. SERGEJUS NEIFACHAS
DR. GIEDRĖ SLUŠNIENĖ
DR. TOMAS BUTVILAS

VILNIUS
2022

Mokyklų pasirengimo diegti atnaujintas pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrąsias programas veiklos tyrimo ataskaita parengta įgyvendinant Nacionalinės švietimo agentūros projektą „Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“.

Rengėjų grupė už pagalbą dėkoja: tyrime dalyvavusių mokyklų komandoms, prof. dr. Aušrai Kazlauskienei, NŠA Ugdymo turinio departamento Ugdymo turinio rengimo skyriaus vedėjai Saulei Vingelienei ir metodininkams, NŠA Ugdymo turinio departamento direktoriaus pavaduotojai ir tyrimo vadovei Žanetai Vaškevičienei, NŠA projekto "Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas" metodininkei ir tyrimo koordinatoriui Kristinai Paulikei.

Ivadas. Veiklos tyrimo kontekstas

Ugdymo turinio atnaujinimas – išskirtinai sudėtingas ir daugialypis procesas, parodantis tiek visos visuomenės raidą ir pažangą apskritai, tiek visuomenės gyvenimo pokyčius bei siekį sukurti tobulesnę ir efektyvesnę žinių visuomenę. Šio proceso poveikis ypač akivaizdus *ugdymo programose*, realizuojamose bendrojo ugdymo mokyklose. Atnaujinamose programose vis labiau pradedama pabrėžti ugdymo kompetencijos plėtojimo problema. *Kompetencijomis grįstas mokymasis*, kaip šiuolaikinės didaktikos fenomenas, nagrinėjamas į mokinį orientuoto mokymosi kontekste kaip gebėjimas savarankiškai veikti, nulemtas mokinio žinių, mokėjimų, įgūdžių, nuostatų, asmenybės savybių bei vertybių.

Atnaujinamas ugdymo turinys pradėjo pabrėžti ne vien mokymo dalykų žinias, bet ir *kompetencijų*, kurios gali būti traktuojamos kaip Europos šalių vidurinio ugdymo tikslas, plėtojimo kryptį nepriklausomai nuo besimokančio asmens interesų. Veiklos tyrimo objektu tapęs *kompetencijomis grįstas mokymasis*, kai *septynių kompetencijų plėtojimas tampa* aktuali ugdymo *programų tikslu*, sudaro palankias prielaidas pedagogams praktikams ir mokslininkams tyrėjams analizuoti bendrąsias tendencijas ir atskleisti naujas didaktines nuostatas planuojant, organizuojant šiuolaikinę pamoką.

Tokia sąvokų kaita rodo ne tik naujas įvestis į ugdymo turinio konstravimo / modeliavimo diskursą, bet ir atskleidžia mokymosi technologijų ir inovacijų sektoriuje vykstančias permainas, lemiančias *naujų mokymosi kompetencijų, mąstymo gebėjimų radimąsi* (Neifachas, Paurienė, 2013). Šių išvalgų kontekste ypač pažymėtina nauja *kompetencijomis grįsto mokymosi modelio brėžtis*, atspindinti naujas mokymosi politikos dimensijas: *savivaldaus mokymosi, tyrinėjančio mokymosi, paremiančio mokymąsi mokymo dinamiškoje ir atviroje bendrojo ugdymo mokyklos klasės aplinkoje* apraiškas (Geros mokyklos koncepcija, 2013). Kompetencijomis grįsto mokymosi didaktinė prieiga (*Bendrųjų programų atnaujinimo gairės*, 2019) aktualizuojama kaip svarbus švietimo politikos strategijos prioritetas, rodantis būtinybę peržiūrėti ir keisti tradicines bendrojo ugdymo sistemas, integruoti į jas pažangias mokymosi praktikas, šiuolaikines ugdymo strategijas ir panaudoti jų potencialą europinės mokymosi erdvės kūrimui.

Reikia pažymėti, kad pastaruoju metu Europos Komisijos Jungtinio tyrimo centro (JTC) švietimo ir mokymo moksliniuose tyrimuose, ypač žiniomis grindžiamos visuomenės kūrimo srityse, mokymosi aplinkos kaitos, kompetencijomis grįsto mokymosi tematikai ir problematikai skiriamas ypatingas dėmesys. Darnaus vystymosi darbotvarkės 2030 (*Education 2030. Incheon Declaration and Framework for Action*, 2015) mokymosi aplinkos atnaujinimo ir modernizavimo gairėse pažymėtas išskirtinis švietimo vaidmuo įgyvendinant pokyčius ir sisteminės prieigos svarba siekiant aukštesnės švietimo kokybės. Besimokantiems turi būti užtikrinamos galimybės įgyti žinių, plėtoti gebėjimus, vertybines nuostatas. Dokumente pabrėžiama kompetencijomis grįsto mokymosi didaktinė prieiga. Taigi galime teigti, jog Europos ir Lietuvos mokymosi aplinkos tyrimų praktika yra itin aktualus socialinių-educacinių tyrimų objektas.

Pastaraisiais metais Lietuvoje parengti šie svarbūs švietimo plėtotę apibrėžiantys dokumentai, tokie kaip Bendrojo ugdymo mokyklos kaitos gairės (2017), Bendrųjų programų atnaujinimo gairės (2019) ir kt. Šiuose dokumentuose atsispindi šiuolaikinės ugdymo plėtotės tendencijos šalyje, kurias, atsižvelgdamos į vykstančius pokyčius, *mokymosi strategijos ir mokinių pasiekimų sąsajų aspektu* tyrinėja Augustinienė, Simonaitienė (2020), *ugdymo programų sudarymo tendencijas, akcentuojant kompetencijomis grįstą mokymąsi*, tyrinėja Žydziaiūnaitė, Teresevičienė, Kaminskienė, Gedvilienė, (2012), Kazlauskienė, Masiliauskienė, Gaučaitė, Pocevičienė (2012), Bartkevičienė (2015), Duoblienė (2018) ir kt.

Procesai, vykstantys Lietuvoje pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo sandūroje, taip pat nelieka pasaulinių švietimo tendencijų nuošalyje. Targamadžė (2020) tyrinėjo mokymosi virtualioje erdvėje ypatumus, galimybes kiekvienai edukacinei veiklai parinkti veiksmingiausią realizaciją mokymosi erdvės, laiko ir vietos atžvilgiu, įvertinant besimokančiųjų mokymosi sąlygas ir parinkti geriausiai tinkantį mokymosi būdą bei metodą. Janiūnaitė (2019) tyrinėjo, kaip

pasitelkus edukacinių inovacijų diegimo atvejus įgalinti besimokančiuosius, panaudojant turimas žinias, atpažinti edukacines inovacijas, nustatyti jų tipus, diegimo kelius ir strategijas, inovacijos adaptavimo veiklas, jų vertinimo procesą. Daunorienė, Simonaitienė, Ukvalbergienė, Daubarienė ir kt. (2020) tyrinėjo besimokančiųjų pasiekimų vertinimo metodus ir grįžtamąjį ryšį. Tačiau bendrojo ugdymo tyrimai, skirti kuriamų ir / ar atnaujinamų programų, kurios atspindi šiuolaikines programų kūrimo tendencijas, analizei kompetencijų turinio raiškos požiūriu per šį laikotarpį nebuvo atlikti.

Konceptualiuoju sisteminiu lygmeniu tampa bendrojo ugdymo mokyklos perspektyva, kai ugdymo turinio atnaujinimo gilinasi į dalyko didaktiką ir plėtoja kompetencijų turinį pamokoje, pagrindžia programų kūrimo principus, atskleidžia ugdymo turinio kūrimo matmenis bei įgyvendinimo žingsnius. Ugdymo turinio planavimo strategija pastaruoju metu yra itin aktuali Europos šalyse, nes besimokančiojo asmens veikla pamokoje priklauso ne tiek nuo įgytų formalių žinių kaip programų baigimo rezultato, kiek nuo jo gebėjimo prisitaikyti prie kintančios aplinkos, kurioje esminis veiksnys yra asmens mokymosi kompetencija ir jos plėtojimo potencialas. Todėl pasirengimas pamokinei veiklai iš mokytojo reikalauja numatyti veiklos struktūrą, kuria remiantis programoje gali būti siekiamas kompetencijų plėtojimo tikslas.

Tačiau iki šiol niekas išsamiau neanalizavo pamokų rengimo ir jų vertinimo metodologinių sąsajų. Veiklos tyrimu siekiama nustatyti pamokos kokybę ir atskleisti atnaujintų kompetencijų plėtojimo / įgyvendinimo lygį. Problemos, nagrinėjamos veiklos tyrime, esmę geriausiai nusako klausimai: *kaip plėtojamose kompetencijose atnaujintose ugdymo programose? Ar pamokoje keliama uždaviniai gali užtikrinti apibrėžtų kompetencijų siekiamybę?* Kadangi kompetencijos plėtojamose pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo grandyse, šio veiklos tyrimo **objektas** yra bendrųjų programų, realizuojančių kompetencijas, plėtojimas bendrojo ugdymo mokyklose.

Veiklos tyrimo tikslas – *pagrįsti ugdymo programų, plėtojančių kompetencijas, kūrimo metodologiją ir patikrinti ją planuojant pamokas.*

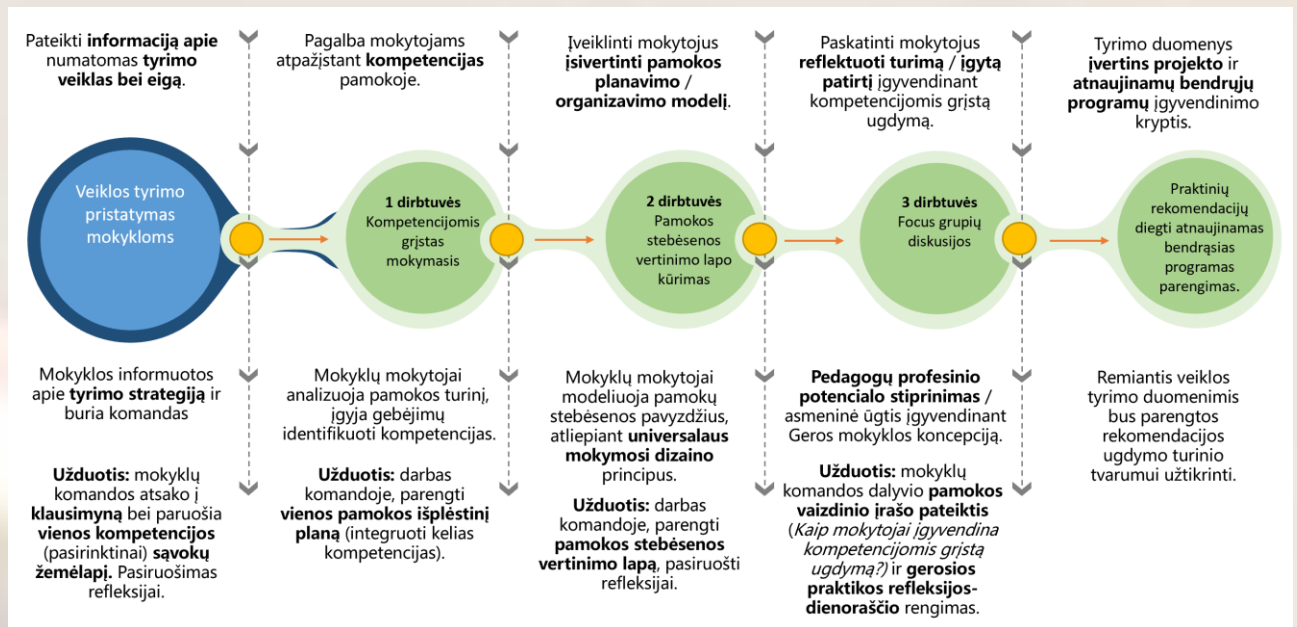
Veiklos tyrimo uždaviniai:

1. Sukurti kompetencijų sandų raiškos mąstymo žemėlapi, kuris sudarytų galimybes įvertinti atnaujintų kompetencijų plėtojimo apimtį bendrojo ugdymo mokyklose.
2. Atskleisti pamokoje plėtojamų kompetencijų ir dalyko turinio (ugdymo programų) santykį, kuriuo remiantis galima analizuoti pamoką ir įvertinti joje plėtojamų kompetencijų lygį.
3. Laikantis nuoseklumo principo, sukurti pamokos stebėjimo įrankį, kuris leistų vertinti pamokos kokybę bei išskirti indikatorius, kurie padėtų atskleisti pamokų kokybės ribas.
4. Bendrojo ugdymo mokyklų mokytojams pateikti praktinio pobūdžio rekomendacijas, kurias pritaikytų įgyvendinant atnaujintą ugdymo turinį, tobulinant pamokos planavimo, organizavimo, vadovavimo pamokai gebėjimus.

Metodologinį veiklos tyrimo pagrindą sudaro tokios teorinės nuostatos:

- *Veiklos koncepcija* (Katiliūtė, 2008; Lepaitė, 2003), kuri praplėtusi pedagoginio darbo sampratą, pedagogo profesinio potencialo raišką, akcentuoja ne tik funkcinį darbo atlikimą, bet ir mokytojo apsisprendimą pasirinkti tokius pamokos metodus, kurie *atveria saviraiškos, pasitenkinimo ir autonomiškumo galimybes* bei padeda efektyviai siekti užsibrėžtų tikslų.
- *Kompetencijos koncepcija*, kurioje kompetencija traktuojama kaip holistinė (visuminė) mokinio potencialo raiška, akcentuojamos *asmeninės besimokančiojo savybės, vertybinės nuostatos bei gebėjimas* realizuoti sukaupą patirtį pamokoje.
- Kompetencijomis grįsto mokymosi plėtojimu pagrįstų programų sudarymo principai, kurie akcentuoja *pedagoginės veiklos variacijų ir kritinių aspektų išskyrimą* pamokose, kuriose programose.

Loginį veiklos tyrimo pagrindimą (1 pav.) sudaro mokytojų praktinės dirbtuvės, kurios buvo nagrinėjamos tyrimo įgyvendinimo procese.

1 pav. Mokyklų pasirengimo diegti atnaujintas pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrąsias programas veiklos tyrimo modeliavimas

Kompetencijomis grįsto mokymosi metodologijos įgyvendinimo bendrojo ugdymo mokykloje problemai spręsti pasitelkiamas veiklos mokslas. Veiklos mokslo ištakos siejamos su kritine teorija, kurios autoriai yra vokiečių filosofai Horkheimer, Adorno ir Habermas (Argyris ir kt., 1985). Šios teorijos teiginiai akcentuoja socialinį tyrimą, kuris siekia suvienyti žinias ir veiklą, teoriją ir prakseologiją. Tarp individų skatinama kritinė savirefleksija tam, kad jie galėtų laisvai pasirinkti, ar jiems transformuoti požiūrį į pasaulį, ir kaip jiems tai padaryti. Taigi, metodologinį kritinės refleksijos pagrindą sudaro savirefleksija, kuri leidžia individui transformuoti savivoką ir veikti tam, kad pakeistų socialinę realybę (mokymo(si) aplinką).

Mokymosi būdas, kurį Argyris ir kt. (1985) vadina dvikilpiu mokymusi, išreiškia esminį veiklos mokslo siekį: išmokyti praktikus, pasitelkus kritinę refleksiją, nuolat keisti savo veiklos modelį, ir taip tobulėti. Tai aktualu, kai kalbama apie mokymo(si) aplinkos kaitą, nes veiklos mokslo akcentuojamas refleksyvus savo veiklos tyrinėjimas neapsiriboja įgytomis naujomis žiniomis, o skatina pokyčius žmogaus vertybių, požiūrių, nuostatų lygmenyje.

Veiklos tyrime laikomasi ne tik jau aptartos veiklos mokslo metodologinės prieigos, bet ir kokybinės turinio (*content*) analizės koncepcijos (Mayring, 2000, cit. Žydzūnaitė, 2003): *content* analizė remiasi sistemišku žingsnių vykdymu: 1) daugkartiniu teksto skaitymu; 2) kategorijų bei subkategorijų išskyrimu ir jų pagrindu iš teksto ekstrahuotais įrodymais; 3) kategorijų, apimančių subkategorijas, interpretavimu.

Kokybinio tyrimo uždaviniai yra dvejoji. Viena vertus, juo siekiama nustatyti, suprasti ir suplanuoti, kaip mokymosi procesas (strategijos ir trajektorijos) gali keistis esant dabartiniams prioritetams, taip sukuriant ateities *aprašomąją viziją*. Kita vertus, tuo remiantis, tyrime mėginama sukurti ateities normatyvinę viziją, nustatant strategijas, užtikrinančias, kad būsimos mokymosi galimybės prisidėtų prie socialinės sanglaudos, socialinės ir ekonominės įtraukties ir ekonominio augimo.

Kad būtų pasiekti šie du uždaviniai, buvo plačiai ir įvairiomis formomis konsultuojamasi su mokytojais (*piešiant sąvokų žemėlapius dirbtuvėse*), į šį procesą buvo įtraukiamos ir NŠA metodininkų grupės. Veiklos tyrimo duomenų analizė atlikta nuosekliai taikant strategijas, pateiktas loginėje tyrimo schemeje (modelyje) (1 pav.)

Kokybinio tyrimo duomenų analizė: metodika ir logika. Veiklos tyrimo pagrindinis klausimas buvo orientuotas į tai, kaip keičiasi mokymasis šiuolaikinėje pamokoje. Šio klausimo

variantai buvo pateikti 30 mokyklų mokytojams (2022 m. lapkritį, N=150 mokytojų) kūrybinėse dirbtuvėse, kur po „minčių lietaus“ strategijos taikymo ir diskusijų buvo sukurtos skirtingos, nors daug kur persikeičiančios ir sutampančios kompetencijų žemėlapių (angl. *maps*) logografikos.

Veiklos tyrimo teorinės prielaidos

1.1. Mokymo(si) aplinkos apibrėžtys: kompleksiško ir problemiško diskursas švietimo politikoje

Mokymo(si) aplinkos tyrimo kaip teisinės, politinės, edukacinės kategorijos svarba ir vertė šiuolaikinėje socialinių mokslų metodologijoje tuo didesnė, kuo ši sąvoka neaiškesnė, vadinasi, paslankesnė. Tą patį būtų galima pasakyti apie daugumą edukacinių sąvokų – sąvoka tuo vertingesnė, kuo silpniau jos, kaip termino, ribos atlaiko skirtingų švietimo filosofijos kryptų (paradigmų) refleksijas (Kuhn, 2003). Darbas su tokiomis sąvokomis labai reikalingas, jei tik norima ne tik reflektuoti socialinę sąmonę, bet veikti jos kaitą. Mokymo(si) aplinkos sąvoka yra būtent tokioje perkainojimo kryžkelėje. Tai reiškia, kad į ją ir jos kaitą įsižiūrint įmanoma užčiuopti platesnes mūsų dienų mąstymo transformacijas.

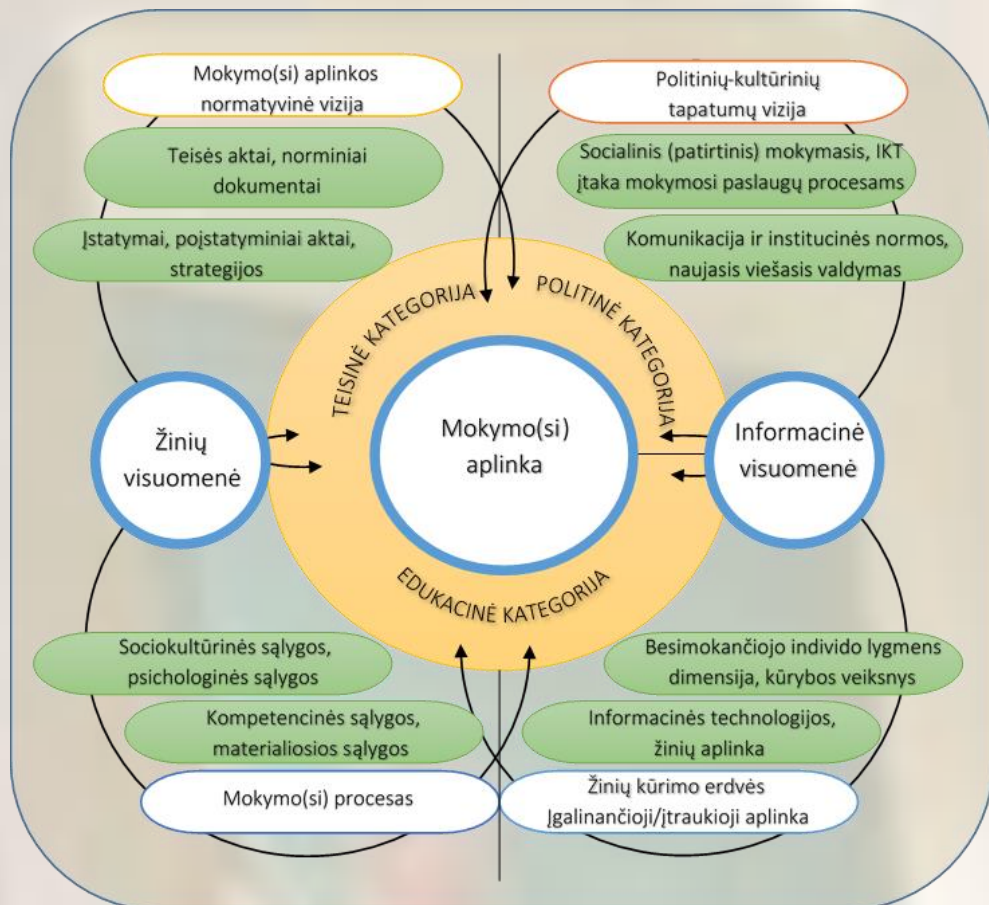
Be abejo, mokymo(si) aplinkos sąvokos, kaip ir bet kurios kitos sąvokos, turinys yra gyvas ir paslankus prasmų junginys, priklausantis, viena vertus, nuo sąvokos nagrinėjimo tradicijos, kita vertus, nuo to, kiek ir kaip ji bandoma nagrinėti dabar. Žvelgiant į tai, kaip mokymo(si) aplinkos sąvoka vartojama šiandien, aiškiai matyti dvi skirtingos, bet vienodai tikėtinos jos raidos tendencijos. Pirmoji jų (būdinga viešajam diskursui) yra siekis mokymo(si) aplinkos sąvoką vartoti nagrinėjant edukacinius (mokymosi) procesus, siekiant apibūdinti tiek mokytojo organizuotą ir realizuojamą aplinką, tiek tą aplinką, kurioje mokosi besimokantys asmenys (Jucevičienė, 2010; Neifachas, Rudanov, 2013). Tačiau yra ir antroji tendencija, gana aiškiai matoma postmodernistinėje politikoje, filosofijoje ir kitoje mokslinėje literatūroje, – mokymo(si) aplinka gali būti laikoma tokia globalizacijos, integracijos procesų, informacijos ir komunikacijos technologijų plėtros fenomenu, kuris formuoja kiekvieno mokymo(si) aplinkos dalyvio (mokytojo, mokinio, mokinio tėvų) elgseną. Anot Jucevičienės (2010), pastaraisiais dešimtmečiais įvairių šalių mokymo / švietimo institucijos keitė savo mokymo(si) politikos koncepcijas, pasukdami modernėjimo (*tapimo visuotiniu, masiniu, atviru, bendradarbiavimu grįstu, prieinamu*) keliu (Jucevičienė, 2010, p. 7-8). Tačiau šis reiškinys pastaruoju metu kelia daug ir įvairių prieštarų metodologinių *kiekybės vertimo kokybe* problemų: pasauliniu mastu įžvelgiamas prieinamumo ir pasirinkimo laisvės, svarbių tradicinių mokymo(si) vertybių praradimo pavojus ir globalizacijos procesų (*migracijos, imigracijos, ankstyvaus mokymo(si) nutraukimo, informacinių tinklų plėtros*) siekis valdyti mokymo(si) erdves. Šie visuomenės raidos aspektai kelia naujus iššūkius visam bendrojo ugdymo mokyklų sektoriui, kuris išgyvena savąją transformaciją laikotarpį. Priklausymo nuo mokymo(si) aplinkos tradicijų būdai, lygmenys ir intensyvumas skiriasi, tačiau visais atvejais leidžia mums suvokti mokymosi visą gyvenimą procesą kaip socialinį darinį ir veikti tuo suvoktu laiku kaip socialioms būtybėms. Būtent antrąją tendenciją ir mėginsime paremti šiuo veiklos tyrimu: jame mokymo(si) aplinkos sąvoka tiriama kaip savitas laiko patyrimas, grindžiantis daugumą mūsų sprendimų.

Mokymo(si) aplinka gali tapti keleto mokslo atšakų tema (2 pav.). Svarstyti su mokymo(si) aplinka susijusius klausimus galima *teisės teorijos kategorijomis*. Mokymo(si) aplinkos, kaip teisinės kategorijos, tyrimas tampa pagrindu tirti tokius klausimus, kaip šiuolaikinės mokymosi aplinkos formavimosi specifika (šios temos klausimai iliustruojami teisės doktrinos, teisės aktų ir teisinės praktikos pavyzdžiais). Taip siekiama teisės teoriją priartinti prie teisinės praktikos.

Girdimi vieši diskursai apie mokymosi aplinką reglamentuojančius dokumentus, savo turiniu retokai gali būti kokybiški. Stokojama įstatyminės bazės, pagrindžiančios bendrojo ugdymo mokyklų mokymosi aplinkų funkcionavimo veiksmingumą (Švietimo būklės analizė,

2013). Dažnai kyla ginčai dėl dokumentų interpretavimo ribų. Tam tikras socialinių mokslų metodologijos neapibrėžtumumas (nepakankamumas) sudaro kliūtį plėtoti autentiškus dokumentinius tyrimus (Cibulskas, Žydzūnaitė, 2012; Neifachas ir kt., 2012). Dėl metodologinio pobūdžio instrumentų, būtinų dokumentų turiniui kontekstualizuoti šiuolaikinės modernios bendrojo ugdymo mokyklų vadybos ir švietimo politikos teorijose stokos, nėra galimybės pademonstruoti, kaip gali būti konstruojamas teorinis diskursas, turintis rekonstrukcinės, pertvarkomosios galios vadybiniams pokyčiams mokymo(si) aplinkos kaitos politikos procesuose.

Vis dėlto išsamiai, visada ir visiems laikams tinkanti mokymosi aplinką reglamentuojančių teisinių normų (dokumentų) interpretacija yra konceptualiai negalima, nes švietimo dokumentų samprata yra dinaminė, o ne statinė kategorija (Mesonis, 2010). Todėl labai svarbu parodyti, kaip vyksta jų interpretavimo procesas, išanalizuoti, kokios aplinkybės turi įtakos dokumentams pažinti. Sprendžiamos mokslinės problemos esminį pagrindą sudaro nuoseklios teorinės perspektyvos ir sisteminio požiūrio į turinio interpretavimą stoka reglamentuojančiuose dokumentuose (teisės aktuose, norminiuose ir metodiniuose dokumentuose). Taigi pagrindinis tyrimo klausimas – kaip, remiantis reglamentuojančių švietimo dokumentų paradigma, pagrįsti mokymo(si) aplinkos turinio analizės perspektyvą ir nustatyti teisinės kategorijos manifestuojantį diskursą ir jo turinį kategorizuojančius dokumentus?

2 pav. „Mokymo(si) aplinkos“ sąvokos analizės konceptualus modelis

Visoje šių įvairaus pobūdžio mokymo(si), kaip teisinės kategorijos, problemų erdvėje reikia ne tik susivokti, bet ir rasti jų sprendimus įgalinančius veiksnus. Mokymo(si) aplinka tyrinėta įvairiais *raiškos aspektais*: *mokslinių tyrimų* (Jucevičienė, 2001, 2010; Lipinskienė, 2002; Pečiuliauskienė, 2013), *mokymo(si) formų ir sąlygų* (Ramsden, 2000, De Kock, Slegers ir Voeten, 2004), *priemonių ir informacinių išteklių* (Brazdeikis, 2009). Teisinės kategorijos

sampratą tiesiogiai tyrinėjo Vaišvila (2000, 2004, 2009), Venckienė (2000). Tačiau iki šiol lieka netyrinėtas mokymo(si) aplinkos, kaip *politinės kategorijos*, konceptas, susietas su jį lydinčiais reiškiniais, pvz., netradicinių mokinių (įvairaus amžiaus, dirbančių, vidutinių gabumų, bet turinčių patirties, norinčių mokytis jiems tinkamomis formomis ir būdais) atėjimu į bendrojo ugdymo mokyklą (Neifachas, Rudanov, 2013, p. 30).

Nagrinėdami mokymo(si) aplinką kaip reiškinį, kartu jį kontekstualizuojuame kaip procesą, sureguliuotą teisės normomis, kurių visuma sudaro bendrą įstatymą, poįstatyminių aktų sistemą. Kiekviena teisės normų sistema pasižymi specifiniais mokymo(si) aplinkos (*mokymo(si) kokybės, mokymo(si) socialinės-ekonominės aplinkos, mokymo(si) sistemos valdymo*) aspektais. Tai sąlygoja jau ta aplinkybė, kad švietimo politikoje bendrojo ugdymo sistema yra suprantama savitai, pažymint tam tikras preferencijas egzistuojančioje įstatyminėje sistemoje (LR švietimo įstatymas, 2011).

Bartaševičius (2012) pastebi, jog mokymo(si) aplinkos problematika vis dažniau analizuojama ne tik politikos, teisės, bet ir edukologijos mokslo požiūriu. Politikos proceso analitikas pabrėžia, juk „kintant požiūriui į mokymą(si), jo tikslus, turinį, technologijas, subjektą, objektą ir pan., kinta požiūris į aplinką, kurioje vyksta mokymo(si) procesas“ (Bartaševičius, 2012, p. 1). Mokymo(si) aplinkos kaitos turinys yra *edukologijos mokslo* teorijų pamėgta *problema*, todėl egzistuoja daug jos sampratos koncepcijų. Vienos teorijos, atskleisdamos mokymo(si) aplinkos sampratos turinį, aktualizuoja „teisinių subjektų“ (mokytojų ir mokinių) „reikšmę“, kitos į subjekto teisę žvelgia per besimokančių asmenų teisių ir pareigų sistemos prizmę (Dudzinskienė, 2007; Dumont, Istance ir Benavides, 2010).

Mokslinėje literatūroje (Jarvis, 2001; Jucevičienė, 2010), nagrinėjančioje edukacinius procesus, galima pastebėti, kad terminas „*mokymo(si) aplinka*“ vartojamas siekiant apibūdinti dvi besidubliuojančias, bet kartu ir skirtingas sampratas – tiek pedagogo organizuotą aplinką, tiek tą aplinką, kurioje mokosi mokiniai. Šiuo atveju mokymo(si) aplinka apibūdinama iš pedagogų pozicijų ir yra institucinio ir pedagoginės sistemos lygmens dimensija. Ji kuriama tam, kad tikslingai skatintų ir įgalintų mokinių mokytis.

Lyginant minėtą apibrėžimą su Barr ir Tagg, Abowd (2010) (cit. pagal Jucevičienė, 2010, p. 64-66) galima pastebėti ryškų kontrastą, kurį sudaro racionalumas ir problemos pažinimo sistemiškumas. Kalbėdami apie panašią aplinką, mokslininkai ją apibrėžia kita definicija – „*edukacine aplinka*“. Tokios pozicijos laikosi nemažai šios koncepcijos atstovų. Taigi pažymėtina, jog pasitaiko terminų ir juos atitinkančių sampratų painiavos. Savo ruožtu P. Jucevičienė (2002) pagrindė edukacinės ir mokymo(si) aplinkos sąvokų skirtumą, siūlydama konceptualias pozicijas. Egzistuojanti įvairių sampratų takoskyra vadovaujasi konstruktyvizmu, teigiančiu, kad mokymasis neatsiejamas nuo konteksto; nustatant mokymo ir mokymosi santykį, pabrėžiama mokymosi paradigma. Taigi mokymosi aprėptis yra daug platesnė nei mokymo. Tačiau mokslininkė pripažįsta, kad ši pozicija nėra jau tokia konceptualiai nesutaikoma.

Vadovaujantis šia išvestine nuostata, bendrojo ugdymo sistemoje galima išskirti *edukacinę ir mokymo(si) aplinką*, kurios veikiamas žmogus gali mokytis, tobulėti. Ši sąvokų jungtis reikalauja platesnio paaiškinimo. Mokymosi aplinkos, kaip ir kitų bendrojo ugdymo erdvės sąvokų, suvokimo ribų kitimas priklauso nuo artimų ir priešingų paradigminių sąvokų radimosi, nykimo ir transformavimosi. *Edukacinės aplinkos* sampratos susiformavimą paskatino *mokymo(si) aplinkos idėja*, kilusi kitoje – informacijos ir informacinių technologijų mokslo žinių – srityje. *Mokymo(si) aplinka* yra bet kokia asmenį supanti informacinė erdvė, kuri gali pasižymėti mokymo(si) galimybe. Ji kuriama, kad tikslingai skatintų ir įgalintų mokinių mokytis. Taigi, Lipinskienės (2002), Brazdeikio (2009) teigimu, edukacinė aplinka bendriausiai yra dinamiška informacinė mokymosi veiklos erdvė, sukurta ir veikiama edukatoriaus (mokytojo ar kito ugdymo poveikį kuriančio asmens) ir sąlygota ugdymo tikslo, jį atitinkančio turinio ir jo įvaldymą paremiančių ugdymo formų, metodų ir priemonių, taip pat kitų toje aplinkoje esančių daiktų ir subjektų, turinčių kokią nors įtaką besimokančiam asmeniui, edukacinei informacijai ir (ar) jos

sklidimui iki besimokančio asmens. Svarbu pastebėti, jog Jucevičienės (2010) teigimu, edukacinė aplinka yra dinamiška, todėl konkrečius jos parametrus galima nustatyti tik tam tikru momentu.

Taigi, įvertinus šiuos mokymo(si) aplinkos ypatumus, akivaizdu, kad ne kiekviena edukacinė aplinka tampa mokinio mokymo(si) aplinka. Pirma, mokinys turi būti motyvuotas aplinka naudotis, antra, jis turi sugebėti tai daryti. Tokį požiūrį atitinka mokinių mokytis įgalinančios edukacinės aplinkos samprata: tai tokios edukacinės aplinkos, kurios kompetencinės, mokymo(si) sąlygos suteikia kiekvienam besimokančiam asmeniui mokymosi galios ir turi įtakos sėkmingam mokymuisi, sukūrimas (Lipinskienė, 2002).

Kirschne, Vilsteren, Hummel (cit. pagal Jucevičienė, 2010, p. 69) savo darbuose vartoja terminą *mokymo(si) aplinka*, kurioje mokiniai randa pakankamai reikalingų išteklių bei priemonių. Šioje aplinkoje jiems sudaryta galimybė susikonstruoti *mokymo(si) kryptį*, išsikelti tikslus ir susiplanuoti veiksmus, kuriuos atliks toje aplinkoje. Šių mokslininkų nuomone, mokymosi aplinką sudaro žinių aplinka. Žinių aplinka šiuo atveju tampa priemone mokymosi tikslams pasiekti. Iš to ryškėja, kad mokymo(si) aplinka siejama tiek su mokymusi (žinių įgijimas), tiek su mokymu (užduočių planavimas, organizavimas, pateikimas). Todėl mokymo(si) aplinka gali būti traktuojama kaip edukacinė aplinka. Apibendrinama atrastas įvairių autorių mintis, P. Jucevičienė pastebi, kad mokymo(si) aplinkos, kaip edukacinės aplinkos išvestinės, struktūroje vyrauja šie elementai: mokymo(si) proceso charakteristikos, mokinių ir mokytojų sąveikos charakteristikos, mokymo(si) institucijos pradinės sąlygos.

Mokymo(si) aplinkos esaties ir veikimo supratimą lengvina mokymo(si) aplinkai apibūdinti vartojamos metaforos. Bene labiausiai svarstomos G. Morgano (2005) knygoje „Organizacijos įvaizdžiai“ pateiktos metaforos: mokymo(si) aplinkos, kaip organizmo, politinės sistemos, nuolatinio kismo. Dažniausiai diskutuojamos mokymo(si) aplinkos, kaip *organizmo, politinės sistemos metaforos*. *Mokymo(si) aplinka* panaši į socialinį organizmą, nes jai būdinga *tapatybė ir individualumas (personalizavimas), santykiai tarp įvairių žmonių* (mokytojų – mokinių), jų *grupių* ir *aplinkos*, kurių tarpusavio sąveika primena sudėtingų organizmų veikimą. Ši metafora aktuali mokymosi aplinkos svarbai išryškinti.

Kalbėdami apie mokymo(si) aplinką, jos pobūdį, dažnai susiejame ją su politine sistema. Paminėtina labiausiai paplitusi *korporatyvinė politinio valdymo forma*, įtraukianti į vadovybės sudėtį paprastus sistemos narius. Taigi, mokymo(si) aplinkos politinis įvaizdis nurodo, kad mokymo(si) aplinka gali būti suvokiama kaip interesų grupės. Apibendrinant pateiktas metaforas, galima daryti išvadą, kad mokymo(si) aplinka atlieka keletą funkcijų, taip išryškindama savo, kaip kompleksinės ir įvairialypės sistemos, esatį. Kiekviena pateikta metafora nurodo skirtingą požiūrį į jos veiklą, vadybos sistemą. Pastarieji svarstymai nurodo, kad mokymo(si) aplinka yra „daugiakontekstė sistema, kurios kompleksiskumą galima aprašyti įvairiai“ (Word Net Search, 2006). Charakteristikos, nusakančios mokymosi aplinką ir jos veikimo socialinius aspektus, yra šios: *artefaktai* – mokymo(si) aplinka yra žmogaus (mokinių, mokytojų) veiklos produktas; *struktūruota veikla* – tikslų ir uždavinių įgyvendinimas nurodo egzistuojant struktūros ir kontrolės mechanizmą, užtikrinantį tikslų ir uždavinių pasiekimą; *formalios ribos* – mokymo(si) aplinka turi savo ribas, kontūrus, kurie dažnai nustatomi žmonių susitarimu. Įvardytosios charakteristikos padeda lengviau suvokti mokymosi aplinką ir pateikti bendrą apibrėžimą: *mokymo(si) aplinka yra socialiniai dariniai, suformuojami besimokančiųjų, siekiančių atitinkamų tikslų, turintys struktūrą ir kontrolės mechanizmą, užtikrinantį tikslų, uždavinių įgyvendinimą*.

Taigi remiantis mokslinėje literatūroje egzistuojančiais teoriniais požiūriais, buvo konceptualizuota ir išgryninta kompleksinė mokymosi aplinkos definicija. *Mokymo(si) aplinkos sąvoka vartojama dviejuose kontekstuose: tai edukacinė aplinka, kurioje mokinys mokosi, ir mokymo(si) veikla, aplinka ne tik žinioms taikyti, bet ir joms kurti. Abiem šiais atvejais mokymo(si) aplinka įvardijama kaip žmogui vertinga aplinka, informacinė erdvė, pasižyminti mokymo(si) galimybe, kryptingumu, kontrole. Mokymosi aplinka – besimokančiojo individo lygmens dimensija. Ja laikoma ta informacinės erdvės dalis, kurią žmogus atpažįsta kaip savąją mokymo(si) aplinką ir ją panaudoja*.

1.2. Politinės mokymo(si) aplinkos kaitos prielaidos

Mokymo(si) aplinka, kaip tyrimų sritis ir objektas, yra tarpdisciplininė ir priskiriama skirtingoms tyrimų tradicijoms. Didžiausia mokymo(si) aplinkos tyrimų tradicijos sritis yra studijos, tyrimų ataskaitos, kurios apibrėžia mokymo(si) politikos kaitos prielaidas bei kryptis. Lietuvoje Jucevičienė (2002, 2010), Lipinskienė (2002), Brazdeikis (2009), Bartaševičius (2012) analizavo mokymo(si) aplinką. Mokslininkų išvalgos išryškino rūpimas mokymo(si) aplinkos tipologijos, ypatumų, fizinių bei socialinių aspektų sritis. Mokymosi aplinkos tipologijos buvo analizuojamos ir kitose šalyse (Dumont, Istance, Benavides, 2010, cit. pagal Bartaševičius, 2012, p. 2). Visi šie tyrimai ypač pabrėžia transformacijos etapą, kuris išreiškė jos kaitos politines prielaidas (3 pav.).

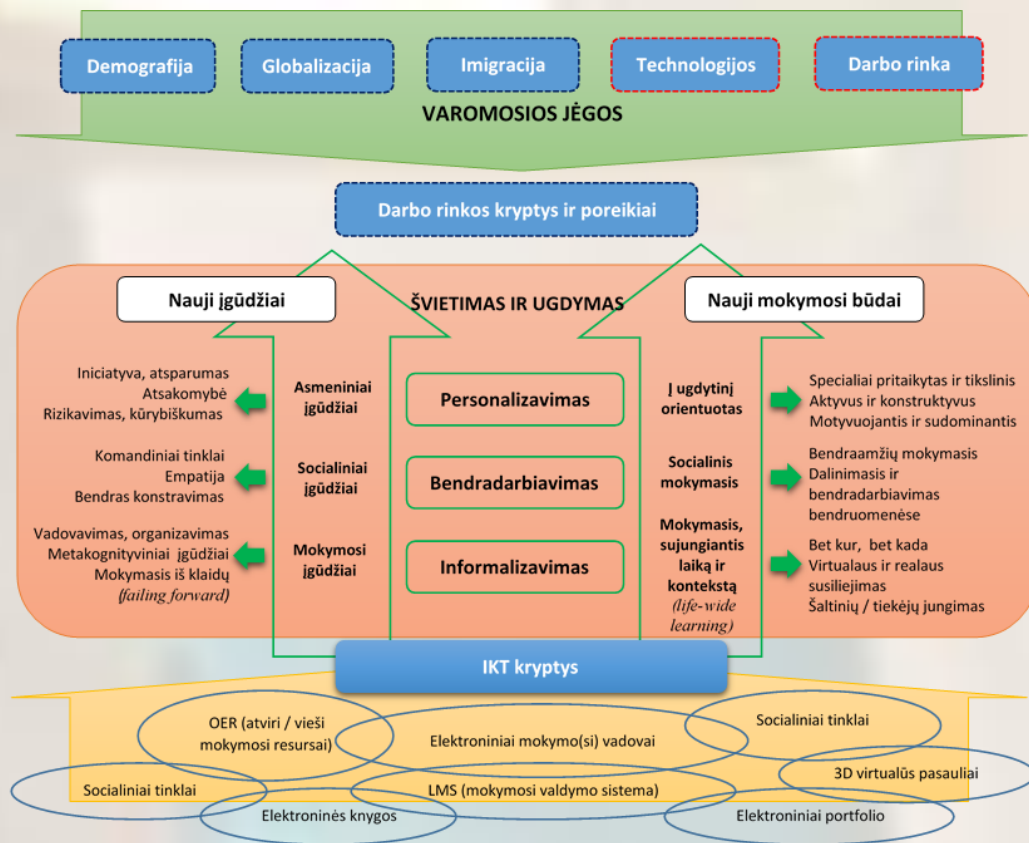

3 pav. Mokymo(si) aplinkos kaitos prielaidos

Linkaitytė, Žilinskaitė (2008) nagrinėjo *pirmą prielaidą*, susijusią su UNESCO iniciatyva reformuoti švietimo sistemą pagal *mokymosi visą gyvenimą principą*. Mokslininkės teigė, jog jis grindžiamas filantropiniais (humanistiniais), neoliberalizmo principais, orientuotais į kokybiškesnio gyvenimo kūrimą ir prisitaikymą prie pokyčių bei jų valdymą (Field, 2001), savivalda pagrįstą mokymąsi (Borg, Mayo, 2005; Rubenson, Beddie, 2004) (Linkaitytė, Žilinskaitė, 2008, p. 45). Mokymo(si) aplinkos kaita buvo formuojama remiantis žinių visuomenės ir mokymosi visą gyvenimą sąvokomis. Mokymosi pagrindą sudarė *personalizavimas, bendradarbiavimas ir informalizavimas*. Šie terminai nėra nauji švietimo ir ugdymo srityse, tačiau jie tapo pagrindiniu mokymo ir mokymosi organizavimo principu. Todėl pagrindinė mokymosi paradigma yra apibūdinama kaip mokymasis visą gyvenimą ir mokymasis, sujungiantis laiką ir kontekstą. Ją formuoja visur prieinamos informacinės ir komunikacinės technologijos. Taip „Mokymosi visą gyvenimą“ (2000) memorandumas apibūdino pastangas apimti platesnes žmonių turimų žinių sritis, pasižymėjo nauju susidomėjimu mokymo(si) procesu, labiau vertinusi socialinės gerovės valstybių skelbiamą lygių galimybių, prieinamumo principų įgyvendinimą,

antra vertus, privalėjusių atlikti stebėsenos ir vertinimo funkciją valstybei ir visuomenei nuolat reformuotis ir modernizuotis (Fullan, 1998).

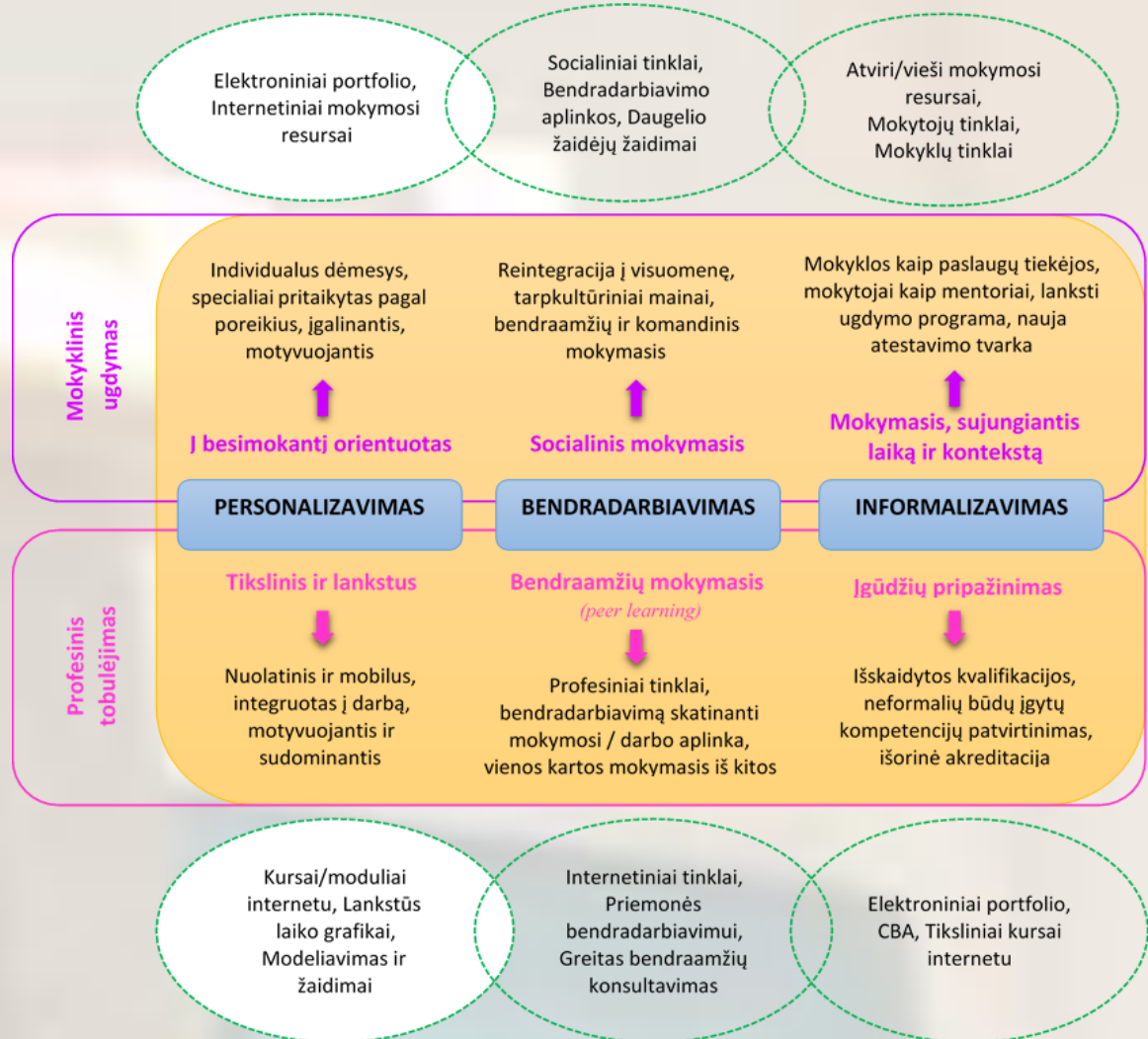
Antroji prielaida siejama su *ekonomikos plėtra*. Pokyčiai ekonomikos pasaulyje traktuojami kaip orientacija į inovatyvių galimybių paiešką ir jų panaudojimą. Tai reiškia, kad siekiant patenkinti vartotojo poreikius reikėjo ieškoti naujų edukacinių strategijų (Janiūnaitė, 2004). OECD ir Europos Sąjungos organizacijos pradėjo kurti strategijas ir priemones, nustatant, į kokias kompetencijas, įgūdžius švietimo sistema turėtų orientuotis (ES rekomendacijos dėl mokymosi visą gyvenimą bendrųjų gebėjimų, 2006). Tuo pačiu metu dėl greitai vykstančios technologijų pažangos ir dėl struktūrinių pokyčių Europos darbo rinkose, susijusių su demografiniais pokyčiais, globalizacija ir imigracija, svarbesni tapo bendrieji ir universalūs įgūdžiai. Šie įgūdžiai turėtų padėti piliečiams mokytis visą gyvenimą, lanksčiai reaguoti į pasikeitimus, tapti ugdytiniais, kurie geba savo iniciatyva plėtoti kompetencijas, aktyviai mokytis ir orientuotis darbo aplinkos pokyčiuose.

4 pav. Konceptualioji mokymosi visą gyvenimą įgyvendinimo perspektyva
Šaltinis: sudaryta pagal „Europa 2020“ strategiją (Europos Komisija, 2010).

Analizuodamos mokymosi visą gyvenimą įgyvendinimo perspektyvą (4 pav.), Linkaitė, Žilinskaitė (2008) išskyrė *socialinio teisingumo švietime kontekstą*. Buvo prabilta apie socialinę integraciją, atskirties mažinimą, asmeninį (personalizuotą) mokymąsi. Dėl padidėjusio pokyčių tempo buvo aktualizuoti *bendrieji, universalieji ir horizontalieji (cross-cutting) įgūdžiai*, kurie leido piliečiams lanksčiai ir aktyviai reaguoti į mokymo(si) pokyčius. Problemų sprendimas, refleksija, kūrybiškumas, kritinis mąstymas, mokymasis mokytis, rizikavimas, bendradarbiavimas ir verslumas tapo pagrindinėmis kompetencijomis, reikalingomis sėkmingam gyvenimui europietiškoje visuomenėje. Tuo tarpu matematikos, verbaliniai, moksliniai ir skaitmeniniai gebėjimai išliko pagrindiniai sėkmingai dalyvauti visuomenės gyvenime, jie tapo vis svarbesni

tam, kad piliečiai geriau suprastų ir žinotų apie natūralią ir socialinę aplinką, kurioje jie gyvena, kas jiems suteiks galimybę naujai susitelkti ties, viena vertus, gamta ir sveikata, ir, kita vertus, piliečių kompetencijomis.

5 pav. Naujos mokymo(si) aplinkos politikos kontūrų brėžtis. Šaltinis: sudaryta pagal „Europa 2020“ strategiją (Europos Komisija, 2010).

Trečioji prielaida susiformavo rengiant Mokymosi visą gyvenimą memorandumą (2000). Jame mokymo(si) aplinka tapo *įtraukiančiu* (aktyvaus pilietiškumo principas), *inovacijų diegimo ir eksperimentų lauku* (socialinės integracijos ir įsidarbinamumo principas), *naujosios informacinės ir komunikacinės kultūros patyrimo* (asmeninės pilnatvės principas) sritimi. Tokiu būdu buvo išlaikomas balansas tarp kintančios ekonomikos bei kintančios socialinės aplinkos. Besimokantysis individas buvo įgalintas kurti individualią, savaiminį mokymąsi skatinančią aplinką ir integruotis į ją supančią kintančią aplinką (Linkaitytė, Žilinskaitė, 2008). Vystantis IKT, *personalizuotas mokymasis ir individuali mentorystė* tapo realybe ir mokytojai turi būti parengti taip, kad išnaudotų priemones, kad palaikytų specialiai pritaikytus mokymosi būdus ir patirtis, kurie motyvuoja ir sudomina, bet tuo pačiu ir yra veiksmingi, aktualūs ir keliantys iššūkius.

Taigi mokymo(si) aplinkos kaitos sąlygas XXI a. pradžioje nulemia nauji iššūkiai: *mokymo(si) aplinkos administravimo reforma* (daugiau lankstumo, besimokančiųjų atsakomybės, veiksmingumas, artumas besimokančiųjų poreikiams); *mokymo(si) turinio (curriculum) decentralizavimas* (švietimo ir profesinio sektorių partnerystė, inovatyvūs mokymo(si) metodai ir

strategijos, patirtinis mokymasis). Raipos (2012), Buškevičiūtės (2011) pastebėjimu, naujai viešajai vadybai evoliucionuojant į naująjį viešąjį valdymą, reikėjo modernizuoti administracinės politikos formavimo modelius, panaudojant naujus kokybinius standartus, kuriant sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo taisykles, nes dabartinė viešosios politikos įgyvendinimo analizė gerokai praplėtė įgyvendinimo problemų tyrimo ir dalyvavimo lauką, orientuojantis į naujas viešojo valdymo decentralizavimo, piliečių dalyvavimo plėtros kryptis, humanizuojant esminius valdymo sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo procesus (Buškevičiūtė, Raipa, 2011, p. 17-26).

Weberio (2006) teigimu, ekonominė globalizacija, visą pasaulį apimantys migracijos procesai ir medijos raida paskatino pasaulinės visuomenės formavimąsi, kurioje regime naujas mokymo(si) kultūros raiškos formas, labai *kūrybingą inovacinę kultūrinę praktiką, mokymo(si) proceso organizacinę kompetenciją (užtikrina finansiniu ir erdvinio požiūriu vienodas galimybes prieiti prie pakankamo kiekio virtualiųjų, nuotolinių mokymosi aplinkų* bendrojo ugdymo sektoriuje). Tokiu būdu autorius plėtoja naujos mokymo(si) aplinkos politikos sampratą (5 pav.), labiau pabrėžiančią tarpininkavimą ir siekiančią mokymo(si) proceso dalyvių įgaliojimo, gerbiančią skirtybes, pasižyminčią parengtimi patirti tai, kas nauja, eksperimentuoti.

Besikeičiant mokymo(si) sistemoms (iš pozityvistinės į konstruktyvistinę), turėjo keistis ir vertinimo strategijos ir mokymo programos, o svarbiausia, tradicinės švietimo ir ugdymo įstaigos – mokyklos, mokymo paslaugų tiekėjai, kurie *turės keisti savo vietą atsirandančiame mokymosi vaizde*. Jie turės eksperimentuoti, taikant naujus mokymo ir mokymosi formatus ir strategijas, kad galėtų pasiūlyti aktualias, efektyvias ir kokybiškas mokymo(si) patirtis ateityje, pagrįsti savarankišką, nuotolinį, tinklinį, mokyklos sienas peržengiantį mokymąsi (Geros mokyklos koncepcija, 2013), reaguoti į individualius ugdytinių poreikius ir besikeičiančius darbo rinkos reikalavimus.

Taip išryškėja dar vienas mokymo(si) aplinkos kaitos vektorius – *Geros mokyklos koncepcija (2013)*, kurioje conceptualiai *modeliuojamos moderniausios mokymosi technologijos, projektuojamas šiuolaikinio mokinio gyvenimo būdas ir tenkinami visuomenės poreikiai*. Ekspertai (J. Ruškus, V. Jonynienė, R. Želvys, V. Bacys, B. Simonaitienė, A. Murauskas, V. Targamadzė), vykdydami ES SF projektą „Kokybės vadybos stiprinimas bendrojo lavinimo mokyklose (modelių kūrimas)“, pristatė ateities mokymo(si) kaitos tendencijas. Šis modelis visų švietimo politikos strategų laikomas skėtiniu, orientuotu į švietimą kiekvienam, t. y. personalizuotą, suasmenintą ugdymą ir mokymą(si) pripažįstant, kad kiekvienas turi skirtingą patirtį, siekius ir mokosi skirtingais būdais. Koncepcijoje plėtojama mokymo(si) iš elektroninių šaltinių ir virtualaus pažinimo idėja, suvokiama patyriminio mokymosi svarba (Geros mokyklos koncepcija, 2013, p. 2).

Akivaizdu, kad mokymo(si) politikos sritys ir ribos transformuojasi. Pastaruoju metu, modernėjant visuomenei, conceptualiuoju lygmeniu išryškėja bendra mokymo(si) aplinkos kūrimosi perspektyva – nuo mokymo(si) visiems pereinama prie mokymo(si) kiekvienam (Geros mokyklos koncepcija, 2013). Mokymo(si) aplinkos kaitos tikslai, išsakomi įvairiose Europos Sąjungos direktyvose, strategijose, programose, skatina gerinti mokymo(si) aplinką lanksčių mokymosi formų ir būdų plėtros, mokymo(si) technologijų kūrimo srityse. Lietuva europinius mokymo(si) aplinkos kaitos elementus inkorporuoja į nacionalinį švietimo politikos kontekstą, numato priemones ir strateginius planus, revizuoja laiko patikrintas conceptualiąsias švietimo koncepcijos idėjas. Atsižvelgiant į nacionalinės švietimo reformos pamokas ir siekiant adekvačiai reaguoti į kontekstines, dinamiškai kintančias socialines, ekonomines, politines, normatyvines aplinkybes, generuojamos dinamiškos ir atviros mokymo(si) aplinkos, siūlomi inovaciniai, besimokančiuosius stimuliuojantys, praturtinantys aplinką, instrumentai – mokymo(si) politika nacionaliniu lygmeniu skatina mokinių bei mokytojų lyderystę, mokymo(si) dialogą ir susitarimo kultūrą.

1.3. Kompetencijomis grįsto mokymosi sampratos kompleksiskumas

Poskyris remiasi teorinių studijų apžvalgos metodu, leidžiančiu įvertinti egzistuojančius šaltinius, apimančius informaciją apie veiklos tyrimo objektą bei koncepto analizės metodą, kurio tikslas yra parodyti kompetencijomis grįsto mokymosi vartojimo kontekstus atnaujinant bendrąjį ugdymo turinį, tobulinant pamokos kokybę bei išryškinti nagrinėjamo koncepto komponentus.

Kompetencijomis grįsto mokymosi (toliau – KGM) samprata šiuolaikinėje mokykloje yra atvira tyrinėjimams. Apibrėžiant KGM kaip fenomeną, svarbu jį atskleisti praktiniu didaktiniu požiūriu, siekiant išvengti tradicinio mokymosi supratimo (Bartkevičienė, 2015). Todėl veiklos tyrimo pagrindu buvo siekiama suformuoti KGM sampratą, tinkamą bendrojo ugdymo mokyklos mokiniams ir mokytojams, besimokantiems atviroje, į pokyčius orientuotoje, klasės aplinkoje.

Pirmame KGM analizės etape buvo apibrėžtas didaktinės prieigos taikymo kontekstas ir identifikuojami keturi komponentai: *įgalinimas, veikimas, kontekstualus procesas, refleksija*, atskleidžiantys didaktinės prieigos raišką pamokos planavimo procese. KGM, realizuojamas formalioje mokymosi aplinkoje, yra šiuolaikinio mokymosi projektas, kuris nėra savaiminis ir atsitiktinis, o planuojamas pedagogų iš anksto, sietinas su besimokančiųjų pastangomis, mokymosi struktūra, metodais, jų sąmoningu įgalinimu siekti asmens poreikių, tikslų, aukštesnių mokymosi pasiekimų, kuriems patys besimokantieji suteikia prasmę.

Bendrojo ugdymo mokyklos veikloje KGM sietinas su *mokinių įgalinimu* siekti ne tik užsibrėžtų mokymosi tikslų, bet ir įgyvendinti pokyčius. Tai skatina mokinius pamokoje įgyti įgūdžių aktyviam dalyvavimui analizuojant mokymosi temas, probleminių situacijų sprendimui, žinių konstravimui. KGM yra reguliuojamas (paties mokinio, pedagogų, pamokos konteksto) *struktūruotas veikimas* (Jovaiša, 2001), kurio tikslas – įtraukiančios mokymosi veiklos, mokymosi išteklių pasirinkimas, taikymas bei mokymosi būdų aktualizavimas. Pamokoje personalizuotu lygmeniu realizuojamas patyriminis mokymasis, mokymasis su kitais / iš kitų. Tai reiškia, kad besimokantieji gali realizuoti KGM savarankiškai arba kitų asmenų / ugdymo strategijų, savivaldaus mokymosi, technologijų dėka (Žydziiūnaitė, Teresevičienė, Kaminskienė, Gedvilienė, 2012; Kazlauskienė, Masiliauskienė, Gaučaitė, Pocevičienė, 2012; Bartkevičienė, 2015). Tai parodo jų tikslingą, savanorišką sprendimą, pagrįstą mokymosi metodų pasirinkimu ir taikymu, dalyvaujant konkrečioje veikloje. KGM yra *kontekstualus procesas*, orientuotas į realaus gyvenimo įvykių / problemų sprendimų paiešką, mokymosi patirties sklaidą. Kartu tai yra procesas, pagrįstas interaktyviomis sritimis: galimybėmis, kurias mokiniai randa pamokoje / klasės aplinkoje, buvusiomis arba naujomis žiniomis, kurias mokiniai taiko praktinėje veikloje. Asmeninės žinios, galimybės mokytis ir atsitiktinės situacijos susijungia, kad suformuotų unikalią mokymosi patirtį. *Kontekstualus procesas* pamokoje yra svarbus KGM komponentas, kuris parodo besimokančiųjų mokymosi gebėjimus formuluoti probleminius klausimus, ieškoti jų sprendimo būdų.

Vientisas KGM modelis atsiranda, kai procesas ir refleksija sujungiami, mokiniams siekiant prasmės. *Refleksija* yra mąstymo būdas, kai mokiniai kritiškai analizuoja, įsisąmonina ir įprasmina savo mąstymo turinį, formas ir prielaidas. Refleksija yra taikoma kaip mokymosi rezultatų įvertinimo būdas, išreiškiama besimokančiojo mokymosi ir / arba gyvenimo problemų sprendimo būdų analizė. Mokyklose atlikti tyrimai atskleidė, kad KGM inspiruoja mokymosi aplinka (pamoka), kurioje vyksta sąveikos tarp mokytojo ir mokinio; mokymosi procesą palengvina mokytojas, užtikrinantis mokymosi išteklių pasiekiamumą ir pagalbos suteikimą. KGM aplinkos kuriamos tam, kad skatintų mokinių savivaldą, kurią jie galėtų panaudoti mokymosi situacijose. Mokinių proaktyvumas sietinas su besimokančiojo asmeninėmis pastangomis.

Apibendrinant KGM turinio komponentus, kurie atsiskleidžia skirtinguose mokinių mokymosi kontekstuose, galime teigti, kad inspiruoja mokymosi aplinka, turimos žinios / patyrimas, mokinių proaktyvumas.

1.4. Mokymo(si) pamokoje kaitos prasmų suvokimo ir diskurso bendrojo ugdymo mokyklos konfigūracijos

Veiklos tyrimo etapas	Taikytas metodas	Įgyvendinimo rekomendacijos mokytojams
Planavimas	Pokalbis	-Įgyvendinant ugdymo turinio pokyčius prasminga mokyklos bendruomenėje pasikalbėti apie ilgalaikę kryptį, nusimatyti veiklos etapus.

Pirmame veiklos tyrimo etape mokyklų mokytojai aktyviai diskutavo mokymo(si) pamokoje kaitos klausimu. Apklausoje dalyvavusių mokytojų klausta – ***kas yra gera pamoka?*** Taip pat buvo paprašyta įvardinti tris teiginius, su kuriais asocijuojasi ***pamokos kokybė***. Atsakymuose dominavo šie geros pamokos kriterijai: <...> *aiškiai suformuluoti pamokos tikslai, uždaviniai, vertinimo ir įsivertinimo kriterijai, atliepiantys mokinių poreikius*; <...> *aiški ir pagrįsta pamokos struktūra*; <...> *aktyvi mokinių veikla pamokos metu*; <...> *tinkamai parinkti mokymo/-si metodai*; <...> *kai pasiekiami planuoti rezultatai*; <...> *individualizavimas ir diferencijavimas pamokos metu*; <...> *kai pamokos metu mokiniams sudaromos sąlygos įsivertinti savo patirtį*; <...> *kai pamokos metu sulaukiama grįžtamojo ryšio*; <...> *efektyvus motyvavimas pamokos metu*; <...> *palanki emocinė aplinka, santykiai pamokos metu*.

Galima apibendrinti, kad savo refleksijose, išskirdami pagrindinius geros pamokos kriterijus, mokytojai akcentavo teisingai pasirinktą pamokos struktūrą, pagrįstus mokymo(si) metodus, sąlygas, realius pamokos tikslus ir pasiektus rezultatus bei teisingai pasirinktus mokymo principus.

Apibendrinti atsakymai iš dalies atliepia ir Helmke (2019) sukurta pageidaujamų pamokos požymių sąrašą, kuriame išskiriamos tokios pamokos kokybės požymių sritys, kurios atsispindėjo ir respondentų atsakymuose: <...> *vadovavimas klasei (klasės valdymas)*; <...> *aiški pamokos struktūra*; <...> *išmokymo užtikrinimas*; <...> *skatinimas veikti*; <...> *motyvacijos kėlimas*; <...> *skatinanti aplinka*; <...> *orientavimasis į mokinius (asmenybes, saviąautą)*; <...> *orientavimasis į kompetencijas (pageidaujamus pasiekimus)*; <...> *mokinių įvairovės paįsymas (ugđymo diferencijavimas)*; <...> *mokymo(si) metodų įvairovė*.

Tačiau turime suprasti, kad nėra tobulo, universalaus geros pamokos požymių sąrašo. Tai yra labai individualu, ir tai, išties, ne visada garantuoja geros pamokos visumą. Sprendimą, ar pamoka gera, sąlygoja pasirinkti vertinimo kriterijai.

Domėtasi, kokių pokyčių savo pamokose mokytojai siekia? Ką, respondentų nuomone, pirmiausiai reikėtų tobulinti siekiant geresnės pamokos kokybės jų mokykloje? Tyrimo dalyvavusių mokytojų atsakymuose akcentuojami: <...> *tarpdalykiniai ryšiai*; <...> *teorijos ir praktikos dermė*; <...> *patyriminis ugđymas*; <...> *savivaldus mokymasis*; <...> *mokinių įveiklinimas*; <...> *didesnis dėmesys refleksijai, grįžtamajam ryšiui*; <...> *mokinių mokymąsi skatinančios aplinkos sukūrimas*; <...> *santykiai ir mokinių saviąauta*.

Rezultatai parodė, kad pokyčius pamokose respondentai sieja su šiais aspektais: <...> *perteikiamų žinių ryšys su gyvenimo praktika*; <...> *patrauklios ir aktyvios veiklos*; <...> *pažangą skatinančio grįžtamojo ryšio panaudojimo praktika*; <...> *orientavimasis į mokinių poreikius*; <...> *orientavimasis į mokinių asmeninę ūgtį (savivaldis mokymasis) ir kt.*

Taigi galima apibendrinti, kad atsakymuose atsispindi „naujos pedagogikos“ samprata ir svarba, akcentuojant savivaldį mokinių mokymąsi, mokinių skirtybių suvokimo svarbą, jų poreikius, gebėjimą savarankiškai mokytis bei mąstyti.

Apklausoje dalyvavusių mokytojų klausta, į kokias kompetencijas jie atsižvelgia, planuodami pamoką? Rezultatų analizė parodė, kad buvo nemažai atsakiusiųjų, kad „atsižvelgia į visas, priklausomas nuo dalyko specifikos“. Mokytojai dažniausiai nurodė, kad orientuojasi į šias

kompetencijas: *pažinimo; komunikavimo; kūrybiškumo; socialinė emocinė ir sveikos gyvensenos*. Rečiausiai mokytojų nurodomos kompetencijos buvo: <...> pilietiškumo; <...> kultūrinė; <...> skaitmeninė. Galima apibendrinti ir konstatuoti, kad didžioji dalis atsakymų atliepia programų apraše akcentuojamus integralius ugdymo(si) rezultatus, kurie, kaip mes ir žinome, sąlyginai skirstomi į atskiras kompetencijas. Apklausoje dalyvavusių mokytojų nuomonė liudija ir tai, kad jie, planuodami pamokas, pakankamai retai atsižvelgia į pilietiškumo, kultūrinę bei skaitmeninę kompetencijas. Galima daryti prielaidą, kad tikslinga daugiau dėmesio skirti pilietinio tapatumo ir pilietinės galios formavimui, socialinio atsakingumo ugdymui, kultūros, kūrybinių gebėjimų stiprinimui suvokiant tai kaip mokinių iniciatyvumo, saviraiškos, pasitikėjimo savimi bei emocinio intelekto ugdymo prielaidas.

Buvo svarbu sužinoti, kokių veiksmų ir priemonių imasi mokytojai, siekdami padėti mokiniams išsiugdyti aukštesnius mokymosi gebėjimus? Atsakymų rezultatai liudija, kad didžioji dalis respondentų nurodė, kad: <...> *skatina mokinių savarankiškumą; <...> skatina mokinių mąstymą, kūrybiškumą; <...> stiprina mokinių motyvaciją; <...> skiria didelį dėmesį mokinių individualioms bei grupinėms konsultacijoms; <...> skatina mokinių savitarpio pagalbos principą, kai mokins moko kitą mokinį; <...> kuria netradicines erdves; <...> skatina įvairias edukacines veiklas, neformaliojo švietimo veiklas, projektus; <...> skatina mokinių aktyvumą savo pavyzdžiu ir kt.*

Galima apibendrinti, kad mokytojų atsakymai patvirtina tai, kad jiems svarbu kiekvieno mokinio asmeninė ūgtis, pažanga, tikėtina, kad sudaromos sąlygos asmeninei mokinių motyvacijai, suvokiama žinių praktinio pritaikomumo svarba, skatinamas mokinių giluminis, kūrybiškas, originalus mąstymas. Tikslinga akcentuoti ir tai, kad didžioji dalis tyrime dalyvavusių mokytojų įprasmina savo pačių kūrybiškumą, mąstymą, veiklumą ir aktyvumą, taip skatindami ir motyvuodami savo mokinių pažangą.

Buvo tikslinga sužinoti, kaip mokytojai supranta sąvoką „kompetencijomis grįstas mokymas“? Gautus rezultatus galima pailiustruoti tokiais respondentų atsakymais: <...> *kompetencijomis grįstas mokymas – žinių, gebėjimų ir įgūdžių dermė ugdymo procese. Mokomųjų dalykų turinys padeda mokiniams ugdytis kompetencijas, personalizuota mokomoji veikla bei kontekstinis ugdymas skatina mokinių savarankiškumą bei augina kritinį mąstymą; <...> Visapusiškas ugdymas, mokymasis gyvenimui, asmeninis tobulėjimas; <...> tai galimybė pačiam mokiniui išsikelti ugdymosi tikslus, tobulinti turimus įgūdžius, vertybines nuostatas; <...> kai mokytojas, planuodamas pamoką, numato, kokias kompetencijas ir kokių lygmeniu ugdyti; <...> kai akcentuojamos ne mokinių žinios, bet kompetencijos, gebėjimai, vertybės.*

Taigi galima daryti prielaidą, kad teisinga kompetencijomis grįsto mokymo samprata, kuri dominuoja mokytojų atsakymuose, liudija tai, kad pakito ilgą laiką mokyklose gyvavęs siauras, dalyko programomis apribotas mokymo turinys. Ugdymo turinį apklaustieji suvokia kaip kompleksinę ir sudėtingą reiškinį, virstantį realybe tik klasėje mokytojui bendraujant su savo mokiniais. Akivaizdu ir tai, kad daugelis respondentų išties atviri mokinių poreikiams, jų talentų įvairovei, siekia ugdymo(si) turinio integralumo, stengiasi įtraukti mokinius į realių problemų sprendimą, savivaldį mokymąsi, sudaro galimybes tyrinėti, spręsti problemas, praktiškai veikti, pritaikant skirtingų sričių žinias ir gebėjimus.

Būtina akcentuoti, jog ypač svarbu, kad kompetencijomis grįstas ugdymas, tarpdalykinė integracija skatintų mokytojus laisviau rinktis ugdymo turinį bei ieškoti geriausių sprendimų.

Klausta, kaip apklausoje dalyvavę mokytojai apibūdintų savo naująsias kompetencijas, siedami jas su besikeičiančiu savo vaidmeniu ugdymo procese? Mokytojų atsakymuose dominuoja šios naujųjų kompetencijų sampratos tendencijos: <...> *naujos erdvės profesinės ūgties tobulėjimui; <...> požiūrio kaita į mokymą/si; <...> mokytojo ir mokinių vaidmenų kaita, kai mokytojas tampa moderatoriumi, „vedliu“, konsultantu, įkvėpėju; <...> lyderystės, savitarpio pagalbos modelis; <...> orientavimasis į pokyčius, kaitos procesus; <...> atsižvelgimas į skirtingus mokinių poreikius ir siekius, nuosekliai ir metodiškai pagrįstai modeliuojant bei realizuojant atnaujintą ugdymo turinį.*

Galima apibendrinti, kad atnaujinant ugdymo turinį pagrindinis dėmesys skiriamas ugdymo procesui, kuriame, apklaustųjų nuomone, pats mokinys turi įsitraukti į aktyvų ir sąmoningą mokymąsi ir pagal savo išgales pasiekti kuo geresnių rezultatų. Akivaizdu ir tai, kad teisingai įprasminami šie iššūkiai, kuriuos respondentai suvokia kaip atsinaujinimo procesą. Pakankamai teisingai įsitraukiama į mokyklos kaitos ir tobulėjimo procesus, naujos mokymosi kultūros kūrimą. Įgyvendindami ugdymo turinio kaitos procesus mokytojai teisingai suvokia ir savo kompetencijų svarbą kaip ugdymo kokybės vystymosi prielaidą. Taigi galima apibendrinti visą atliktą analizę ir konstatuoti, kad pagrindinis tikslas artimiausioje ateityje – siekti, kad visų mokyklų bendruomenės įsitrauktų į mokyklos kaitos ir tobulėjimo procesus, naujos mokymosi kultūros kūrimą.

Rekomendacijos pedagogams:

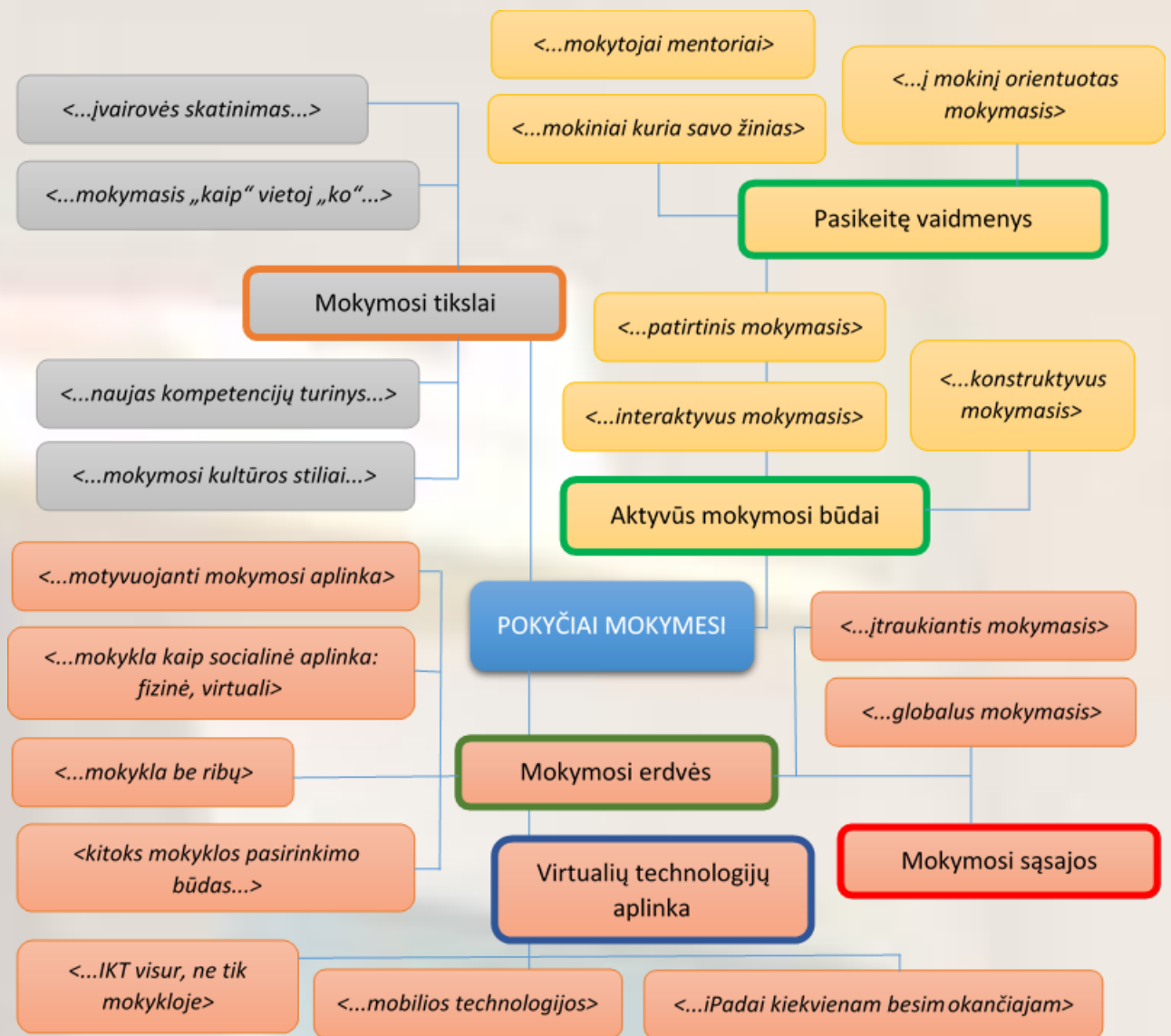
- Mokymo(si) procese svarbu laikytis **teisingumo principo**, t. y. atsižvelgti į kiekvieno mokinio individualumą. Tai reiškia, kad visiems mokiniams būtų skiriami ne vienodi mokymosi uždaviniai, o stengiamasi, kad mokymo(si) procesas suteiktų kiekvienam mokiniui tai, ko jam reikia, kad pasiektų bendrą tikslą.
- Kompetencijomis grįstas mokymas yra ne vieno mokytojo atsakomybė, o visos mokyklos bendruomenės. Rekomenduotina, kad visa mokyklos bendruomenė nusistatytų, į kokiais kompetencijas bus sutelktas ypatingas dėmesys. Kompetencijos yra ne žinių, o praktinių įgūdžių įsisavinimas, tad svarbu, kad ši nuostata atsispindėtų visoje mokymo(si) veikloje.
- Mokytojo uždavinys, kad kompetencijomis grįstame mokymo(si) procese kiekvienas mokinys galėtų at(si)sakyti į šiuos klausimus: Ko turiu išmokyti? Kaip žinosiu, kad man pavyko? Kaip būsiu vertinamas? Tik tada, kai kiekvienas mokinys, aiškiai suvokdamas mokymo(si) tikslus ir tai, ko iš jo reikalaujama, taps atsakingu už savo mokymąsi.
- Ypatingas dėmesys **ugdymo individualizavimui**. Kompetencijomis grįsto mokymosi procese mokiniai turi suvokti, kiek laiko jie turi savarankiškai atlikti užduotis iki tol, kol bus reikalinga pagalba. Labai svarbu, kad pedagogai padėtų mokiniams išnaudoti savo stiprybes, o ne vien akcentuotų silpnybių koregavimą. Kiekvienas mokinys turėtų judėti „meistriškumo link“ unikaliu (bet vienodai veiksmingu) keliu. Ši individualizuota mokymosi patirtis suteikia kiekvienam mokiniui vienodas galimybes patirti sėkmę.
- Rekomenduotina, kad pedagogai kiekvienam mokiniui suteiktų individualius nurodymus ir grįžtamąjį ryšį. Mokiniai turėtų būti mokomi remiantis jų jau turimomis žiniomis ir įvairiais būdais, pvz., per praktiką, dialogus ir diskusijas, projektinius darbus ir kt.
- Pedagogai klasės aplinką turėtų paversti skatinančia tyrinėti (pvz., erdvė mokinių klausimams; erdvė tyrimams – mini laboratorija; inžinieriaus kampelis; gyvosios gamtos kampelis ir pan.).
- Siekdami įgyvendinti kompetencijomis grįstą mokymo(si) modelį pedagogai turi skirti daug laiko tarpusavio bendradarbiavimui ir tėvų įtraukimui į mokymo(si) procesą.
- Skatinti mentorystės idėją, pvz., atliekant projektus bendradarbiauti tarpusavyje gali ne tik mokiniai, bet ir kiti dalykų mokytojai.
- Rekomenduotina skatinti mokinius mokymosi patirtį naudoti ir už mokyklos ribų, pvz., analizuojant problemą klasėje, galima mokinių klausti, ką darytum, jei tai būtų susiję su tavimi, tavo aplinka, namais.
- Tyrimais įrodyta, kad 50 proc. faktų, kuriuos dabar mokosi mokiniai, nebebus aktualūs ateityje, tad labai svarbu mokyti ne tik ieškoti informacijos, bet ir kritiškai ją vertinti, rūšiuoti, atrinkti.
- Kompetencijomis grįstame mokymo procese kiekvienas mokytojas turėtų kelti sau šiuos klausimus:
 1. **Žodinė ir rašytinė komunikacija:** Ar suteikiate mokiniams galimybę rašyti ir kalbėti jų „autentiška“ kalba? Ar ugdydami kalbą atsižvelgiate į mokinių norus ir interesus?
 2. **Kritinis mąstymas:** Ar skatinate mokinius daryti visiškai naujus dalykus, kurių jie niekada nedarė? Ar skatinate ne tik mokinius, bet ir save susipažinti su naujais dalykais? Ar skatinate mokinius klausinėti ir uždavinėti jiems įdomius ir aktualius klausimus?
 3. **Bendradarbiavimas:** Ar skatinate mokinių kontaktinį ir virtualų bendradarbiavimą?
 4. **Smalsumas ir vaizduotė:** Ar skatinate ir palaikote mokinių smalsumą? Ar skatinate mokinius asmeniškai „prisiliesti“/atskleisti savo individualumą mokymosi procese?

5. **Iniciatyva:** Ar skatinate mokinius rizikuoti ir imtis iniciatyvos mokymosi procese? Ar skatinate mokinius atlikti prasmingus darbus?
6. **Lankstumas:** Ar Jūs pats priimate pokyčius kaip natūralų procesą? Ar skatinate tai daryti savo mokinius? Ar Jūs ir Jūsų mokiniai esate lankstūs? Ar kartu su savo mokiniais naudojate skirtingas problemų sprendimo strategijas?
7. **Optimizmas:** Ar skatinate mokinių požiūrį „aš galiu“? Ar supažindinate mokinius su skirtingomis sėkmės istorijomis?
8. **Savireguliacija:** Ar ugdote mokinių metakognityvinius įgūdžius? Ar skatinate mokinių asmeninę motyvaciją? Ar skatinate mokinius reflektuoti ir įvertinti savo mokymąsi?
9. **Empatija:** Ar skatinate mokinius nagrinėti reiškinius remiantis įvairiomis perspektyvomis ir nuomonėmis? Ar skatinate mokinių empatiją? Ar suteikiate galimybes socialinei jų veiklai?
10. **Mokinių „atsparumas“:** Ar skatinate mokinius suvokti, kad nesėkmės suteikia galimybę tobulėti? Ar skatinate mokinių dvasinį ir fizinį atsparumą? Ar Jūsų mokiniai suvokia, kad kiekvienas iš jų yra svarbus?
11. **Ištvermė:** Ar suteikiate mokiniams galimybių atlikti ilgalaikius ir sudėtingus projektus? Ar padedate mokiniams suvokti, kad jų sunkus darbas atneša gerus rezultatus?
12. **Ateities perspektyvos:** Ar skatinate ir suteikiate mokiniams resursų siekiant svajonių? Ar padedate mokiniams suvokti jų stiprybes?

1.4. Mokymosi strategijų pokyčiai pamokose

Veiklos tyrimo etapas	Taikytas metodas	Įgyvendinimo rekomendacijos mokytojams
Planavimas	Tikslų ir krypties nustatymas	Tačiau, kad galėtumėte susiplanuoti šiuos etapus svarbu atsakyti į klausimus: – <i>kokią problemą sprendžiame įgyvendinami šį pokytį?</i> – <i>kokius tinkamus ugdymo išteklius turime ir ketiname juos naudoti ateityje?</i>

Praktinių dirbtuvių metu buvo sudaryti *sąvokų žemėlapiai* (6 pav.), atspindintys pagrindinius mokymosi strategijų pokyčius bei mokymosi sistemų atsaką į keliamus iššūkius. Nors kiekviena iš bendrai sukurtų vizijų turi savo aiškius akcentus ir apimtis, drauge jos sudaro detalų įvairų ir besikeičiantį raiškos modelį, kur technologinės kryptys ir socialinė ekonominė dinamika daro poveikį mokymo(si) strategijoms ir jų raiškos perspektyvoms. Dėl to kyla esminių pokyčių mokymo(si) aplinkoje reflektavimo poreikis.

6 pav. Mokytojų požiūrių į mokymo(si) pamokoje pokyčius logografika

Mokytojų išvalgos apie mokymo(si) kaitą. Veiklos tyrimas leido atskleisti mokymo(si) aplinkos kaitą proceso lygmenyje. Praktinių dirbtuvių metu mokytojų buvo prašoma nurodyti ugdymo pokyčius mokykloje. Gauti atsakymai buvo sugrupuoti į kategorijas (klasterius), kurių kiekvienoje išskirtos subkategorijos (temos). Pagrindiniai pokyčiai kontekstualizuoti mokymosi proceso optimizavimo srityje (1 lentelė).

1 lentelė. Mokymosi proceso pokyčių kontekstai

Kategorija	Subkategorijos	Kontekstualus turinys
Pokyčiai mokymosi procese	Mokymosi tikslai	„Vertybių, pagarbos, įvairovės skatinimas <...>“; „Mokymasis „kaip“ vietoj „ko“; „Naujas turinio ir kompetencijų balansas <...>“; „Mokymasis apie kultūrą: sava kultūra, kitų kultūra <...>“
	Mokymosi būdai	„<...> užduotimi valdomas mokymasis“; „<...> mokymasis darant“; „<...> interaktyvus mokymasis“; „<...> dalykų išmanymas, ne tik informacija <...>“; „<...> praktinis, ne tik abstraktus mokymasis“
	Mokymosi vaidmenys	„<...> sumažėjusi hierarchija“; „<...> mokiniai kuria savo žinias individualiai, konsultuojami mokytojo“; „<...>“

		<i>mokytojai yra moderatoriai“; „<...> mokytojai nėra informacijos savininkai“</i>
	I mokinį orientuotas mokymasis	<i>„<...> mokymasis labiau individualus“; „<...> labiau atsižvelgiama į individualią pažangą“; „<...> konstruktyvus mokymasis“; „<...> specialiai pritaikytas mokiniams“.</i>
	Mokymosi erdvės	<i>„<...> aukštųjų technologijų aplinka“; „<...> IKT visur, ne tik mokykloje“; „<...> mobilios technologijos“; „<...> iPad-ai kiekvienam besimokančiajam“; „<...> atviras visuomenei mokymasis“</i>
	Mokymosi sąsajos	<i>„<...> globalus mokymasis“; „<...> įtraukiantis vietos bendruomenę“</i>

Galima nustatyti, lyginant tyrimo rezultatus su pagrindiniais siekiais, į kurį siekį švietimo politikai reikėtų kreipti daugiausiai dėmesio, kad 2022 m. situacija pasikeistų ir būtų pasiektas numatytas mokymosi kokybės rezultatas. Švietimo strateginėse nuostatose (2013) viena iš mokymosi proceso kokybės plėtotės efektyvumo ir darnos užtikrinimo priemonių akcentuoja, jog mokymosi proceso kokybė grindžiama į besimokantįjį orientuotu požiūriu (pvz., „<...> mokymasis labiau individualus“; „<...> labiau atsižvelgiama į individualią pažangą“), daugiamatės socialinės sąveikos vizija (pvz., „<...> globalus mokymasis“; „<...> įtraukiantis vietinę bendruomenę“), socialinio teisingumo, inkluzijos ir švietimo prieinamumo principais. Taigi, mokymasis tampa svarbiausiu, todėl turėtų būti mąstymo apie švietimo kokybę centre (Balevičienė, 2013). Indėlis, procesai, aplinka ir rezultatai veikia ir skatina mokymąsi.

Balevičienė (2013), analizuodama UNESCO švietimo kokybės sampratos modelį (2006), išskiria du lygmenis: vidinį besimokančiojo, veikiančio mokymosi aplinkoje, lygmenį (pvz., „<...> mokiniai kuria savo žinias individualiai, konsultuojami mokytojo“) bei išorinį – švietimo sistemos, kuriančios mokymosi patirtis ir jas remiančios, lygmenį (pvz., „Mokymasis „kaip“ vietoj „ko“; „Naujas turinio ir kompetencijų balansas <...>“; „Mokymasis apie kultūrą: sava kultūra, kitų kultūra <...>“). Šiame modelyje mokymo organizavimo dėmenys suvokiami kaip orientuoti į besimokantįjį.

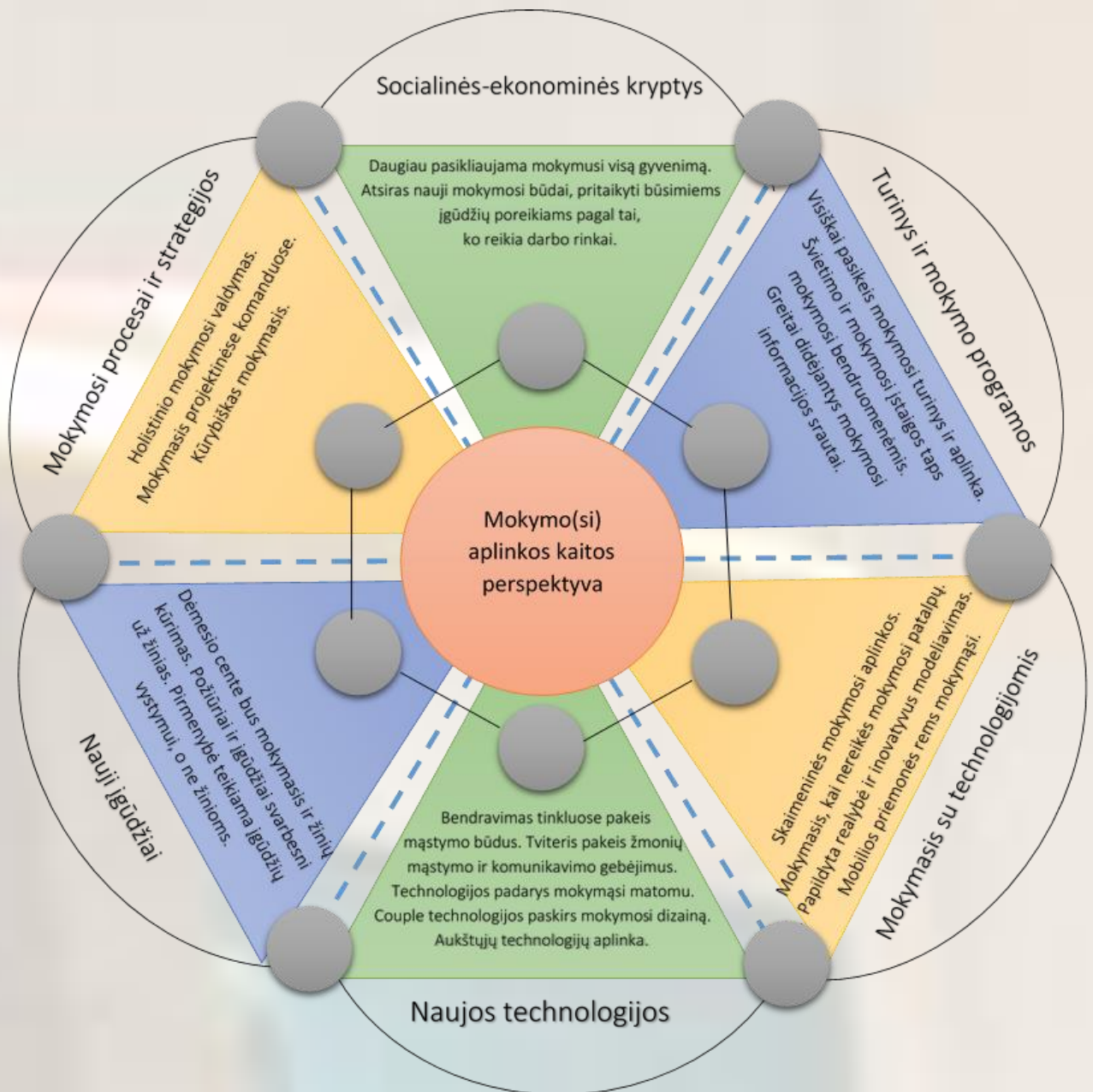
Mokinio lygmeniu mokymo(si) medžiaga ir priemonės turėtų atliepti pasaulyje vykstančius pokyčius, šiuolaikinės visuomenės ir asmens mokymosi poreikius (Balevičienė, 2013, p.4). Todėl mokytojai: 1) integruoja **aktyvesnius mokymosi būdus**: Mokymasis tapo aktyvesnis, dėmesys buvo sutelktas į mokymąsi darant, patiriant. Tuo pačiu metu jis tapo labiau visuomeniškas ir grįstas bendradarbiavimu, įrodymais, kuomet kiekvienas mokinis konstruoja savo žinias, bendraudamas su kitais, atlikdavo praktiškai pritaikomas ir kitas užduotis. Įsivyravo į mokinį orientuotas mokymosi požiūris, kuomet buvo atsižvelgiama į kiekvieno ugdytinio individualius poreikius ir pažangą. Palaikant šį pokytį, keičiasi tradiciniai mokytojų ir mokinių vaidmenys, mokytojai tapo moderatoriais ir konsultantais (mentoriais), mokiniams kuriant personalizuotas ir bendradarbiaujant įgytas žinias; 2) **peržiūri mokymosi tikslus**: Aktyvesni ir konstruktyvesni mokymosi būdai atsirado dėl pasikeitusio žinių ir įgūdžių balanso ir naujų kompetencijų atsiradimo. Informacija perkrautame pasaulyje „žinojimas kaip“ tapo svarbesniu nei „žinojimas kas“. Be to, tokios vertybės kaip pagarba, tolerancija, atsakomybė ir kultūros supratimas bei įvairovė tapo svarbiais mokymosi tikslais; 3) **kuria naujas mokymosi aplinkas ir kontekstus**: Drauge su besikeičiančiais mokymosi tikslais ir būdais juos pasiekti atsirado **naujos mokymosi aplinkos** ir jų sąsajos su įvairiais kontekstais. Mokymąsi palaiko lanksčios ir dinamiškos virtualios aplinkos bei daugybė priemonių ir aplikacijų, palengvinančių individualų ir bendradarbiavimu grįstą mokymosi procesą mokykloje, už jos ribų, sąsajose su įvairiais kontekstais. Fizinių ar virtualių kliūčių nebėlieka. Mokymosi aplinkos motyvuoja, yra visuomeniškos ir susietos su vietine bendruomene, taip pat su globalia visuomene. Ypač svarbu, kad mokymasis tapo labiau holistinis, vyksta visuomeniniame ir vietinės bendruomenės kontekste.

Antrame praktinių dirbtuvių etape mokytojų buvo prašoma nustatyti, kokių **pagrindinių kompetencijų mokiniams reikės įgyti**. Pastebėtina, kad visos kompetencijos, kurios šiuo metu apibūdinamos kaip pagrindinės Europoje, buvo minimos kaip svarbios mokymosi aplinkai, taip buvo patvirtinta jų tolesnė svarba ir aktualumas. Tačiau savo diskusijose ir pasiūlymuose veiklos tyrimo dalyviai pralenkė ir patobulino dabartinę pagrindinių kompetencijų sudėtį, nurodydami, kaip kompetencijos gali būti pakeistos, kad geriau atlieptų ateities poreikius. *Pavyzdžiui, skaitmeninio raštingumo kompetencija buvo papildyta pasiūlymu įtraukti tokius naujus bendravimo modelius, kaip pastovų buvimą prisijungus prie tinklo ir susitarimą lygiagrečiai naudoti įvairias bendravimo priemones (Web 2.0, skaitmeninių identitetų valdymas).*

Apibendrinant mokytojų preferencijas apie mokymosi proceso pokyčių kontekstus galima pastebėti, jog sparčiai didėjant naujos informacijos srautui, tobulėjant technologijoms tampa svarbu ieškoti naujų mokymosi būdų, paremtų įvairiapusiais gebėjimais. XXI a. akcentuojant naujus mokymosi poreikius, bet kurios srities specialistas turi gebėti nustatyti, suvokti, analizuoti ir spręsti aktualiausias problemas, naujose situacijose taikyti turimas žinias. Atsaku į tokių gebėjimų ugdymo poreikį gali būti laikomos įvairios pastarųjų metų švietimo politikos iniciatyvos (Neifachas, Paurienė, 2013, p. 3):

- Europos Komisija 2010 m. parengė artimiausio dešimtmečio Europos socialinės rinkos ekonomikos strategiją „Europa 2020“, siūlydama penkis iki 2020 m. pasiekimus ir į nacionalines programas perkeltinus ES tikslus užimtumo, mokslinių tyrimų ir inovacijų, klimato kaitos ir energetikos, švietimo ir kovos su skurdu srityse. Sutariama, kad investicijos į mokymo(si) aplinką būtinos, nes švietimas ir aukšto lygio gebėjimai (gebėjimas mokytis, spręsti problemas, racionaliai, savarankiškai ir kritiškai mąstyti, bendradarbiauti, prisitaikyti prie nuolat besikeičiančio pasaulio, atsiliepti į jo keliamus iššūkius) yra svarbiausi strateginiai šiandienos ekonomikos augimo veiksniai.
- Stiprinant mokyklų sistemos reformas, nukreiptas į įsitvirtinimą gyvenime ir naujas darbo vietas, Europos Komisija 2012 m. komunikate „Švietimo persitvarkymas. Investavimas į gebėjimus siekiant geresnių socialinių ir ekonominių rezultatų“ ES valstybėms narėms iškėlė uždavinį: persvarstyti švietimo ir mokymo koncepciją, didžiausią svarbą teikiant kūrybiniam mąstymui, bendravimui, informacijos apdorojimui, gebėjimui tinkamai išreikšti save ir dirbti su kitais žmonėmis.
- Siekiant, kad besimokantiems asmenims būtų suteikta daugiau galimybių įgyti žinių, įgūdžių ir nuostatų, kurių reikia norint sėkmingai veikti žinių visuomenėje, 2006 m. patvirtintos ES rekomendacijos dėl mokymosi visą gyvenimą bendrųjų gebėjimų. Jose pirmą kartą Europoje apibrėžti aštuoni bendrieji gebėjimai, kuriuos ugdant esminis vaidmuo tenka jaunimo kritiniam mąstymui, kūrybingumui, iniciatyvumui, problemų sprendimui, sprendimų priėmimo įgūdžiams, konstruktyviam jausmų valdymui ir kt.
- Pagrindiniuose nacionaliniuose strateginiuose dokumentuose (Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“; 2014-2020 m. nacionalinės pažangos programa; Valstybinės švietimo 2013-2022 m. strategijos projektas) šalies švietimo sistemai taip pat keliama ambicingi tikslai: sukurti pažangią, modernią ir stiprią valstybę, pasižyminčią harmoninga visuomenės, ekonomikos ir valdymo derme.

Mokytojų įžvalgos apie mokymo(si) aplinkos kaitą. Tikslinės diskusijos metu buvo kuriamos įžvalgos apie dabartines ir ateities tendencijas bei jų poveikį mokymuisi (7 pav.).

7 pav. Mokytojų požiūrių į mokymo(si) pokyčius logografika

Pagrindiniai pokyčiai kontekstualizuoti *nacionalinės mokymosi sistemos srityje* (2 lentelė). Mokytojai pabrėžia, kad *technologiniai pokyčiai* bus vieni svarbiausių, sąlygojančių mokymo(si) aplinkos kaitą. Abiejų sąvokų žemėlapių centre nustatyti *mokymosi strategijų ir būdų pokyčiai* (**naujos kompetencijos**, *vertinimo procedūros*, *labiau sutelkiančios dėmesį į įgūdžius ir požiūrius nei į žinias*; **mokymosi strategijos**, *kurios mokinį padaro pagrindiniu veikėju mokymosi procese*; **personalizuoti mokymosi būdai**, *pritaikyti individualiems mokymosi poreikiams ir tikslams*; **mokymosi bendradarbiaujant procesų**, *kurie taip pat keičia santykius tarp mokinių ir mokytojų*, **dominavimas bei naujos ir į gyvenimą bei darbą integruotos mokymosi aplinkos**).

2 lentelė. Mokymosi sistemos pokyčių kontekstai

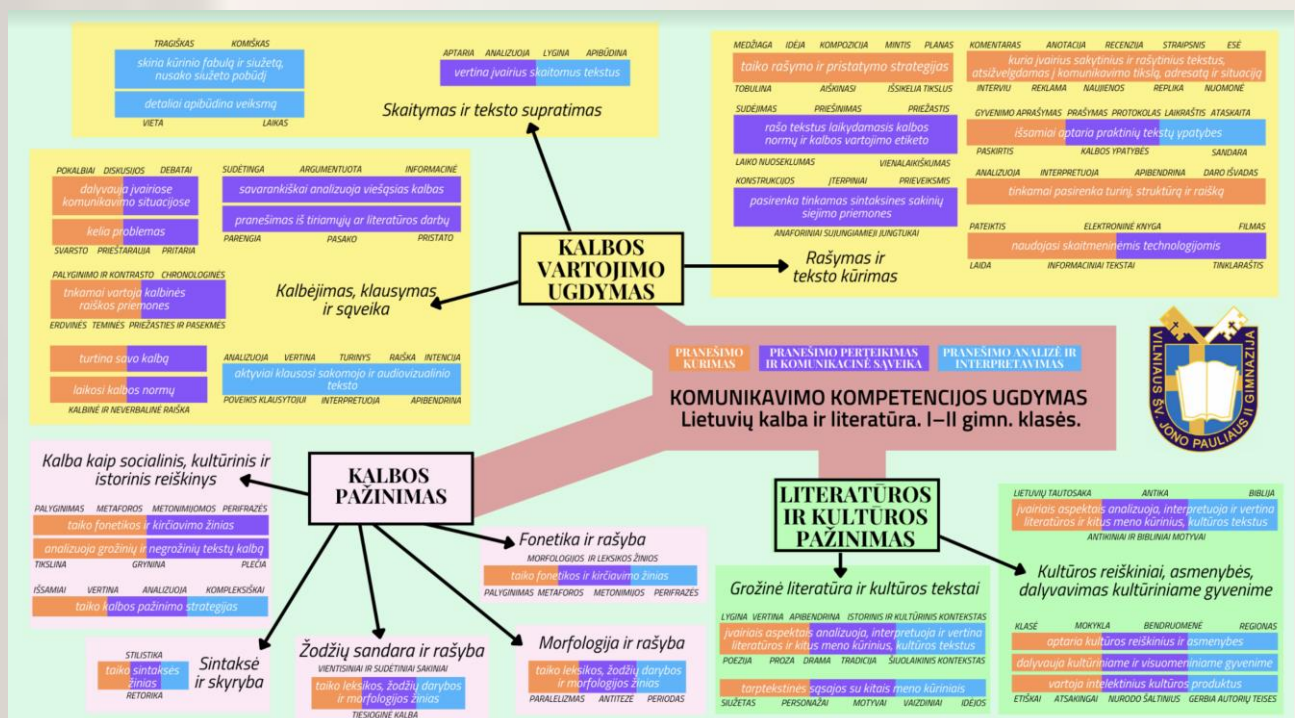
Kategorija	Subkategorijos	Kontekstualus turinys
Pokyčiai mokymosi sistemoje	Socialinės-ekonominės kryptys (<i>Mokymasis visą gyvenimą</i>)	„<...> Didėjantis visą gyvenimą trunkantis mokymasis, bet taip pat ir institucijų atskyrimas“; „<...> Balansas tarp pirminio švietimo ir mokymo ir mokymosi visą gyvenimą“; „<...> Daugiau pasikliaujama mokymusi visą gyvenimą“; „<...> Asmeninis mokymasis visą gyvenimą tampa privalumu“; „<...> Atsirasi nauji mokymosi būdai, pritaikyti būsimiems įgūdžių poreikiams pagal tai, ko reikia darbo rinkai“.
	Mokymosi procesai ir strategijos: vertinimas, personalizavimas	„<...> bus daugiau tyrinėjimu grįsto mokymosi, asmeninių teorijų kūrimo, tikrinimo ir pastovaus tobulėjimo“; „<...> nauji vertinimo modeliai, ypač formuojamojo vertinimo“; „<...> mokymosi strategijų personalizavimas“; „<...> mažiau nereikalingų žinių mokymosi“; „<...> holistinio mokymosi valdymas“; „<...> mokymasis projektinėse komandose.“
	Nauji įgūdžiai: bendradarbiavimas	„<...> Mokymasis iš bendraamžių bus mokymosi proceso dalis“; „<...> rinka apspręs, ko mums reikia mokytis (žinių praradimas apie savo kultūrinį paveldą)“; „<...> Mokymosi mokytis poreikis“; „<...> daugybinių įgūdžių poreikis (multidiscipliniškumas ir „pasidaryk pats“ praktika)“; „<...> problemų sprendimo ir adaptacijos įgūdžiai“; „<...> dėmesio centre žinių kūrimas“; „<...> pirmenybė teikiama įgūdžių vystymui, o ne žinioms“.
	Mokymosi mokslas	„<...> Integruoti, išbandyti ir pastoviai tobulėti“; „<...> mokytojai daugiau dalyvaus komandinėje mokymo veikloje“; „<...> lyderyste pagrįstas mokymasis“.
	Naujos strategijos ir technologijos	„<...> stiprus dirbtinis intelektas“.
	Mokymasis su technologijomis	„<...> Aukštos kokybės skaitmeninės mokymosi aplinkos“; „<...> Mokymasis, kai nereikės turėti klasės patalpų“; „<...> Papildyta realybė ir inovatyvus modeliavimas“; „<...> mokymosi motyvacija remsis socialiniais tinklais“; „<...> mobilios priemonės bus mokymosi ir atminties pakaitalais“; „<...> mobilios priemonės remia mokymąsi“.
	Turinys ir ugdymo programos	„<...> Pasikeis mokymosi turinys ir aplinka“; „<...> Proporcingai didėjantis žinių pagrindas“.

Mokytojai modeliuoja greitai besikeičiančio pasaulio vaizdinį, kur *integracija, bendradarbiavimas, koordinavimas ir personalizavimas yra pagrindinės strategijos*, kurioms padedant piliečiai įgyja įgūdžius ir formuoja nuostatas, reikalingas aktyviam dalyvavimui visuomenėje. Be to, ekspertai mano, kad švietimo ir mokymo įstaigos taps **besimokančiomis bendruomenėmis**, bendradarbiaujančiomis su darbdaviais tam, kad nustatytų įgūdžių poreikius ir pritaikytų mokymosi informaciją kiekvieno mokinio individualiems poreikiams. Taigi mokytojų apibūdinama pageidautina mokymo(si) aplinkos ateitis – tai tokia mokymosi perspektyva, kurioje kiekvienas gali naudotis daugybe laisvai prieinamų galimybių, kurios lanksčiai atliepia besimokančiojo mokymosi poreikius ir preferencijas.

1.5. Kompetencijų plėtojimo apimtys pamokose

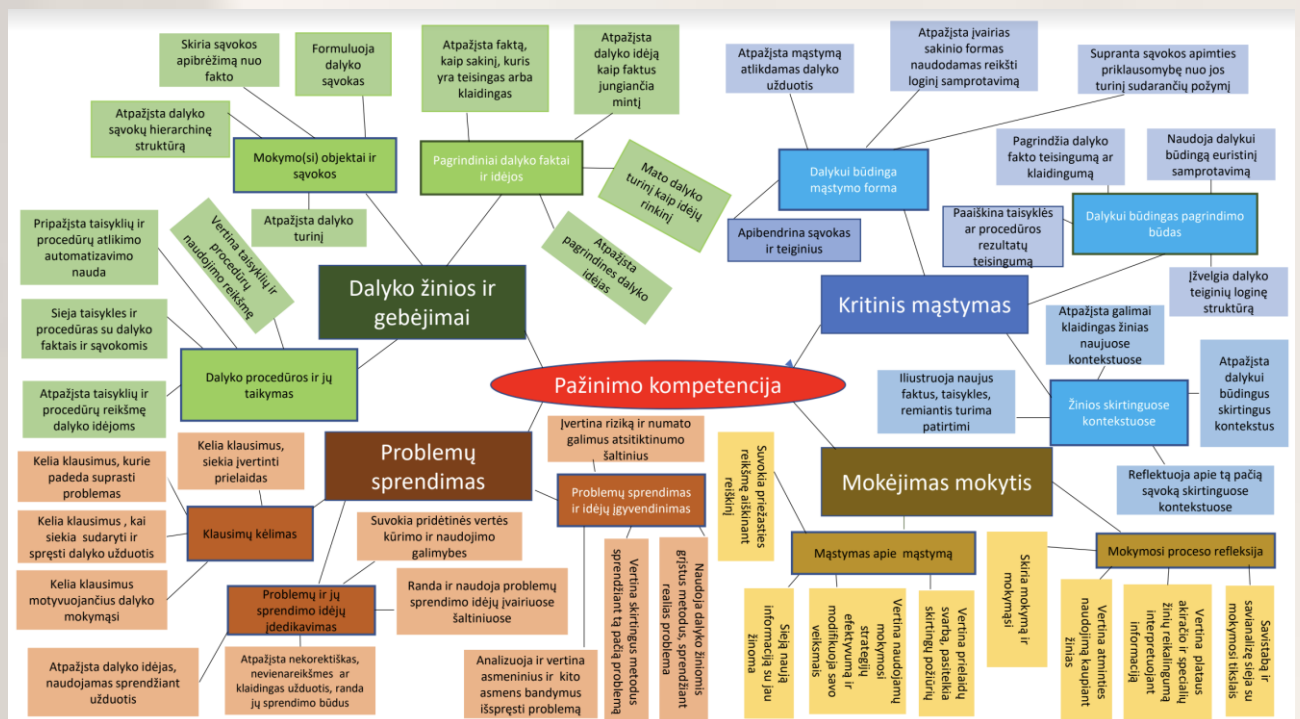
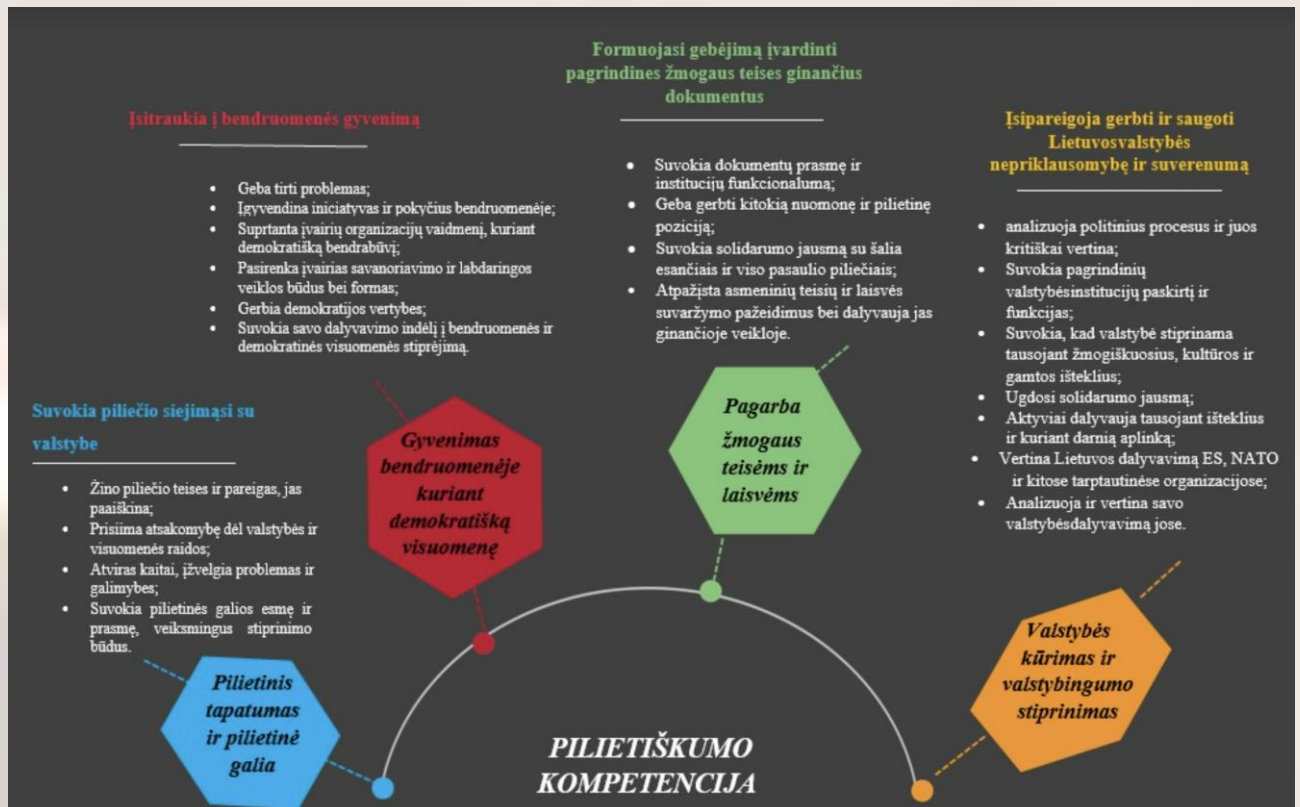
Veiklos tyrimo etapas	Taikytas metodas	Įgyvendinimo rekomendacijos mokytojams
Naujos srities (kompetencijų) tyrinėjimas	Kompetencijų tyrinėjimas Kompetencijų žemėlapių kūrimas	–Tyrinėjama nauja medžiaga, analizuojama ir pritaikoma mokyklos kontekstui: ugdymosi poreikiams, procesui, aplinkai, tikslams. –Mokomasi atpažinti kompetencijų ugdymo pavyzdžius kontekstinėse užduotyse, integruotose mokymo(-si) situacijose. –Nagrinėjami kompetencijų ugdymo pavyzdžiai, tyrinėjama, kokia taikoma mokymo(-si) strategija, būdai ir metodai. Tiriamos ir nustatomos kompetencijų taikymo galimybės pamokoje.

Kompetencijas plėtojanti / analizuojanti veiklos tyrimo dalis ir jų hierarchiškumas, kuris charakterizuoja mokymosi veiklos ir kompetencijos sandų sudėtingumo laipsniškumą, nustačius kompetencijų turinį, buvo pagrįstas remiantis kompetencijų aprašais. Apibrėžtame veiklos tyrimo etape mokytojų komandos nustatė plėtojamų kompetencijų turinio kompleksiskumą, rengė kompetencijų žemėlapius (8 pav.).

8 pav. Atnaujintų kompetencijų žemėlapių pavyzdys.

Jų turinys veikia ugdymo tikslų apibrėžimą bendrojo ugdymo programose. Pakankamas dėmesys buvo skiriamas objektyviam kompetencijų turinio apibrėžimui. Kompetencijos kaip ugdymo tikslas yra labiau išreiškiamos gebėjimų įgijimu mokymosi veiklai, apima ne tik žinias, bet ir požiūrių bei asmeninių savybių visumą ir jų pokyčių mokymosi veikloje vertinimą.

8 pav. Atnaujintų kompetencijų žemėlapių pavyzdys.

Mokytojai nuosekliai atskleidė, kokia turėtų būti bendroji kompetencijų plėtojimų tikslų strategija. Kadangi kompetencijų ugdymas pamokoje yra esminis rodiklis, tai pamokos konteksto projektavimas yra svarbus siekiant užsibrėžtų kompetencijų vystymo tikslų. Projektuojant pamokos kontekstą mokytojai įvertino mokymosi aplinką ir ją veikiančius socialinius-emocinius veiksnius, kurie nurodė, kaip pasiekti sėkmingų mokymosi rezultatų. Mokytojams svarbios tampa mokymosi strategijos, refleksyvios veiklos ugdyti gebėjimus. Tai sudaro prielaidas tiksliai

identifikuoti kompetencijų sandus. Atlikus kompetencijų žemėlapių analizę išryškėjo dažniausiai pasikartojančių ir persidengiančių kompetencijų rūšių plėtojimas bendrojo ugdymo dalykų pamokose: <...> *komunikacija*; <...> *problemų sprendimas ir planavimas*; <...> *analizavimas (kritinis mąstymas)*; *bendradarbiavimas (komandinis darbas)*; <...> *globalus mąstymas ir veikimas*; <...> *raštingumas*; <...> *gebėjimas efektyviai panaudoti įgytas žinias*.

Šios persidengiančios kompetencijų grupės suformuoja kompetencijų grupes, t. y. kognityvinės veiklos ar mąstymo, kompetencijos grupę, kuri apima analizavimo (kritinio mąstymo), problemų sprendimo ir planavimo gebėjimus bei asmens elgsenos kompetencijos grupę, kurios struktūroje yra komunikaciniai, bendradarbiavimo (komandinio darbo) gebėjimai. Besimokančiojo raiškos perspektyvoje pamokoje dominuoja šių savybių plėtojimas: *atsakomybė, tikslumas, savigarba, iniciatyvumas, kūrybiškumas, orientacija į pasiekimus, kritinis požiūris į veiklą ir interesus, aktyvus dalyvavimas priimant sprendimus*.

Kognityvinės veiklos arba mąstymo, kompetencijos gebėjimai orientuoja mokytojus į kūrybines mokymosi veiklas, įtraukiančius mokymo kontekstus, leidžia mokytojams ir besimokantiejiems įvertinti savo pažangą. Kompetencijų plėtojimu pagrįstas ugdymo turinys mokytojų planuojamas remiantis mokymusi iš variacijų įvairovės, kuri reikalauja numatyti pamokinės veiklos kontekstų įvairovę bei išskirti aspektus, kurie užtikrina kompetencijų plėtojimo galimybes mokinio ir jo veiklos poreikiams. Kompetencijomis grįsta mokymosi proceso planavimo metodologija orientuojama į dalyko ir kompetencijų sandų raiškos kontekstą, todėl pamoka yra viena iš pagrindinių mokymo organizavimo formų, kurios metu pasiekiamas išmokimas pradedant nuo paprastų veiksmų, palaipsniui įvaldant kompleksiškesnio lygmens veiksmus. Planuojant pamokos turinį labiausiai orientuojamasi į besimokančiųjų tyrinėjimo gebėjimus. Kitas esminis elementas planuojant įgyvendinti ugdymo turinį yra tinkamų mokymosi metodų taikymas. Efektyviausiai kompetencijomis grįstas mokymasis plėtojamas atliekant atvejų analizę, demonstruojant vizualinę medžiagą ir dirbant su interaktyviomis didaktinėmis priemonėmis.

Apibendrinant mokytojų kompetencijų tyrinėjimo veiklas, išryškėjo šie esminiai aspektai: kompetencijos – tai hierarchinis struktūrinis darinys, kuris išskiria mokymosi kontekstą ir jo kokybės kriterijus, pačiam besimokančiajam sudaro galimybes įsivertinti kompetencijos plėtojimo lygį. Taip išryškėjo kompetencijų plėtojimu pagrįstų programų bruožas – tai dalykinio turinio neakcentavimas, nes, remiantis metodologija, dalyko turinys yra kintantis, o mokinio patirtis per santykį su dalyko turiniu tampa svarbiu veiksmu plėtojant mokinio potencialą. Šį plėtojamą instrumentiniu požiūriu užtikrina išvystyti refleksijos gebėjimai. Kompetencijų žemėlapių pritaikymas leido išskirti veiklos ir mokymosi kontekstus. Jų pritaikymas prie kiekvienos plėtojamų kompetencijos leidžia įvertinti programos lygį atsižvelgiant į plėtojamų kompetencijos lygį. Tačiau kompetencijų plėtojimo apimtis yra apibrėžiama bendrosios programos turiniu, kuris atspindi plėtojamų kompetencijų raiškos sritį.

Remiantis antrojo veiklos tyrimo etapo analize galima daryti apibendrinimą ir teigti, jog pamokos planavimo procesas kokybės aspektu suprantamas kaip mokymosi situacijų (veiklų) ir mokymosi patirčių (grįžtamojo ryšio) kūrimo laukas, kuriame drauge veikia, bendrauja ir bendradarbiauja mokiniai ir mokytojai; mokymosi turinys, aplinka, metodai, laikas, formos, būdai, grįžtamasis ryšys, pasiekimų vertinimas yra pamokos kokybės užtikrinimo priemonės.

Rekomendacijos pedagogams:

Bet koks pokytis galimas tik tada, kai jis remiasi mokymosi procesais. Tai ypač pasakytina apie mokyklą, apie kiekvieno mokytojo darbą. Mokytojas visą laiką susiduria su kaitos reiškiniais. Mūsų uždavinys – pasitikinti savo profesiniu potencialu įveikti šiuos iššūkius, augti kartu su jais, ir taip plėtoti savo pedagoginės veiklos kompetencijas, lavinti gebėjimus, įgyti įvairiausių praktinių įgūdžių. Dirbančiam mokykloje mokytojui nepakanka gerai suplanuoti pamoką, kad mokymasis būtų kokybiškas, o jo rezultatai atitiktų mokymosi turinį. Būtina pagal situaciją lanksčiai kurti

pamoką, kad būtų tinkamai įgyvendinamas pamokos planas ir reaguojama į kilusias mokymo(si) galimybes bei mokinių poreikius, interesus. Bene pati svarbiausia mokytojo veiklos sritis – išmokyti tinkamai planuoti šiuolaikinę pamoką, siekiant jos prasmingumo, kūrybiškumo, veiksmingumo, rezultatyvumo.

Sėkminga pamoka labiausiai priklauso nuo gebėjimo sudominti ir įtraukti mokinius, skatinti ir palaikyti jų aktyvumą, gebėti mokymą pritaikyti prie jų mokymosi galimybių, išvelgti kylančias problemas ir laiku surasti sprendimą, todėl mokytojui svarbu gerai pažinti mokinius, išmokyti taikyti įvairias mokinių pažinimo strategijas.

Naujas požiūris į mokymąsi šiuolaikinėje klasėje reikalauja naujo požiūrio į mokymą. Toks požiūris apimtų mokymą, pabrėžiantį aukštesnio lygio mąstymo gebėjimus, kompetencijomis grįstą mokymąsi ir supratimą, mokinių pasiekimų vertinimo būdų taikymą, leidžiančių mokiniams pasiekti informaciją, naudojimą. Daugeliui mokytojų mokymosi mokslo raidos, pamokos planavimo naujų tendencijų poveikis reiškė mokymąsi mokyti kitaip. Iš mokytojų tikimasi, kad jie ugdys mokinių gebėjimus, leisiančius jiems sėkmingai veikti šiandieninėje žinių visuomenėje.

Be to, mokslinėje literatūroje (Casey et al., 2018; Rivenbark et al., 2014; Gervais, 2016) išskiriami šie esminiai šeši kompetencijomis grįsto mokymosi principai, leidžiantys kontekstualiau pažvelgti į mokymosi procesus ir juose matyti ugdymosi dalyvių sėkmės prielaidas:

1. *Visi ugdymosi dalyviai yra lygūs.* Lygybė nereiškia, kad kiekvienam mokiniui suteikiama to paties, kaip ir visiems kitiems. Vietoj to, tai reiškia, kad kiekvienam mokiniui suteikiama tai, ko reikia, kad būtų pasiektas tas pats galutinis tikslas. Tai yra pagrindinis kompetencijomis pagrįsto ugdymo principas, nes juo sąmoningai siekiama suprasti ir pašalinti mokyklos vadovavimo šališkumą. Mokiniai mokomi ir remiami atsižvelgiant į jų asmenines stipriąsias ir silpnąsias puses, suteikiant kiekvienam asmeniui vienodas sėkmės galimybes. Taigi, pasiekimų, pagrįstų kultūra, socialine klase, namų ūkio pajamomis ar kalba, nuspėjamumas visiškai pašalinamas. Kompetencijomis pagrįstas mokymasis taip pat padeda sukurti įtraukią kultūrą, kurioje visi mokiniai jaustųsi saugūs ir gerbiami.
2. *Ugdymosi erdvėse akcentuojamos išmatuojamos kompetencijos,* padedančios ugdyti įgūdžius, padėsiančius visą likusį gyvenimą. Kompetencijos turi būti iš anksto apibrėžtos ir kiekvienam mokiniui nustatomos kaip mokymosi tikslai. Kuo grindžiamos šios kompetencijos? Užuo vien tik tikrinant pagrindines žinias, kompetencijos sutelkiamos į praktinį mokinio dalyko supratimą. Šios kompetencijos gali būti pagrįstos: a) suprantant pagrindines sąvokas; b) gebant pritaikyti žinias reikšmingoms problemoms spręsti; c) įvaldant atitinkamus / specifinius įgūdžius.
3. *Skaidrumas / aiškumas* visuomet padeda ugdytiniais prisiimti atsakomybę už savo pasiekimus. Koks galutinis kiekvieno mokinio konkrečioje pamokoje tikslas? Atsakymas į šį klausimą turėtų būti suprantamas ne tik mokytojams. Mokymosi tikslai, kurie keliama atskirai pamokai (o ir visai mokyklai), turi būti aiškūs ir mokiniams, ir jų tėvams / globėjams. Kompetencijomis grįstoje švietimo sistemoje mokiniai, pradėdami pamoką, supranta šiuos tris dalykus: a) ko jiems reikia išmokyti; b) kaip apibrėžiamas meistriškumas / gebėjimo lygis; c) kaip jie bus vertinami. Kai kiekvienas mokinys turi aiškų tikslą, jis / ji prisiims didesnę atsakomybę už savo pasiektus rezultatus. Pavyzdžiui, ugdytinis supranta, kad matematinės žinios yra svarbios ir atitinkamai jas pritaikys užbaigiant nedidelio sodo projektavimo projektą. Jis / ji turi panaudoti matematines kompetencijas, kad išmatuotų ploto dydį ir nustatytų, kiek augalų šiame sodo plote tilps. Taigi, jeigu mokinys aiškiai supras, ką jis / ji turi daryti, kad būtų įgudęs ir eitų tolyn, jis / ji prisiims daugiau atsakomybės už savo pasiekimus. Tada, kai užklumpa nesėkmės atliekant projektines veiklas arba trūksta žinių tinkamai jį užbaigti, aiškiai suprantama, kad reikalinga pagalba. Todėl aiškūs kiekvienos pamokos tikslai ir rezultatai padeda mokiniams prisiimti atsakomybę už savo mokymosi rezultatus. Visa tai savo ruožtu padeda tapti geresniais besimokančiais dabar ir suaugus.
4. *Individuali pagalba.* Vadovaudamiesi pirmiau pateiktu pavyzdžiu, tarkime, kad mokinys susiduria su sunkumais dėl minėto sodo projekto ir daro išvadą, kad jam / jai reikia pagalbos.

Šiuo atveju atsiskleidžia mokytojo prieinamumas. Kompetencijomis pagrįstoje ugdymo aplinkoje mokiniai turėtų turėti sistemą, kad suprastų, kiek laiko jie turėtų dirbti su problema prieš prašydami pagalbos ir kada pamokos metu gali kreiptis į mokytoją. Taigi, kai mokytojai dirba su mokiniais atliepdami jų skirtingas silpnybes ir padeda jiems pasinaudoti savo stipriosiomis pusėmis, kiekvienas besimokantysis auga meistriškumo link unikaliu (bet vienodai veiksmingu) keliu. Ši individualizuota mokymosi patirtis suteikia kiekvienam mokiniui vienodas sėkmės galimybes. Kad šis procesas vyktų sklandžiai, mokytojai turi būti pasirengę padėti mokiniams. Be to, jie negali pasikliauti tik pagalbos prašančiais mokiniais: mokytojai turi gerai žinoti kiekvieno mokinio pažangą.

5. *Pažangos vertinimas.* Vertinimai būna įvairių formų. Pateiksime trijų tipų vertinimus, kurie yra ypač naudingi kompetencijomis pagrįstam ugdymui: a) formuojantys vertinimai. Šie vertinimai padeda mokytojams nustatyti, kur kiekvienas mokinys yra mokymosi procese, ir prireikus pakoreguoti mokymą. Formuojantis vertinimas suteikia mokytojams galimybę prisitaikyti realiuoju laiku, aiškiai nustatant pagrindines sritis, kuriose mokiniai turi tobulėti. Pavyzdžiui, mokytojai gali paprašyti mokinių pateikti vaizdo rašinį arba sukurti skaitmeninį aplanką, kurį galima bendrinti internete. Tokio tipo vertinimai leidžia mokiniams parodyti savo dalyko supratimą, o tai yra kompetencijomis pagrįsto mokymosi pagrindas. Tada mokytojas gali atitinkamai pakoreguoti kitą pamoką arba planuoti susitikimą su mokiniais, kurie mažiau suprato dalyką; b) autentiški vertinimai. Dar vienas puikus būdas parodyti savo meistriškumą, kad mokiniai perimtų savo žinias ir pritaikytų jas realiose situacijose. Be to, mokiniai įgyja įgūdžių, kurių jiems prireiks netolimoje ateityje. Autentiški vertinimai gali apimti, pavyzdžiui, anglų kalbos žinių naudojimą rašant motyvacinį laišką dėl darbo paieškos arba fizikos dalyko supratimą kuriant ir pastatant stabilų bokštą iš dantų krapštukų ar zefyrų; c) skaitmeninio turinio vertinimas. Naudojant technologijas pamokoje, vertinimas tampa daug lengvesnis. Daugelis klasės programinės įrangos apima vertinimą ir pažangos ataskaitas, kurios padeda mokytojams tiksliai matyti, kur kiekvienas mokinys yra mokymosi procese.
6. *Mokymosi sėkmės patyrimas – laidas besimokančiajam toliau judėti pirmyn.* Kai mokiniai aiškiai supranta temą, įrodo, kad sugeba tą supratimą pritaikyti ir parodo, kaip išsiugdė būtinus įgūdžius.

Šie išvardyti kompetencijomis grįsto mokymosi principai akivaizdžiai parodo, kad toks ugdymas padeda mokiniams tobulėti ir demonstruoti atskirų temų supratimą, formuoja teisingumo ir kiekvieno ugdymosi dalyvio įtraukties kultūrą bei paruošia ugdytinius gyvenimui už mokyklos ribų.

1.6. Pamokų planų kūrimas, stebėjimas ir vertinimas

Veiklos tyrimo etapas	Taikytas metodas	Įgyvendinimo rekomendacijos mokytojams
Aktyvi išbandymo veikla	Mokymosi veiklos kūrimas ir stebėjimas Atvejo analizė	–Kuriamas ugdomosios veiklos planas, remiantis nagrinėtais pavyzdžiais, planas pildomas naujais kompetencijomis grįstais pavyzdžiais. –Taikant atvejo analizę, nagrinėjami sukurti ugdomosios veiklos planai aptariamai ir koreguojami su ugdymo turinio konsultantu. –Kokybiniu principu, tobulinami sukurti ugdomųjų veiklų planai. – Aptariamai ugdomosios veiklos vertinimo ir įsivertinimo aspektai, kartu aptariamas ir tobulinamas ugdomosios veiklos stebėjimo protokolas.

Šiuolaikiniam mokytojui nepakanka gerai suplanuoti pamoką / ugdomąją veiklą, kad ugdymas būtų kokybiškas, o jo rezultatai atitiktų pasiekimų lygius. Būtina pagal mokymosi situaciją lanksčiai modeliuoti ugdymo procesą – **pamoką** – kad būtų tinkamai įgyvendinamas **pamokos planas** ir reaguojama į **spontaniškai kilusias mokymo(si) galimybes** bei **mokinių poreikius, interesus**. Bene pati svarbiausia mokytojo pedagoginės veiklos sritis yra **išmokyti tinkamai planuoti ugdymo procesą pagal atnaujintas kompetencijas**, siekiant jo prasmingumo, kūrybiškumo, veiksmingumo, rezultatyvumo.

Šiuolaikinės pamokos kokybė labiausiai priklauso nuo **mokytojo gebėjimo** sudominti ir įtraukti mokinius, skatinti ir palaikyti jų aktyvumą, gebėti pamoką pritaikyti prie jų mokymosi galimybių, išvelgti **mokymosi kontekstą**, kylančias problemines situacijas ir laiku surasti sprendimą, todėl mokytojui svarbu pažinti mokinius, taikyti įvairias mokinių pažinimo strategijas. Taigi svarbu išmokyti **modeliuoti kompetencijomis grįsto mokymo(si) planavimo ir įgyvendinimo ciklą**: planavimas – mokymasis – reflektavimas. Be to, mokytojui reikia pagalbos, kad jis gerai suprastų visus meistriškumo elementus kiekviename šio ciklo etape. Būtina modeliuoti pamoką, demonstruoti, kas, kaip ir kodėl vyksta, kokios pasirinktų mokymosi strategijų pasekmės. Taip mokytojas pamato išbaigtą ir vientisą mokymosi ciklo paveikslą.

Taigi mokytojas modeliuoja pamoką, mokinių mokymosi gebėjimus, ryšius su mokiniais, pokyčių skatinimo būdus. Norėdamas tinkamai suvokti kompetencijomis grįsto mokymosi strategiją, mokytojas turėtų atskleisti pasirengimo pamokos planavimui etapą. **Pasirengimo planavimo veiklai modeliavimas**: demonstruoja, kaip keičiamas, tobulinamas pamokos planas, kaip reflektuojama jo kokybė; demonstruojamas mokymosi strategijų numatymo procesas, pagrindžiant, kodėl pasirenkami būtent tokie metodai. Planuojant dalyko mokymą, svarbu tinkamai iškelti ir suformuluoti uždavinius. Uždaviniai konkrečiai apibūdina, kokie turėtų būti mokymosi rezultatai. Tai tikslūs teiginiai, paprastai išreiškiami mokinio elgesiu, formuluojami mokytojų ir mokinių. Geras mokymosi uždavinys nukreipia mokymąsi, yra suprantamas mokiniams ir leidžia spręsti apie pamokos kokybę.

„Kompetencijomis grįstas mokymasis“, kaip rodo tyrimai, yra praktinis didaktinės veiklos įrankis, kuris **padaeda sustiprinti** bendrojo ugdymo mokyklų **mokytojų gebėjimus organizuoti** kompetencijomis pagrįstas **pamokas**, išmokyti **modeliuoti mokinių praktinę veiklą** ir ją sieti su planavimu, išmokyti **teikti grįžtamąjį ryšį**, skirti užduočių refleksijos būdus. Šis šiuolaikinės didaktikos prioritetas atitinka Nacionalinę švietimo politiką, kuri skatina mokinių mokymosi plėtrą ir aukštesniųjų mokymosi gebėjimų ugdymą. Mokymui ir mokymuisi pagal bet kurią mokymo programą reikia bendrų tikslų, bendros atsakomybės ir atskaitomybės tarp mokytojų ir besimokančiųjų bei palankios bei įgalinančios aplinkos. Veiksmingas mokymasis – tai mokymasis, kuris padeda atsisakyti akademizuoto mokymosi, kur pasiekimai vertinami pagal gebėjimą prisiminti pagrindinius dalykus, perduoti informaciją arba įsiminti detales ir sekas. Veiklos tyrimo ataskaitoje apmąstomos kompetencijomis grįsto mokymo(si) savybės, jo sritys ir mokymo metodai kokybiškam kompetencijomis grįstam mokymui ir mokymuisi.

Kompetencijomis grįsto mokymosi metodologija yra susisteminta 9 pav., kuriame yra akivaizdūs du didaktiniai aspektai: 1) kompetencijų turinio įsitvirtinimas ir dalyko esminių uždavinių iškėlimas; 2) pamokos planavimo turinio struktūros kaita. Bendrosios programų atnaujinimo gairės skyrė pakankamai dėmesio tokiems kokybės aspektams kaip *mąstymo veiklos gebėjimų plėtojimas, jų vertinimas, kompetencijų turinio plėtojimas bei ugdymo procesas įtraukiant mokymosi strategijas*. Kadangi kompetencijų struktūra yra kompleksiškas darinys, tai programose dominuoja supratimo plėtojimo matmuo, kuris padeda mokiniui paaiškinti savo veiksmus. Be to, tai reiškia, kad programa yra sudaryta remiantis kompetencijų plėtojimo užuomazgomis, mokinių gebėjimų plėtojimu.

9 pav. Pamokos turinio planavimo kontekstai

Pamoka – tai gerai apgalvotas veiksmų planas, kuris atspindi, kaip perprantama mokymosi programa, mokinio gebėjimai, tai, ką mokiniui reikia dar sužinoti, ir būdai, kaip mokinsys ir mokytojas vertina sėkmę. Pamokų planavimo turinio analizė yra išeities taškas ir remiantis ja ugdymo uždavinių iškėlimas, mokymosi medžiagos parengimas išryškino pamokos planavimo komponentus (10 pav.).

10 pav. Pamokos planavimo modeliavimo žingsniai

Mokytojai, rengdami pamokų planus, siekė nustatyti pamokos struktūrą, dėstymo nuoseklumą ir surasti įvairių probleminių kontekstų tarpusavio dermę bei nustatyti integracinius tarpdalykinius ryšius. Atnaujintas ugdymo turinys įgyvendinamas taikant *transakcijos metodologijos* prieigas, siekiant plėtoti mokinių tyrinėjimo gebėjimus, akcentuoja pažinimo veiklą, nuostatų ir vertybių formavimąsi bei kontekstą, kuriame yra realizuojamos septynios

kompetencijos. Vadinasi, ugdymo turinio įgyvendinimo planavimo įrankis akcentuoja skirtingas pedagogų veiksenas, atitinka konstruktyviąją mokymosi teoriją, taiko patyriminio mokymosi metodus, skatinančius besimokančiuosius rinkti ir pateikti kaip atskirus atvejus įvairius probleminius klausimus (atvirumas refleksijai), o mąstymo veiklos kompetencijos plėtojimas, apibrėžtas analitinių, problemų supratimo bei sprendimo gebėjimų, reikalauja kognityvinės metodologijos taikymo.

Analizuojant pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo grandies pamokų planus būtina atsižvelgti į kompetencijų aprašą, apibrėžtus pasiekimus, kurie reglamentuoja pamokos tikslą, uždavinius ir turinį. Tačiau tiek tikslas, tiek uždaviniai akcentuoja supratimo plėtojimą, analizės aspektą, o gebėjimas atlikti operacinius veiksmus yra papildomas žinojimu, sudarančiu prielaidas paaiškinti elgseną.

Pamokos planavimo kontekstas. Analizuojamų pamokų struktūra atskleidžia tematiką ir turinį, tikslus, ugdymus moksleivių gebėjimus. Vertinimo požiūriu aktualiausi yra pamokos tikslai ir mokinių gebėjimai. Kaip moksleivių gebėjimų turinio analizės rezultatas išryškėjo gebėjimų plėtojimo grupės: turinio apimtis ir kompleksiskumas. Veiklos tyrimui buvo pasirinkti dažnai vertinamajame tyrime taikomi kokybiniai metodai – atvejo analizė, kai pamokos planavimo aspektai (11 pav.) buvo analizuojami siekiant įvertinti, kiek jie atitinka kompetencijų plėtojimo tikslus. Metodas orientuotas į mokytojų gebėjimus pamokoje taikyti didaktikos žinias, tinkamai įvertinti „žinoti kas“, „žinoti kodėl“, „žinoti kaip“, „žinoti kada“, kada pamokos planavimo analizės objektais tampa mokytojų funkcijos, veikla, atsakomybė ir profesionalumas. Mokytojams buvo pristatytas pamokos planavimo įrankis, kuris leido išbandyti, kaip suprantama kompetencijomis grįsta planavimo teorija praktikoje.

Pamokos planavimas 	
Bendri pamokos aspektai:	
Pamokos tema / problema / klausimai:	
Mokymosi uždavinys:	
Ugdomos kompetencijos:	
Tarpdalykiniai ryšiai:	
Tarpdalykinės temos:	
PROCESAS:	
PAMOKOS REFLEKSIJA:	

11 pav. Pamokos planavimo kortelė

Pamokų planavimo žingsniai paskatino mokytojus laikytis susitarimų, planavimo ciklo (žr. planavimo esminiai dalykai).

PLANAVIMO ESMINIAI DALYKAI

- **Antrasis etapas rengiant pamokos planą yra mokymosi uždavinio numatymas.**
- **Uždaviniai** keliami mokiniui. Jie turėtų rodyti dalyko ir kompetencijų turinį.
- Uždaviniai turėtų būti **konkretūs, pasiekiami, išmatuojami**, tinkami tam tikrai mokymosi situacijai. Uždavinius kelti orientuojantis į **konkretų rezultatą**.

PAVYZDŽIAI: 5 KLASĖ

Iš įvairių šaltinių parenka informacijos apie gimtąjį miestą ir nagrinėja pasirinkto paminklo (gatvės) istoriją

KOMPETENCIJŲ TURINYS:

Iš įvairių šaltinių parenka informacijos apie gimtąjį miestą ir nagrinėja pasirinkto paminklo (gatvės) istoriją

DALYKO TURINYS:

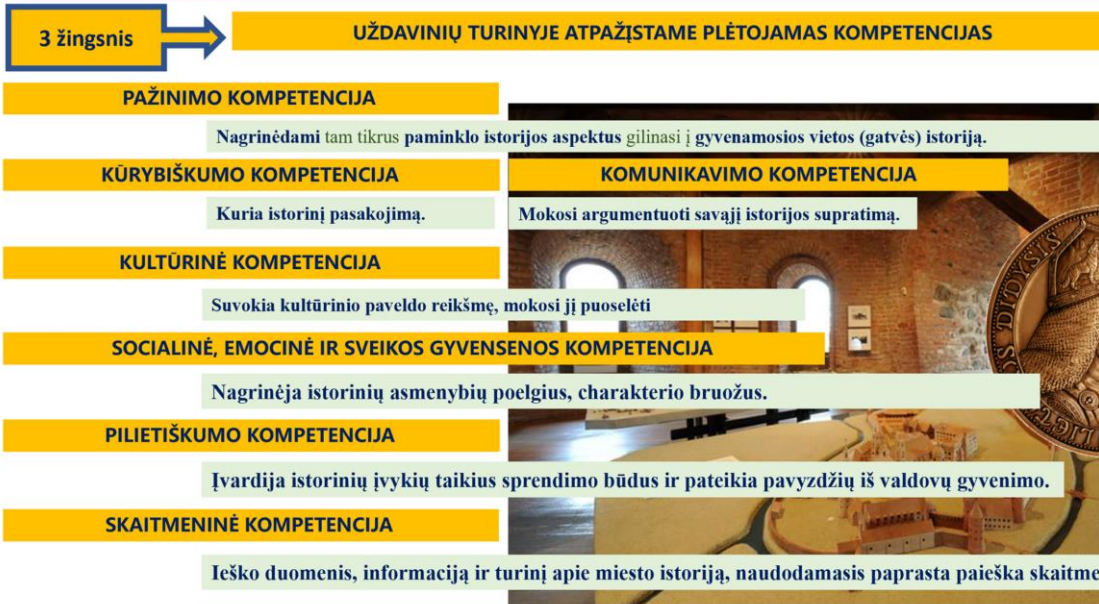
Iš įvairių šaltinių parenka informacijos apie gimtąjį miestą ir nagrinėja pasirinkto paminklo (gatvės) istoriją

APIBENDRINIMAS: IŠ DALYKO EINAME Į KOMPETENCIJŲ TURINIO RAIŠKĄ

PLANAVIMO ESMINIAI ŽINGSNIAI

- KOKIOMS KOMPETENCIJŲ SRITIMS UGDYTI SKIRTI UŽDAVINIAI?

Planavimo atvejais suteikė informacijos, kaip skirtingose aplinkose yra planuojama ir organizuojama mokymosi veikla, formuluojami mokymosi uždaviniai ir atpažįstamas plėtojamų kompetencijų turinys. Planuojant pamokos turinį ugdomi mokytojų **analitiniai gebėjimai**: mokytojai identifikuoja problemines situacijas, sprendimų pagrindimo; komunikaciniai gebėjimai: mokiniai skatinami ne tik klausytis, bet ir išreikšti save, pateikti argumentus. Tai atliekant vystosi kalbėjimo, klausymosi, diskutavimo įgūdžiai. Vykstant pasikeitimui idėjomis ir argumentais, išmokstama savarankiškai mąstyti, atsižvelgti į kitų nuomones, o kartu ir perteikti bei apginti savo poziciją. Plėtojami tarpasmeniniai ir socialiniai gebėjimai: skatinamas mokymasis bendradarbiaujant, kūrybiniai gebėjimai. Analizuojant pamokų planus buvo nustatyti stiprieji ir tobulintini pamokų aspektai (12 pav.).

Į KĄ MOKYTOJAI ATSIŽVELGIA PLANUODAMI UGDYMO TIKSLUS (MOKINIO KOMPETENCIJŲ UGDYMĄ)?

Stiprieji pamokų aspektai

Mokytojai, formuluodami pamokos uždavinius, juos siejo su **mokinių asmenine patirtimi**, t. y. rėmėsi tuo, ką jie jau žino apie numatomą pamokoje nagrinėti temą.

Apibrėžti uždaviniai leidžia nustatyti dermę tarp numatytų ugdyti kompetencijų ir organizuojamų veiklų.

Stipriuoju aspektu išskiriamas ryškėjantis **mokymosi uždavinių atitikimas** skirtingiems **mokinių gebėjimams**, ugdymo(si) **poreikiams**.

Tobulintini pamokų aspektai

Rėčiausiai mokymosi uždaviniai kėlė **mokiniam iššūkius**, **motyvavo juos mokytis**.

Pradžios veiklos **tik iš dalies skatina** aktyvaus mokinių darbo, jiems **sunku įsitraukti į mokymo(si) procesą**, veikti pagal savo galimybės ir polinkius.

Nepakankamas dėmesys konkrečių pamokoje siekiamų rezultatų numatymui, mokinių įtraukimui į savo darbo planavimąsi ir jų asmeninės patirties, atsakomybės aktualizavimui pamokoje.

Rekomenduojama **susitarti** dėl konkrečių uždavinio įgyvendinimo kriterijų.

Tobulintinu pamokos planavimo **aspektu įvardijamas** grįžtamasis ryšys / pamokos refleksija.

12 pav. Stiprieji ir tobulintini pamokų planų aspektai

PAMOKŲ STEBĖSENA IR VERTINIMAS

Veiklos tyrimo etapas	Taikytas metodas	Įgyvendinimo rekomendacijos mokytojams
Refleksija	Refleksija	– Aptariamose įgyvendintos ugdomosios veiklos, išskiriami sėkmės kriterijai, kurie perkeliama į veiklos įgyvendinimo susitarimus. – Nagrinėjami tobulintini ugdomosios veiklos aspektai, kurie grąžinami į tyrinėjimo ir gilinimo stadiją, kai ieškoma tinkamiausio pritaikymo būdo. – Įgyvendintos veiklos aptariamos dviem etapais: 1) Mokyklos aplinkoje. 2) Konsultantų grupėje.

- Analizuojant pamokas taikomas tematinės analizės metodas. Tai kokybinio tyrimo metodologija, įgalinanti tyrėją išsamiai nagrinėti pamokų turinį, telktis į pagrįstų faktais pamokos aspektų tyrimus. Tyrėjai vadovavosi ne subjektyviu, o realistiniu mokytojų požiūriu (mokytojų filmuotų pamokų patirtys), stengėsi išryškinti duomenų subtilumą, atskleisti pamokų tikrovę. Tokiu būdu buvo siekiama paaiškinti, kaip kompetencijomis grįstas mokymasis veikia pamokos kokybę, kokias prasmes mokytojai suteikia savo patirčiai ir išgyvenimams, kuriuos patyrė, kai vedė filmuotas pamokas.
- Kiekvienas kokybinis tyrimo metodas yra subjektyvus duomenų analizės būdas. Tyrėjai pristatė analitinius komentarus, skleidė išsamų vaizdą apie pamokos planavimo kokybę. Užtikrindami duomenų analizės patikimumą tyrėjai pasitelkė į pagalbą NŠA ugdymo turinio metodininkus. Kartu su jais buvo aptariami duomenų kodavimo rezultatai.

PRADINIO UGDYMO PAKOPA

UGDOMOSIOS VEIKLOS (PAMOKOS) KORTELE

Klasė (grupė) 3 Pamoka vyks (data) 2022.02.25 Dalykas: Pasaulio pažinimas.
Mokinių skaičius klasėje (grupėje) iš viso: 24
Pamokos tema <i>Ar žinai, kas yra magnetas?</i>
Mokymo/si uždavinys/iai ir jo pateikimas (ko mokiniai per šią pamoką išmoks?) Dirbdami grupėse ir atlikdami bandymus, išsiaiškinsime, kodėl ir kokius daiktus magnetas traukia.
RAIŠKA: Uždavinys paskelbiamas pamokos pradžioje. Mokiniai patys išsikelia pamokos uždavinį, kurį mokytoja suformuluoja ir paskelbia žodžiu.
PASTEBĖJIMAI: Pamokos pradžioje, prieš formuluojant uždavinį, mokiniai sudominami iliustratyviais, jiems pažįstamais pavyzdžiais (žaislinis traukinukas, apyrankė).
MOKYMO(SI) KONTEKSTAS
Sėkmės / vertinimo kriterijai:
RAIŠKA: Sėkmės kriterijai pateikti lentoje. Įvardintas konkretus rezultatas, kurį mokiniai turės pasiekti. Taikomas formuojamasis vertinimas. Mokiniai, keldami pamokos uždavinį, nusimato ir sėkmės kriterijus.
PASTEBĖJIMAI: Sėkmės kriterijai konkretūs, pamatuojami.
Veiklos pamokoje ir jų tikslingumas: Veiklos pamokoje dera su iškeltais uždaviniais. Mokiniai atsakymų į iškeltus klausimus ieško atlikdami praktinius bandymus. Mokytoja konsultuoja kiekvieną grupę atskirai. Mokytoja skiria individualų dėmesį gabiesiems mokiniams.
Ugdymo turinio integralumas: Mokiniai dirba grupėse – komunikavimo kompetencija; įsivertinimo užduotis atlieka planšetiniuose kompiuteriuose – skaitmeninė kompetencija; piešia magnetais – kūrybiškumo kompetencija; atlieka bandymus – pažinimo kompetencija. Integracija – pasaulio pažinimas ir dailė.
Mokymosi aplinka: Pamoka vyksta gamtos mokslų laboratorijoje, priemonės įvairios, parinktos tikslinčiai, naudojami planšetiniai kompiuteriai. Mokiniai dirba susidomėję, jaučiasi laisvai, tačiau žino ir laikosi pamokos taisyklių. Mokiniai dirba komandose, vieni kitiems padeda, bendradarbiauja. Puikūs mokytojos ir mokinių santykiai padeda siekti užsibrėžtų tikslų ir rezultatų.
Pasiekimų ir pažangos vertinimas: Įsivertinimas atliekamas EDUKA sistemoje (pateikti aiškūs kriterijai). Nuolat taikomas formuojamasis vertinimas - mokytoja padeda, paskatina. Pabaigoje mokiniai su mokytoja aptaria, kaip pasiekė pamokos uždavinį. Grįžtamasis ryšys teikiamas visos pamokos metu.
Pamokos refleksija: Mokiniai, piešdami magnetu ir dažais, dar kartą paaiškina magneto veikimą. Pamoka organizuota puikiai. Mokiniai susidomėję, patiria atradimo džiaugsmą, per patyrimą pasiekia pamokos tikslą.
VERTINTOJO KOMENTARAS: Stiprus pamokos įvadas, mokytoja pamoką pradeda nuo probleminio klausimo ir mokinių turimos patirties ir tik vėliau pereina prie aktyvios mokymosi veiklos. Puiku, kad aktyvi mokymosi veikla paremta tyrinėjimu grįstomis veiklomis. Svarbus aspektas, kad mokytoja mokiniams paaiškina tam tikras vartojamas sąvokas, patikslina paaiškinimus vartojant asociacijas. Pamokoje ugdoma kūrybiškumo ir pažinimo kompetencijos. Reikėtų atkreipti dėmesį į mokinių vertinimą ir įsivertinimą: tai turėtų būti glaudžiai susiję su pamokos uždaviniu, šiuo atveju buvo taikomas tik apibendrinimas. Pamokoje būtų galima taikyti metakognicijos klausimas: kur galiu panaudoti šias naujas žinias?

UGDOMOSIOS VEIKLOS (PAMOKOS) KORTELE

Klasė (grupė) 1A Pamoka vyks (data) 2022.02.25 Dalykas: Pasaulio pažinimas. Mokinių skaičius klasėje (grupėje) iš viso: Klasėje 24 mokiniai, pamokoje dalyvavo visi mokiniai. 10 mokinių mokosi aukštesniuoju lygmeniu, 12 – pagrindiniu ir 2 – patenkinamu lygmeniu. Taip pat klasėje mokosi mokinys, turintis elgesio ir emocijų sutrikimų.
Pamokos tema <i>Vėjas</i>
Mokymo/si uždavinys/iai ir jo pateikimas (ko mokiniai per šią pamoką išmoks?)
RAIŠKA: Pamokos pradžioje prisimenama praėjusios pamokos medžiaga. Mokytoja sužadina mokinių smalsumą užduodama kritinį mąstymą skatinantį probleminį klausimą. Mokytoja kartu su mokiniais formuluoja pamokos uždavinį pamokos pradžioje. Mokiniai taip pat mato ekrane užrašytą uždavinį ir probleminį klausimą.
PASTEBĖJIMAI: Džiugu, kad pirmiausia mokytoja sudomina mokinius, o tik paskui pereina prie uždavinio formulavimo ir tai padaro kartu su mokiniais. Mokytoja žodžiu labai tiksliai ir mokiniams suprantamai paaiškino ir kelis kartus akcentavo, t. y. ką mokiniai turės mokėti / padaryti / atlikti.
MOKYMO(SI) KONTEKSTAS
Sėkmės / vertinimo kriterijai:
RAIŠKA: Pamokoje taikomas formuojamasis vertinimas: mokytojos paskatinimai, žodinis įvertinimas. Vertinamas ir pamokos procesas, ir pasiektas rezultatas, nuolat stebimas mokinių išmokimas. Sėkmės kriterijai numatyti ir leidžiama mokiniams pasirinkti savo sėkmės kriterijų (pateikta 10 klausimų, o mokiniai gali pasirinkti, į kiek klausimų pagal savo galimybes atsakys). Pamokos pabaigoje mokiniai patys nusprendžia, kokia forma jie fiksuos, ką išmoko pamokoje (raštu ar lenkiant pirštus). Mokiniai išsidalija klausimynus, padedančius sudaryti sąlygas pasimatuoti, kokio lygmens jų pamokos pasiekimai. Turinčiam elgesio ir emocijų sutrikimų mokiniui diferencijuojamas įsivertinimo tempas – sutariama, kad iš 10 klausimų atsakys į 5. Savo darbą mokiniai įsivertina piešdami veiduką: • pastebėjau ką nors įdomaus? (piešiame akis tokio dydžio, kiek tai buvo verta matyti), • išgirdau ką mokytoja kalbėjo? (piešiame ausis, kiek tai buvo verta girdėti), • kaip jaučiausi pamokoje? (piešiame burną) • sužinojau ką nors įdomaus, ką verta man įsiminti? (piešiame plaukus tokio ilgio, kiek tai verta įsiminti)
PASTEBĖJIMAI: Mokytojos numatyta strategija pasiteisino. Vertinimo kriterijai aptariami ir derinami su mokiniais. Matosi, kad mokiniams įsivertinimas aiškus, suprantamas ir žinomas.
Veiklos pamokoje ir jų tikslingumas: <i>Veiklos pamokoje dera su išsikeltu uždaviniu. Taip pat suplanuotos veiklos siejamos su mokinius į ugdymąsi įtraukiančiu aktualiu kontekstu. Mokiniams sudaromos sąlygos rinktis užduotis. Pamokoje kelis kartus grįžtama prie uždavinio, įtvirtinama tai, ką mokiniai išmoko. Atlikus eksperimentą – apibendrinama, įtvirtinama. Mokiniams sudaromos sąlygos išgyventi pažinimo ir kūrybiškumo jausmą, t. y. leidžiama klysti, mokytis iš klaidų. Klaidos neakcentuojamos, pabrėžiami teisingi atsakymai. Paveikus pastoliavimas pamokoje, t. y. mokytoja stebi situaciją, paaiškina, padeda esant reikalui. Silpniau skaitantiems mokiniams pagalbą teikia gabesnieji klasės draugai.</i>
Pastebėjimai: Atmosfera yra darbinga, mokytoja stebi ir mato visą klasę. Pamokoje svarbus kiekvienas mokinys. Užduotys mokiniams įdomios, skatinančios daugumos mokinių motyvaciją.
Ugdymo turinio integralumas: <i>Pamokos pradžioje mokiniai prisimena tai, ką moka jau iš anksčiau ir tai bus reikalinga šiai pamokai, remiasi mokinių žiniomis ir gebėjimais. Paveiki dalykinė integracija – su lietuvių kalba (skaitymas, pasakojimas), su daile (pasidarytos eksperimentui reikalingos gyvatėlės), su žmogaus sauga (geri ir blogi vėjo darbai, atsargus elgesys su ugnimi), su teatru (suvaidina orą). Puikus realaus gyvenimo pavyzdys susijęs su nauja tema – naktį praūžęs stiprus vėjas. Mokytoja suplanavusi integracinius pamokos aspektus ir tinkamai juos įgyvendino.</i>
Mokymosi aplinka: <i>Fizinė ir emocinė mokymosi aplinka tinkama, mokiniai paslaugūs vieni kitiems (padeda silpniau skaitantiems, padeda rasti puslapį pratybose, parašyti žodį). Mokytoja pastebi kiekvieną mokinį, pagiria, pataiso, judresnio mokinio paprašo nusiraminti, įsivertinant primena būti sąžiningiems.</i>

Pamokos vaizdumui, informacijos pateikimui, patikrinimui mokytoja naudoja interaktyvią lentą. Vyrauja darbinė, bet smagi nuotaika, nes mokiniai susidomėję, patiria sėkmę, yra aktyvūs, noriai kalba. Fizinė ir emocinė mokymosi aplinka veiksminga, skatinanti mokinius dirbti. Mokiniai nebijo klysti, yra drąsūs ir aktyvūs. Pamokoje sudaroma galimybė mokytis bendradarbiaujant. Eksperimentams pasirinktos įvairios priemonės, kurios panaudojamos veiksmingai.

Pasiekimų ir pažangos vertinimas: Taikomas formuojamasis vertinimas. Pamokos pabaigoje vertinami mokinių pasiekimai, t. y. mokytoja rodė ekrane teisingus atsakymus ir mokiniai tikrinosi (kiekvienas individualiai skaičiavo teisingus atsakymus). Mokytoja apibendrina, pasidžiaugė mokinių pasiekimais pamokoje. Mokinių pasiekimai lyginami su sėkmės kriterijais. Pamokoje vyrauja pagyrimai, suklydęs mokiny skatinamas dar pagalvoti, pasitaisyti klausimu „Ar tikrai?“ Mokytojos vertinimas padeda mokiniams geriau suprasti savo stipriąsias puses ir tai, kur dar reikėtų padirbėti. Džiugina tai, kad patys mokiniai įtraukiami į vertinimo procesą. Mokytoja apibendrina mokinių įsivertinimą ir pateikia savo vertinimą, kaip mokiniams sekėsi atlikti užduotis.

Pamokos refleksija: Mokiniai reflektuoja, stebi eksperimentų eigą, daro išvadą, įsivertina. Pamokoje vyrauja puiki nuotaika. Teigiami pamokos aspektai: įtraukianti mokinių veikla; kuriamos eksperimentų ir atradimų situacijos; tarpdalykinė integracija. Sėkminga pamoka, mokiniai patyrė sėkmę, nebuvo įtampos, vyravo draugiška, darbinga atmosfera.

VERTINTOJO KOMENTARAS: Veiksmingai suplanuota pamoka, prasmingos ugdymo(si) veiklos, kurios skatina mokinių smalsumą, sudarytos sąlygos išgyventi pažinimo ir kūrybos džiaugsmą, taip pat patirti mokymosi sėkmę. Paveikus pastoliavimas pamokoje. Geri mokytojos ir mokinių tarpusavio santykiai. Puikus klasės valdymas. Įdomi ir įtraukianti pamokos pradžia, tikslingai iškeltas probleminis klausimas, aiškus mokymosi uždavinys. Aktyvi mokymosi veikla siejasi su keliamu uždaviniu. Pamokoje darbas yra diferencijuojamas, pagal skirtingas mokinių gebėjimų grupes. Mokytoja aptaria pamokos eigą, tikslingai apibendrina pamoką. Taikomas labai įdomus įsivertinimas, kuris yra susietas žinių įprasminimu, mokymosi uždaviniu. Tačiau žinių įsivertinimo sistema su veido piešimu ir plaukų (įvardinta kasų), gali būti nepriimtina berniukams, nes yra daug lyties implikacijos, to turėtų nebūti.

UGDOMOSIOS VEIKLOS (PAMOKOS) KORTELĖ

Klasė (grupė) 3 Pamoka vyks (data) 2022-02-09 Dalykas: Matematika
Mokinių skaičius klasėje (grupėje) iš viso: Klasėje 24 mokiniai, ypatingų poreikių vaikų nėra.
Pamokos tema Daugybės ir dalybos veiksmų ryšys
Mokymo/si uždavinys/iai ir jo pateikimas (ko mokiniai per šią pamoką išmoks?)
RAIŠKA: Mokymosi uždavinys parodomas ekrane pamokos pradžioje ir pakartojamas kelis kartus pamokos eigoje. Mokiniai patys perskaito uždavinį, grįžta prie uždavinio patvirtindami jo atlikimo etapus.
PASTEBĖJIMAI: Fiksuojame argumentus, faktus. Mokymosi uždavinys interaktyviame ekrane. Mokiniai uždavinį suprato ir žinojo, ką ir kaip pamokoje turės atlikti, kuriame uždavinio atlikimo etape jie yra.
MOKYMO(SI) KONTEKSTAS
Sėkmės / vertinimo kriterijai:
RAIŠKA: Sėkmės kriterijų pateikia mokytoja, pamokos gale mokiniai pasitvirtina. Vertinimas / įsivertinimas vyksta nuolat pamokos eigoje.
PASTEBĖJIMAI: Pamokoje vyrauja formuojamasis vertinimo būdas. Jis pasireiškia mokytojos ir mokinių dialogo metu. Pamokoje dažniau vertinamas pasiektas rezultatas. Stebima vertinimo būdų įvairovė (Plickers, draugų vertinimas, mokytojo žodinis įvertinimas, įsivertinimas). Kiekviena atlikta užduotis apibendrinama, į(si)vertinama.
Veiklos pamokoje ir jų tikslingumas: Veiklos dera su išsikeltais uždaviniais. Vyrauja mokymasis.

Užduotys buvo paskirtos mokytojos. Klaidos vertinamos kaip natūrali mokymosi proceso dalis, nurodoma, kur galima pasimokyti, vaikas, padaręs klaidą, padrąsinamas. Teikiama mokytojo pagalba organizuojant ugdomąsias veiklas, o ne atliekant užduotis.

Pastebėjimai: *Pamokoje nėra ypatingų poreikių mokinių, klasės mokinių žinių lygis panašus, todėl užduočių diferencijuoti nereikia.*

Ugdymo turinio integralumas: *Naujos žinios siejamos su mokinių patirtimi. Stebimas mokinių gebėjimas naudotis išmaniaisiais įrenginiais, vyrauja pozityvus mikroklimatas, pasidžiaugiama vienas kito gautais rezultatais.*

Mokymosi aplinka: *Fizinė aplinka puikiai pritaikyta pamokos tikslams pasiekti. Pamokoje sklandžiai pereinama nuo individualios prie grupinės veiklos ir atvirkščiai. Tikslingai taikoma IKT. Mokiniai moka dirbti komandoje. Pozityvus, mokymuisi nuteikiantis mikroklimatas, geri mokytojo ir mokinių santykiai, nėra drausmės problemų. Klasė turi pasidžiaugimo pasiekimais ritualą (paploja), nebijo suklysti.*

Pasiekimų ir pažangos vertinimas: *Vertinama / įsivertinama kiekviena atlikta užduotis, mokiniai pasako teisingus atsakymus. Grįžtamasis ryšys teikiamas po kiekvieno pamokos uždavinio etapo. Mokiniai supranta savo stipriąsias ir silpnąsias puses. Mokinių pasiekimai lyginami su sėkmės kriterijais. Mokiniai pagiriami už teisingai atliktas užduotis. Pamokos pabaigoje mokiniai įsivertina, ką išmoko, atsakydami į pateiktus klausimus. Vertinimo ir įsivertinimo metodai atitinka pamokos temą ir mokinių amžių.*

Pamokos refleksija: *Mokiniai reflektuoja, ar pasiekė pamokos uždavinius, supranta kaip gali pagerinti savo žinias ir įgūdžius (išmokyti daugybės lentelę, atsiversti sąsiuvinį ir peržiūrėti atliktas užduotis). Refleksija vyko sklandžiai. Mokiniai džiaugėsi savo sėkme ir nebijojo įvardinti savo nesėkmių klasės draugams.*

VERTINTOJO KOMENTARAS: Pamokos įvadas – interaktyvus ir skatinantis mąstyti. Pamokos uždavinys aiškus, tačiau jame nėra ryšio su kompetencijų ugdymu. Svarbu, kad pamokos uždavinį mokiniai nagrinėja kartu su mokytoja, aiškinasi, ką jie jau mokėsi šia tema. Aktyvioje pamokos dalyje taikomi kompetencijomis grįsti metodai: mokiniai bendradarbiauja, konsultuoja ir aptaria savo darbą. Pamokoje tikslingai ugdoma komunikavimo kompetencija. Taikomas tinkamas įsivertinimo būdas, tačiau jei įsivertinime būtų kriterijai, tai būtų kryptingas procesas. Taip pat svarbu atkreipti dėmesį, kad įsivertinimo klausimai tik iš dalies susiję su tuo, kas vyko pačioje pamokoje. Pamokos uždavinys buvo susietas su dalybos ir daugybos ryšio sampratos supratimu, bet patys pamokoje taikomi metodai neatvedė vaikų iki informacijos pritaikymo etapo, nes jie tik procesiškai atlikto įtvirtino užduotis.

UGDOMOSIOS VEIKLOS (PAMOKOS) KORTELĖ

Klasė (grupė) 3A Pamoka vyks (data) 2022-02-22 Dalykas: Dorinis ugdymas (tikyba)

Mokinių skaičius klasėje (grupėje) iš viso: Klasėje yra 23 mokiniai. Tikybos pamokas lanko visi mokiniai. Klasėje yra vienas mokinytis, turintis mokymosi sunkumų. I pusmetį septyniems mokiniams visų dalykų pasiekimai įvertinti aukštesniuoju lygmeniu.

Pamokos tema **Spalvos liturgijoje ir mūsų kasdienybėje**

Mokymo/si uždavinys/iai ir jo pateikimas (ko mokiniai per šią pamoką išmoks?)

RAIŠKA: Mokytoja kartu su mokiniais įvardina pamokos temą, uždavinys parodomas ekrane. Pamokos pradžioje tariamasi dėl veiklos būdų ir formų.

PASTEBĖJIMAI: Fiksuojame argumentus, faktus.

MOKYMO(SI) KONTEKSTAS

Sėkmės / vertinimo kriterijai:

RAIŠKA: Pamokos pradžioje mokiniai atlieka trumpą (6 klausimų) diagnostinį testą, prie jo grįžtama pamokos pabaigoje ir mokiniai pasimatuoja savo pažangą.

PASTEBĖJIMAI: Pamatavimas pamokos pradžioje ir pabaigoje mokiniams parodo jų pasiektą pažangą, įprasmina mokymosi veiklas.

Veiklos pamokoje ir jų tikslingumas: Pamokoje organizuojamos veiklos susijusios su numatytu mokymosi uždaviniu. Keliami probleminiai, skatinantys daryti prielaidas, išvadas klausimai. Daug dėmesio mokytoja skiria mokinių pozityvaus požiūrio į klaidas formavimui. Pamokos medžiaga pristatoma per mokinių turimas patirtis, žinias. Atkreipiamas dėmesys į skirtingus mokinių gebėjimus, darbo tempą. Nuoseklus mokytojos aiškinimas, pakartojimas ir pagalbos pasiūlymas užtikrina visų mokinių poreikių tenkinimą.

Pastebėjimai: Mokytoja atidi mokinių poreikiams, daug dėmesio skiria skatinimui ir motyvavimui.

Ugdymo turinio integralumas: Ryški tarpdalykinė integracija. Integruojami pasaulio pažinimo, dailės ir technologijų dalykai. Integracija tikslingai suplanuota. Pamokos medžiaga analizuojama per konkrečius pavyzdžius iš supančio gyvenimo. Mokiniai ieško pateiktos medžiagos sąsajų su savo aplinka ir artimiausia patirtimi. Ugdomas kritinis mąstymas. Tarpdalykinė integracija tikslinga, nukreipta mokinių žinių ir akiračio plėtimui.

Mokymosi aplinka: Klasės aplinka ir priemonės pamokos uždavinių įgyvendinimui pritaikyta, mokiniai suskirstyti grupėmis. Pamokoje kuriamas ramus, drąsinantis veikti mikroklimatas. Mokytoja stebi mokinių veiklą, išsako paskatinimus, padaršimus. Ji nuosekliai įtraukia mokinius į pamokos eigą, veiklų aptarimą, derina numatytas veiklas. Skatinamas idėjų, minčių išsakymas. Pamokoje sudaroma galimybė mokytis bendradarbiaujant. Pamokoje parinktos mokymosi motyvaciją skatinančios veiklos, sudaromos galimybės pajusti sėkmę, ugdomi bendradarbiavimo įgūdžiai. Mokytoja atidi mokinių poreikiams, savijautai pamokoje.

Pasiekimų ir pažangos vertinimas: Pamokoje mokytoja stebi mokinių veiklą, teikia komentarus. Mokiniai, atlikdami diagnostinį testą, palygina savo žinių pokytį, vertina savo asmeninę pažangą. Mokytojos taikyta strategija pasiteisino, mokiniai pamatė savo asmeninę pažangą. Pamokoje pritrūko laiko jos aptarimui ir tolimesnių tikslų išsikėlimui.

Pamokos refleksija: Pamokos sėkmės: Tarpdalykinė integracija; mokymosi motyvacijos stiprinimas. Pamokos medžiagos pateikimas per mokinių asmenines patirtis, žinomas aplinkas. Tobulintina – pamokos laiko vadyba.

VERTINTOJO KOMENTARAS: Ryškus ir stiprus kompetencijų ugdymo pagrindas. Puiku, kad į pamokos uždavinio formulavimą yra įtraukiami mokiniai, tačiau reikėtų stiprinti pamokos uždavinio formulavimą, nes jis liko nepatikslingas. Mokytoja mokiniams pristato pamokoje keliamus mokymosi kriterijus. Aktyvioje mokymosi veikloje yra puikių integracijos ryšių su menais, gamtos mokslais, kurie padeda mokiniams geriau suprasti pamokos temą. Mokiniai dirba bendradarbiaudami, stiprina komunikavimo kompetenciją. Taikomas ugdymo turinio diferencijavimas, mokiniai skatinami kreiptis pagalbos, tačiau šiame etape būtų galima daugiau naudoti netiesioginių pagalbos šaltinių. Reikėtų tobulinti įsivertinimo metodą ir jį papildyti kompetencijų ugdymo įsivertinimu ir vertinimu, pvz., bendradarbiavimą ir komunikavimą.

UGDOMOSIOS VEIKLOS (PAMOKOS) KORTELĖ

Klasė (grupė) 3A Pamoka vyks (data) 2022-02-24 Dalykas: Pasaulio pažinimas

Mokinių skaičius klasėje (grupėje) iš viso: Klasėje 24 mokiniai, pamokoje dalyvavo visi mokiniai. Klasė pakankamai pajėgi – 3 mokiniai mokosi aukščiausiu lygmeniu, 15 – pagrindiniu ir 6 patenkinamu lygmeniu. Klasėje vienas specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių, turintis elgesio ir emocijų sutrikimų.

Pamokos tema **Ko galima rasti Lietuvos žemės gelmėse**

Mokymo/si uždavinys/iai ir jo pateikimas (ko mokiniai per šią pamoką išmoks?)

RAIŠKA: Ekrane užrašyta pamokos tema ir ką mokiniai veiks per pamoką: „**tyrinėsite ir atpažinsite bent**

5-6 naudingąsias iškasenas“, „dirbdami grupėje, naudodamiesi planšete ir žemėlapiu, vieną iš jų **apibūdinsite**“, „naudodamiesi Plickers programėle **pasitikrinsite**, kaip supratote pamokos temą“, „**įsivertinsite**, kaip supratote, iš kur žinote, kaip patenkintas savo darbu“. Tai paskelbus mokiniams užduodamas klausimas, ką jie norėtų sužinoti apie Lietuvos iškasenas, mokinių klausimai užrašomi lentoje.

PASTEBĖJIMAI: Mokytoja pamokos pradžioje paskelbė pamokos temą, glaustai, skubotai apibūdino, ką mokiniai veiks, neakcentuodama svarbiausio dalyko – ką mokiniai turės mokėti / padaryti / atlikti. Uždavinyms mokiniams neįgarsintas – tik žingsniai. Teksto ekrane labai daug, todėl reikalingi akcentai – didesnis mokinių įtraukimas į uždavinio aiškinimąsi. Mokinių atsakymai, ką jie per pamoką norėtų sužinoti, nesukonkretino mokymosi uždavinio.

MOKYMO(SI) KONTEKSTAS

Sėkmės / vertinimo kriterijai:

RAIŠKA: Pamokoje taikomas formuojamasis vertinimas: mokytojos paskatinimai, žodinis įvertinimas. Vertinamas ir pamokos procesas, ir rezultatas – mokinių išmokimas. Dalies mokymosi uždavinio įgyvendinimo sėkmės kriterijai numatyti (atpažins bent 5-6 iškasenas), kitos dalies (darbo grupėse) sėkmės kriterijai nelabai aiškūs. Pamokos pabaigoje mokiniams sudarytos sąlygos pasimatuoti, kokio lygmens jų pamokos pasiekimai, nurodytas intervalas 14-12; 11-9.

PASTEBĖJIMAI: Matyti, kad įsivertinimui naudojamas „sėkmės takelis“ mokinių įvaldytas – juo naudojasi įsivertindami ir kriterijais pamatuotą rezultatą (kiek atpažino iškasenų), ir savo indėlį į grupės veiklą (neaišku, kokiais kriterijais vadovaujasi pastarąjį įsivertindami). Pamokos pabaigoje nurodyti kriterijai (per pamoką surinktų taškų intervalai) nebuvo paskelbti pamokos pradžioje, neaptarti su mokiniais. Nebuvo aiškinasi, ar mokiniai suprato vertinimo kriterijus.

Veiklos pamokoje ir jų tikslingumas: Veiklos pamokoje dera su išsikeltais uždaviniais. Ugdymo procesas nediferencijuojamas – užduotys visiems vaikams skiriamos vienodos.

- Terminų aiškinimasis;
- Mokytojos pasakojimas / demonstravimas / pavyzdžių tyrinėjimas (mokiniai tyrinėja: stebi lupa, liečia, uodžia naudingų iškasenų pavyzdžius);
- Dalinis pasitikrinimas ir įsivertinimas (sueda korteles su iškasenų pavadinimais prie pavyzdžių, rezultatą pasižymi sėkmės juostoje);
- Savarankiškas mokinių darbas grupėse (naudodamiesi žemėlapiu nustato, kur iškasena randama, planšetės pagalba randa informaciją, kur panaudojama, baigę pristato surinktą medžiagą);
- Pasitikrinimas, ko išmoko (Plickers programėlė);
- Įsivertinimas.

Pastebėjimai: Pirmoje pamokos pusėje vyrauja mokymo veiklos – mokytojos pasakojimas, demonstravimas, įtraukiant mokinius į pokalbį apie tai, ką jie žino apie vieną ar kitą Lietuvos naudingąją iškaseną, ir į pavyzdžių tyrinėjimą. Užduotys mokiniams įdomios, įtraukiančios. Tyrinėjimui pasirinktos įvairios priemonės. Vaikai moka bendradarbiauti. Dalinis įsivertinimas, kiek **kiekvienam** pavyko atpažinti iškasenų pavyzdžių, vidutiniškas, nes mokiniai neturėjo progos padirbėti individualiai – skirstė pavyzdžius šešiese tardamiesi. Antroje pamokos pusėje taikomas grupinis metodas – mokiniai turi apibūdinti vieną iš naudingųjų iškasenų. Grupinio darbo metodas taikomas patenkinamai. Mokiniams pasiūloma pasirinkti vaidmenį, kas stebės laiką, kas ieškos medžiagos nurodytame šaltinyje, kas užrašys ir pristatys (vaidmenys – trys, grupėje – 6 mokiniai, todėl likusiems grupės nariams nurodoma padėti(?) grupės draugams). Mokiniai nelabai geba planuoti savo veiklą. Dėl laiko stokos grupės savo darbus pristato skubotai, jie tinkamai neapibendrinti.

Ugdymo turinio integralumas: sąsajos su realiu gyvenimu ir mokinių patirtimi – mokytoja remiasi mokinių žiniomis, kai kalbama apie naudingųjų iškasenų panaudojimą (aptariama, kur ir kaip naudojamos iškasenos, su kokiais susiduria produktais, pagamintais iš kurios nors medžiagos). Dalykinės žinios dera su ugdymosi kompetencijomis: pažinimo, komunikavimo kompetencija – mokiniai tyrinėdami gretina, apibendrina, daro išvadas (pvz.: kuo skiriasi paprastasis smėlis nuo kvarcinio), ieško informacijos žemėlapyje, naudodamiesi sutartiniais ženklais, pristato surinktą medžiagą. Mokytoja suplanavusi bendradarbiavimo kompetencijos ugdymą – veiklas grupėse. Pastebima ir tarpdalykinė integracija – su žmogaus sauga (žmogus ir gamtos apsauga, sveika gyvensena). Mokytoja suplanavusi integracinius pamokos aspektus ir didžiąją dalį jų tinkamai įgyvendino. Trūko sąsajų su mokymosi kontekstu (ko buvo mokomasi prieš tai).

Mokymosi aplinka: Pamokos vaizdumui, informacijos pateikimui, patikrinimui mokytoja naudoja interaktyvią lentą. Mokiniai naudojami mokymosi priemonėmis: iškasenų pavyzdžiais, lupomis, planšetėmis. Suolai pritaikyti dirbti ir individualiai, ir grupėmis. Saugi emocinė aplinka, kuri palaiko mokytojos ir mokinių santykius, geranoriškumas. Vyrauja darbinė, bet smagi nuotaika, nes mokiniai susidomėję, patiria sėkmę, yra aktyvūs, noriai kalba. Į mokinio klaidą mokytoja reaguoja ramiai, su šypsena, skatina ištaisyti klaidą. Fizinė ir emocinė mokymosi aplinka veiksminga, skatinanti mokinius dirbti. Mokiniai nebijo klysti, yra drąsūs ir aktyvūs.

Pasiekimų ir pažangos vertinimas: Sudarytos sąlygos mokiniams įsivertinti (sėkmės takelis, interviu žodžiu), patikrinti, kaip suprato pamokos temą (Plickers programėlė). Pamokoje vyrauja pagyrimai, suklydęs mokinys skatinamas dar pagalvoti, pasitaisyti klausimu „Ar tikrai?“ Pamokoje nebuvo vienas kito vertinimo (pvz., pristatant grupės darbus), pritrūko veiksmingesnio mokytojos grįžtamojo ryšio pamokos pabaigoje, išvadų. Įsivertinimo metodai „Sėkmės takelis“, interviu žodžiu, kurie taikomi po kiekvienos užduoties, padeda mokiniams įsivertinti, kaip jiems sekasi, apmąstyti savo mokymąsi (pvz., klausimas „Iš ko supratote, kad užduotys lengvos?“). Mokytojos taikomas formuojamasis vertinimas nėra paveikęs – žodžiai „gerai“, „super“ neatspindi atlikimo / išmokimo lygio. Mokytoja neapibendrina mokinių įsivertinimo, nepateikia savo vertinimo, kaip mokiniams sekėsi atlikti užduotis. Plickers programėlė patikrinimui naudojama tiksliai, tik neliko laiko rezultatų apibendrinimui ir mokytojos vertinimui. Mokytoja turi metodų ir būdų tinkamam vertinimui ir įsivertinimui, bet laiko stoka neleido veiksmingai jais pasinaudoti teikiant mokiniams grįžtamąjį ryšį.

Pamokos refleksija: Teigiami pamokos aspektai: Mokinių įsitraukimas; Ergonomiška, šiuolaikiška mokymosi aplinka; Turinio integralumas. Tobulintini pamokos aspektai: Grupinio darbo organizavimas; Mokymosi uždavinių numatymas (siejant su laiko vadyba). Numatant mokymosi uždavinį ne iki galo įvertintos laiko sąnaudos, todėl jo pritrūko tinkamam grupinio darbo organizavimui, veiksmingam mokinių vertinimui ir refleksijai.

VERTINTOJO KOMENTARAS: Pamoka prasideda labai inovatyviu sprendimu: mokiniai patys pasako savo lūkesčius, ką norėtų sužinoti šia tema. Aktyvi pamokos dalis vyksta tyrinėjimu grįštais matais, kurie skatina kompetencijų ugdymą. Mokiniai, tyrinėdami naudingąsias iškasenas, stiprina pažinimą, mokosi apibūdinti, gali palyginti tiriamus objektus. Taip pat tiksliai sąveikauja tarpusavyje, tobulindami komunikavimo gebėjimus. Taikytas nuoseklus ir iš dalies kompetencijų ugdymą paliečiantis įsivertinimo metodas. Tačiau būtų svarbu, kad įsivertinimo kriterijai taip pat būtų susiję su ugdomų kompetencijų įsivertinimu, siekiu jas tobulinti.

UGDOMOSIOS VEIKLOS (PAMOKOS) KORTELĖ

Klasė (grupė) 3B Pamoka vyks (data) 2022-03-09 Dalykas: Pasaulio pažinimas

Mokinių skaičius klasėje (grupėje) iš viso: 26 mokiniai; 1- specialiųjų poreikių mokinys.

Pamokos tema ***Kaip atsirado paštas?***

Mokymo/si uždavinys/iai ir jo pateikimas (ko mokiniai per šią pamoką išmoks?)

RAIŠKA: Mokytoja, naudodama užuominų metodą, išlaikydama intrigą, suteikia progą mokiniams patiems įspėti pamokos temą. Uždavinys pateikiamas ekrane. Išsiaiškinami nežinomi žodžiai, esantys uždavinyje.

PASTEBĖJIMAI: Fiksuojame argumentus, faktus.

MOKYMO(SI) KONTEKSTAS

Sėkmės / vertinimo kriterijai:

RAIŠKA: Pamokoje taikomas formuojamasis vertinimas. Atlikdami praktinius darbus mokiniai stebi savo pažangą, ką išmoko, įsiminė pamokoje. Pvz., sudėliodami pašto atsiradimo istoriją chronologine tvarka, atlikdami apklausą pamokos pabaigoje.

PASTEBĖJIMAI: Gal reikėjo mokiniams kažkur pasižymėti savo pasiekimus?
Veiklos pamokoje ir jų tikslingumas: Pamokoje organizuojamos veiklos dera su numatytu mokymosi uždaviniu. Pamokos medžiaga pristatoma pirmiausiai išsiaiškinus, ką mokiniai jau žino, siejama su mokinių patirtimi ir žiniomis. Nuoseklus mokytojos aiškinimas, pakartojimas ir pagalbos pasiūlymas užtikrina visų mokinių poreikių tenkinimą. Mokytoja priima visus mokinių atsakymus į klausimus, nenudrąsina, leidžia išsakyti savo nuomonę ar spėjimą. Jaučiamas artimas santykis su mokiniais, kad ir sakoma „ne“.
Pastebėjimai: Mokytoja sieja naują medžiagą su jau turimomis žiniomis ir patirtimi.
Ugdymo turinio integralumas: Skelbiant / spėjant pamokos temą užuominos integruojamos su pasaulio pažinimo dalyko žiniomis, lietuvių kalba. Pamokos medžiaga pateikiama per konkrečius pavyzdžius iš artimos aplinkos.
Mokymosi aplinka: Klasės aplinka ir priemonės pamokos uždavinio įgyvendinimui pritaikyta, mokiniai geba greitai susiskirstyti grupėmis. Mokytoja skatina bendradarbiauti, pasitarti, stebi mokinių veiklą, išsako paskatinimus, padėkinius. Turi sutartus ženklus tvarkai ir drausmei palaikyti. Pamokoje sudaromos galimybės pajusti sėkmę, ugdomi bendradarbiavimo įgūdžiai.
Pasiekimų ir pažangos vertinimas: Pamokoje mokytoja stebi mokinių veiklą, išsako komentarus. Mokiniai, atlikdami apibendrinamąjį užduotį, įsivertina, pasidžiaugia rezultatais. Pamokos pabaigoje trūko aptarimo, apibendrinimo.
Pamokos refleksija: Teigiami pamokos aspektai: Žinios siejamos su mokinių patirtimi. Mokymo medžiaga pateikiama nuosekliai. Tobulintina: Asmeninės pažangos fiksavimas, pamatavimas. Tarpdalykinė integracija.

VERTINTOJO KOMENTARAS: Aktuali pamokos tema, tačiau reikiamo pamokos tikslo įrašė nelabai girdisi. Aktyvi mokymosi veikla prasideda nuo pasiskirstymo į grupes, tai yra puiku, nes skatinama komunikavimo kompetencija, stiprinami bendradarbiavimo gebėjimai. Tačiau pats pasiskirstymo būdas tobulintinas, nes mokytoja juos paskirsto nevienodu susitarimu: vieni gali rinktis su kuo sėdėti, kiti – ne. Gana ilga įžanga, kol vaikai ieško ir aiškinasi pamokos temą – paštas. Aktyvi mokymosi veikla prasideda nuo mokinių konteksto: ką jie jau žino apie pašta, tai bus būdas įveiklini turimas žinias. Atliekamos užduotys tikslingos, nuoseklios, įdomios. Pamokos įsivertinimas tobulintinas keletu aspektu: nėra įsivertinimo kriterijų, susijusių su kompetencijomis, taikyti įsivertinimo ir pamokos apibendrinimo klausimai susiję tik su akademinėmis ir naujomis žiniomis, iš dalies – pažinimo kompetencija. Tačiau nepaliesta komunikavimo kompetencija, kuri nuo pat pradžių buvo ugdoma.

PAGRINDINIO / VIDURINIO UGDYMO PAKOPA

UGDOMOSIOS VEIKLOS (PAMOKOS) KORTELE

Klasė (grupė) IV gimnazijos klasė. Pamoka vyks (data) 2022-02-08 Dalykas: Lietuvių kalba ir literatūra
Mokinių skaičius klasėje (grupėje) iš viso: 26 mokiniai; 1- specialiųjų poreikių mokinys.
Pamokos tema Kultūrinis A. Škėmos romano „Balta drobulė“ kontekstas (1 iš 2 pamokų)
Mokymo/si uždavinys/iai ir jo pateikimas (ko mokiniai per šią pamoką išmoks?)
RAIŠKA: Pamokos uždavinys yra pateikiamas dviem būdais pamokos pradžioje: užrašomas lėtoje bei pasakomas žodžiu. Apie rezultatą – esė, pasakyta po 20 min. nuo pamokos pradžios, patikslinama, kokios apimties, koku pavadinimu turi būti parašytas esė.
PASTEBĖJIMAI: Fiksuojame argumentus, faktus. Mokiniai dirba komandoje apie 25 min., yra pasiskirstę vaidmenimis komandoje. Mokiniai gana aktyviai diskutuoja, mokytoja nežymiai komentuoją komandų darbą.
MOKYMO(SI) KONTEKSTAS

Sėkmės / vertinimo kriterijai:
RAIŠKA: Pamokos pradžioje nebuvo paaiškinta, kaip bus vertinamas darbas pamokoje. Mokiniai žinojo iki kada turi įkelti darbą, kokios apimties jis turi būti, bet nebuvo informacijos apie tai, pagal kokius kriterijus bus vertinamas jų darbas.
PASTEBĖJIMAI: Labai svarbu pamokos pradžioje pristatyti darbo vertinimo kriterijus, išdiskutuoti esminius dalykus. Buvo taikytas neformalusis vertinimas.
Veiklos pamokoje ir jų tikslingumas: Mokytoja nuolat stebėjo mokinių darbą komandose, buvo individualių ir grupinių komentary. Mokiniai pakankamai laisvai rinkosi diskusijos eigą bei dirbo savarankiškai, galima teigti, kad pamoka buvo orientuota į mokymąsi.
Pastebėjimai: Visos veiklos buvo apgalvotos, derėjo su pamokos tikslais. Mokiniai savarankiškai planavo veiklą. Mokytoja galėjo kiek daugiau ir aktyviau teikti grįžtamąjį ryšį, komentuoti.
Ugdymo turinio integralumas: Tarpdalykiniai ryšiai buvo suplanuoti pagal pamokos kontekstą.
Mokymosi aplinka: Pamokos metu buvo labai draugiška mokymosi aplinka, geri tarpusavio santykiai su mokiniais ir mokytoju. Nebuvo elgesio problemų. Visi turėjo visas reikiamas priemones užduočiai atlikti. Pamoka vyko gyvai, darbą buvo prašoma kelti į Teams (vertinimui).
Pasiekimų ir pažangos vertinimas: Pamokos pabaigoje buvo grįžta prie jos tikslo, bet trūko laiko apibendrinimui bei mokinių pažangos aptarimui.
Pamokos refleksija: Labai kūrybinga pati refleksijos forma - parašyti haiku, buvo pateiktas pavyzdys, paaiškinta, kaip ir kur parašyti refleksiją.

VERTINTOJO KOMENTARAS: Pirmiausia krinta į akis tai, kad mokytojos santykiai su mokiniais dalykiški ir draugiški. Visa pamoka darbinga nuo pirmos iki paskutinės minutės, o emocinė atmosfera jauki. Veikla pamokoje orientuota į kompetencijų ugdymą. Ypač ugdomos komunikacinė, kultūrinė, kūrybiškumo, skaitmeninė ir pažinimo kompetencijos:
Komunikavimo – mokiniai dirba komandomis (pamokai rengėsi ekspertų grupėse, pamokoje dirba mozaikinėse grupėse; pristato savo medžiagą, klausia, komentuoja).
Kultūrinė – pažįstamas kultūrinis A. Škėmos kūrybos kontekstas, t. y. ekspertų grupės: a) perskaitę nurodytas A. Škėmos noveles, apmąsto jų sąsajas su „Balta drobulė“; b) pristato internete surastas publikacijas apie „Baltą drobulę“ anglų kalba (išvertę į lietuvių kalbą); c) apmąsto spektaklio „Keltuvai“ sąsajas su rašytojo biografija ir kūryba; d) perteikia esmę publikacijų apie Kauno dramos teatro spektaklį „Balta drobulė“; e) pristato publikacijas apie filmą „Izaokas“ ir apmąsto jo sąsajas su rašytojo biografija ir kūryba.
1. Kūrybiškumo – analizuojami šaltiniai; skaityti apsakymai lyginami su pagrindiniu kūriniu; aptariami kultūros reiškiniai (filmas, spektakliai), A. Škėmos asmenybė; savarankiškai taikomi skirtingos kalbinės raiškos būdai (rašoma esė, kuriamas haiku).
2. Skaitmeninė – kaupiant informaciją pamokai naudojami elektroniniai šaltiniai, pamokoje naudojamos virtualios priemonės (rašoma mobiliųjų įrenginių klaviatūra, esė įkeliamas į MS Teams užduoties kanalą; haiku – į Mesendžerį).
3. Pažinimo – ruošiantis pamokai savarankiškai analizuoti paskirti šaltiniai, atrinkta informacija, įgyta naujų dalyko žinių – tokiu būdu ugdytasi kritinio mąstymo, problemų sprendimo, dalykiniai ir mokėjimo mokytis gebėjimai; pamokoje įgyjama naujų – tos srities, kurios nenagrinėjo ruošdamiesi pamokai, žinių.
Pamokoje ryški integracinė linija: nagrinėjant kultūrinį kūrinio kontekstą pasitelkiama menų sintezė (teatras, kinas) ir žanrų įvairovė (žurnalistika, kūrybiniai darbai), užsienio kalba (mokinių vertimas iš anglų kalbos), aktyviai naudojamosi informacinėmis technologijomis.
Mokymosi uždavinys pateikiamas pamokos pradžioje (žodžiu ir raštu): „Remiantis pamokoje dirbant komandomis įgyta patirtimi, sukurti esė žanro tekstą ir įkelti į MS Teams užduoties kanalą“. Šis uždavinys patikslinamas pamokos eigoje: nurodoma esė apimtis, pavadinimas ir rašymo

laikas. Pamoką stebėję kolegos pažymėjo, kad užduotis patikslinta po 20 min. nuo pamokos pradžios, tačiau iš stebėjimo protokolo neaišku, ar tai kritinė pastaba, ar tik fakto konstatavimas. Iš tiesų toks uždavinio patikslinimas yra savalaikis (mokiniam baigiant darbą grupėje) ir vertintinas kaip pamokos privalumas.

Pritariu pamoką stebėjusiems mokytojams, kad 1) mokiniams trūko informacijos apie tai, pagal kokius kriterijus bus vertinamas jų darbas, 2) mokytoja galėjo kiek daugiau ir aktyviau teikti grįžtamąjį ryšį, komentuoti, 3) pristigo laiko pamokos apibendrinimui. Ypač svarbios pastarosios pastabos, nes mokiniams dirbant grupėmis lieka neaišku, kiek argumentuotai reiškiamas požiūris į kalbamus dalykus, kaip interpretuojami savarankiškai skaityti meniniai tekstai ir pan., – kai kuriuos esminius dalykus dera pakomentuoti ir / ar apibendrinti.

Nepaisant šių trūkumų, veikla pamokoje buvo harmoninga, emociškai saugi, orientuota į mokymąsi.

UGDOMOSIOS VEIKLOS (PAMOKOS) KORTELE

Klasė (grupė) IV gimnazijos klasė. Pamoka vyks (data) 2022-03-03 Dalykas: Fizika

Mokinių skaičius klasėje (grupėje) iš viso: *Klasėje 16 mokinių, dirbo grupėse po keturis, mokytojo suskirstyti taip, kad grupėje būtų skirtingų gebėjimų mokinių. Specialiųjų poreikių mokinių nebuvo.*

Pamokos tema ***Energijos gavimo būdai. Tiriamasis darbas***

Mokymo/si uždavinys/iai ir jo pateikimas (ko mokiniai per šią pamoką išmoks?)

RAIŠKA: Siekiant mokinius sudominti, suaktyvinti, pamokos pradžioje užduodami įtraukiantys klausimai, demonstruojami pavyzdžiai, priemonės, kartu formuluojamas uždavinys, kurį mokiniai mato lentoje. Kokį rezultatą reikia pasiekti, sužino iš karto pristatant veiklas, vertinimą ir sėkmės kriterijus. Nenumatomas atlikimo laikas.

PASTEBĖJIMAI: Fiksuojame argumentus, faktus. Mokiniai, mokytojos suskirstyti, iš karto sėdėjo grupėmis po keturis. Atsakė į mokytojos klausimus. Mokytoja sudomino mokinius, aiškiai suformulavo uždavinį ir paaiškino, kaip sieks rezultato.

MOKYMO(SI) KONTEKSTAS

Sėkmės / vertinimo kriterijai:

RAIŠKA: Mokytoja pamokos pradžioje pristato lentelę su suformuluotais sėkmės kriterijais ir paaiškina, kaip bus vertinamas procesas. Taikomas formuojamasis ir diagnostinis vertinimas, įsivertinimas. Vertinamas ir procesas, ir rezultatas. Baigus kiekvieną užduotį numatytą veiklą, mokiniai buvo vertinami pagal aptartus pamokos pradžioje kriterijus. Nebuvo numatytas atlikimo laikas ir vertinant į tai nebuvo atsižvelgta. Pamokos pabaigoje pritrūko laiko rezultatų aptarimui po įsivertinimo testo, pažymių parašymui. Mokytoja tai numatė atlikti kitą pamoką.

PASTEBĖJIMAI: Svarbu, kad mokiniams būtų aiškus mokytojos vertinimas po kiekvieno darbo etapo. Pritrūko konkretumo ir aiškumo vertinant kriterijų „**Pasiūlė būdus, kaip pagaminta energija gali prisidėti prie šalies ekonomikos tvarumo.**“ Mokytoja apie užduoties atlikimo rezultatus kalbėjo abstrakčiai, trūko gilesnės rezultatų analizės.

Veiklos pamokoje ir jų tikslingumas: Mokytoja trumpai ir vaizdžiai primena teorinę tiriamojo darbo dalį, užduoda klausimus, kartojimas aktyvus. Mokytoja stebėjo mokinių darbą grupėse, suteikė pagalbą. Mokiniai grupėse pasiskirstė darbus, išsirinko, kurie atliks tyrimo procesą, rašys atsakymus į atsakymų lapą, pristatys darbo rezultatus. Klaidos buvo taisomos, užduodant nukreipiančius klausimus. Mokytojos tonas ramus.

Pastebėjimai: Visos veiklos buvo apgalvotos, derėjo su pamokos tikslais, tačiau buvo susidurta su skaičiavimo sunkumais. Mokytoja galėjo arba pateikti skaičiavimo pavyzdį, arba pakartoti

prieš tai.

Ugdymo turinio integralumas: Pagal pamokos turinį buvo suplanuoti integraciniai aspektai. Pateikti klausimai, užduotys, kurie mokymo turinį sieja su realiu gyvenimu (tvaria ekonomika, ekologija), pamokos pabaigoje tai akcentuojama. Ugdymo turinys aktualizuotas, skatinamas kritinis mąstymas, atsakingas požiūris į vartojimą.

Mokymosi aplinka: Mokiniai grupėse pasiskirstė vaidmenimis, bendradarbiavo. Elgesio problemų nebuvo. Mokytoja ne visada pastebėdavo keliantį ranką mokinį. Pamokos pabaigoje buvo grįžta prie jos tikslo, bet trūko laiko apibendrinimui bei mokinių pažangos aptarimui. Mokiniai dalyvavo vertinant bendradarbiavimą grupėse, bet neargumentavo, kodėl skiria tam tikrą taškų skaičių. Neturi gebėjimo atsakingai vertinti vieni kitų veiklą.

Pasiekimų ir pažangos vertinimas: Mokiniai buvo vertinami visos pamokos metu po kiekvienos atliktos užduoties. Vertinami taškais. Mokytoja skyrė taškus už atliktą užduotį ir juos įrašė į ekrane demonstruojamą lentelę. Mokiniai vertino vieni kitų pristatymus, skirdami galimą taškų skaičių. Pamokos metu mokiniai buvo giriami už atliktas užduotis, minimi geriausiai užduotis pristatę ir atlikę mokiniai. Pamokos pabaigoje mokiniai atliko įsivertinimo testą (Moodle VMA) ir gavo įsivertinimo rezultatus.

Pamokos refleksija: Mokytoja nukreipė mokinius į dabarties realijas, pateikdama faktus ir palikdama erdvės mokinių mintims ir įžvalgoms. Pamoka aktuali, intensyvi, keičiamos veiklos, reikalaujančios skirtingų mokymosi kompetencijų. Mokiniai aktyviai dirbo atlikdami tyrimą, pristatė rezultatus, išvadoms trūko argumentavimo. Pritrūko laiko pamokos konkretesniai apibendrinimui, refleksijai. Tobulintinas vertinimas pamokoje, paaiškinant mokinių klaidas ir jas taisant, formuojamasis vertinimas, laiko vadyba.

VERTINTOJO KOMENTARAS: Pamokos plusai:

- Pamokos įvestis: įvardijama probleminė situacija, tikslingai pasirinktas klausimų-atsakymų metodas ir, kai mokinių atsakymai išsenka, ekrane pateikiama vaizdinė medžiaga, padedanti mokiniams atsakyti į pateiktą klausimą.
- Aiškiai suformuluojamas pamokos uždavinys; ekrane pateikiami vertinimo kriterijai, kurie darbo metu buvo nuolat matomi mokiniams; mokytoja paaiškina, kaip vyks vertinimas.
- Tarp vertinimo kriterijų – bendradarbiavimas, aktyvumas ir draugiškumas dirbant grupėje.
- Gera mintis į vertinimą įtraukti mokinius.
- Prieš pradėdant darbą su mokiniams pakartota, su kuriais prietaisais kurie fizikiniai dydžiai bus matuojami, kaip nustatoma jų skalės padalos vertė.
- Mokiniai iš anksto suskirstyti į grupes, parengtos visos reikalingos priemonės, bet mokiniams leista patiems pasirinkti, kokius vaisius ir daržoves jie norėtų ištirti ir sudaryta galimybė ištirti jų daugiau nei nurodytas mažiausias skaičius (4).
- Mokytoja nuolat stebi mokinių darbą, prieina prie visų grupių, konsultuoja, pataria.
- Siekiant išsiaiškinti, ar verta vaisius / daržoves naudoti kaip alternatyvios elektros energijos šaltinį, mokiniai turi suskaičiuoti, kiek reikės vienos ar kitos rūšies vaisių / daržovių norint pasiekti, kad įsižiebtų lemputė.
- Visos grupės pristatė savo padarytas išvadas, kitos grupės turėjo klausyti ir jas vertinti.

- Pamokos pabaigoje mokiniai prie kompiuterių atliko įsivertinimo testus, kurių rezultatai buvo atvaizduojami ekrane. Mokytoja pagyrė geriausiai užduotį atlikusių mokinių ir paaiškino, kad kitoje pamokoje bus aptartos padarytos klaidos ir likę neaiškūs klausimai.
- Pateikti klausimai, užduotys, kurie mokymo turinį sieja su realiu gyvenimu – ekologija, atsakingu vartojimu, ir apibendrinant pamoką mokytoja tai akcentavo.
- Emocinė aplinka klasėje palanki mokymuisi, mokiniai bendradarbiavo ir buvo draugiškai atlikdami užduotis, mokytoja su mokiniiais bendrauja ramiai, geranoriškai.

Ką galima patobulinti:

- Vertėjo pasiūlyti mokiniams suformuluoti hipotezę, tuomet jie galėtų palyginti su ja padarytas išvadas ir aptarti, kodėl hipotezė pasiteisino / nepasiteisino; į kokias vaisių / daržovių savybes neatsižvelgė formuluojant hipotezę.
- Būtų prasminga pasiūlyti visoms grupėms pristatant savo išvadas argumentuoti jas gautais tyrimo rezultatais ir atliktais skaičiavimais, tuomet būtų galima palyginti skirtingų grupių gautus rezultatus, kai buvo tirtas tas pats vaisius / daržovė ir pasiaiškinti, kodėl gauti rezultatai skiriasi.
- Įtraukiant mokinius į kitų grupių pristatymo vertinimą vertėjo jų paprašyti argumentuoti savo siūlomą vertinimą, nes mokiniai tiesiog draugiškai visiems skyrė didžiausią galimą taškų skaičių, nesigilindami į pristatytą išvadą.
- Atsižvelgiant į tai, kad veikla imli laikui, gal galima buvo sumažinti tiriamų vaisių / daržovių skaičių ir sutaupyti laiko išsamesniam rezultatų pristatymui ir aptarimui.

UGDOMOSIOS VEIKLOS (PAMOKOS) KORTELĖ

Klasė (grupė) I gimnazijos klasė. Pamoka vyks (data) 2022-02-25 Dalykas: Fizika
Mokinių skaičius klasėje (grupėje) iš viso: 23 mokiniai, nėra itin gabių ir specialiųjų poreikių mokinių.
Pamokos tema Elektros srovė ir elektros grandinės
Mokymo/si uždavinys/iai ir jo pateikimas (ko mokiniai per šią pamoką išmoks?)
RAIŠKA: Mokymo/si uždavinys pamokos pradžioje užrašomas lentoje ir perskaitomas mokytojos PASTEBĖJIMAI: Fiksuojame argumentus, faktus.
MOKYMO(SI) KONTEKSTAS
Sėkmės / vertinimo kriterijai:
RAIŠKA: Sėkmės kriterijai mokiniams pateikiami suformuluoti mokytojos.
Veiklos pamokoje ir jų tikslingumas: Visos veiklos pamokoje dera su mokymosi uždaviniu. Didesnę pamokos dalį užima mokymosi, o ne mokymo veiklos. Mokiniai, dirbdami poroje, gali pasirinkti, kurią kuriam užduotį atlikti. Mokiniams sudaromos sąlygos pasirinkti ir dirbant grupėje: gali pasiimti papildomas priemones ir sujungti sudėtingesnes elektros grandines. Namų darbų užduotys yra diferencijuotos ir individualizuotos – smalsiausiems mokiniams skiriama papildoma užduotis. Mokytoja stebi mokinių veiklas poroje ir grupėse, turintiems klausimų aiškina individualiai, mokiniai taip pat padeda vieni kitiems.
Pastebėjimai: Pamokos veikla organizuota labai gerai, užduotys motyvuojančios.
Ugdymo turinio integralumas: Labai ryškios naujos temos sąsajos su realiu gyvenimu – video su vandens srauto pavyzdžiais siejamas su elektros srove. Pamokos pradžioje mokiniai turėjo galimybę prisiminti tai, ką moka jau iš ankščiau, ir tai bus reikalinga šiai pamokai. Visi šie integraciniai aspektai buvo suplanuoti ir tikslingi. Demonstruojant pavyzdį (degančios spalvotos lemputės) buvo susieta su dienos aktualija – karas Ukrainoje (geltona ir mėlyna lemputės). Naujas žinias mokiniai įgyja tobulindami pažinimo, komunikavimo, kūrybiškumo kompetencijas. Praktinei užduočiai ir namų darbams atlikti reikalinga ir skaitmeninė kompetencija. Mokytoja labai gerai

panaudojo kompetencijas naujos temos aiškinimui. Puikus realaus gyvenimo pavyzdys susijęs su nauja tema – elektros srove.

Mokymosi aplinka: Mokymosi aplinka visiškai paruošta ir pritaikyta pamokos tikslams: priemonės išdėliotos ant stalų, papildomos – mokiniams lengvai pasiekiamos, darbui poromis ir darbui grupėmis palankiai išdėlioti stalai, tikslingai naudojamas multimedijos projektorius – darbo grupėse susitarimams priminti, video demonstravimui. Emocinė aplinka klasėje labai palanki mokymuisi, mokiniai paslaugūs vieni kitiems (paskolina vadovėlį), mokiniams jau žinomi darbo grupėse principai, bet mokytoja juos primena. Mokinių ir mokytojos santykiai leidžia pamokoje dirbti ir mokytis, mokiniai drąsiai klausia mokytojos ir asmeniškai, ir kartu su mokytoja pasidžiaugia sėkme – gerai sujungta elektros grandine. Elgesio problemų pamokoje spręsti nereikėjo. Pamokoje labai ryškus mokytojos ir mokinių bendradarbiavimas.

Pasiekimų ir pažangos vertinimas: Įsivertinimui taikomas „žvaigždės“ metodas, mokinių pasiekimai lyginami su sėkmės kriterijais. Mokytoja po pamokos peržiūri mokinių įsivertinimą ir, atsižvelgdama į rezultatus, numato kitos pamokos veiklą. Parinktas labai tinkamas įsivertinimo metodas ir numatyti aiškūs, mokiniams suprantami sėkmės kriterijai. Mokiniai labai aktyviai įsitraukė į praktinę veiklą ir neužteko laiko aptarti įsivertinimo rezultatų. Todėl liko ne visai aišku, ar mokiniai išmoko tai, kas buvo suplanuota.

Pamokos refleksija: Yra dermė pamokoje tarp dalykinių žinių ir kompetencijų ugdymo(si). Tinkamai parinkta sąsaja su realiu gyvenimu, užduotys diferencijuotos ir motyvuojančios išmokti.

VERTINTOJO KOMENTARAS: Pamokos pliusai:

- Suformuluotame uždavinyje aiškiai matosi, ką mokiniai veiks pamokoje ir kokie tos veiklos rezultatai.
- Visos veiklos pamokoje atliepia mokymosi uždavinį. Didesnę pamokos dalį užima mokymosi, o ne mokymo veiklos.
- Mokiniai, dirbdami poroje, gali pasirinkti, kurį kuriam tekstą skaityti ir aiškinti klasės draugui. Dirbdami grupėje mokiniai gali patys spręsti, kokiais grandines jungs, pasiimti papildomų priemonių ir sujungti sudėtingesnes elektros grandines.
- Darbas su vadovėlyje pateikta informacija ir jos perteikimas suola draugui – komunikavimo kompetencijos ugdymas.
- Mokytoja priminė ir, kol mokiniai dirbo grupėse, lentoje buvo matomi darbo grupėse principai, kuriuose akcentuota pagarba vieni kitiems, įsiklausymas į kiekvieno nuomonę – socialinės, emocinės ir sveikos gyvensenos kompetencijos ugdymas.
- Namų darbams skirtose užduotyse buvo pasiūlytas ir darbas su Crocodile Clips programėle – skaitmeninės kompetencijos ugdymas.
- Mokymosi aplinka tvarkinga ir paruošta mokymosi veikloms: praktiniam darbui reikalingos priemonės iš anksto išdėliotos ant stalų, papildomos priemonės yra padėtos patogioje ir gerai matomoje vietoje, apie jas mokytoja pasako ir vėliau primena mokiniams.
- Pamokoje vaizdinei medžiagai ir reikiamai informacijai pateikti naudojamas kompiuteris ir daugialypės terpės projektorius.
- Emocinė aplinka klasėje palanki mokymuisi, mokiniai bendradarbiavo atlikdami užduotis, mokytoja su mokiniais bendrauja ramiai, geranoriškai.

Ką galima patobulinti:

- Panaudoti vandens tėkmės vaizdo įrašus, norint parodyti elektros srovės panašumą į vandens tekėjimą, yra geras sumanymas. Tačiau parodytas vandens tekėjimas krioklyje į viršų yra klaidingas, nes taip būti negali, tai tik techninių vaizdo demonstravimo galimybių panaudojimas. Sieti elektronų judėjimą priešinga kryptimi nei sutarta laikyti srovės kryptį su vandens tekėjimu negalima, nes vandens dalelės juda ta pačia kryptimi, kaip teka vandens srovė.
- Galima būtų patobulinti įvestį: pasirinkti praktinį kontekstą, pateikti praktinių situacijų pavyzdžių, kurie parodytų elektros srovės ir elektros grandinių išmanymo svarbą arba geriau patei-

kiant mokiniams klausimų įgalinti juos pačius pateikti tokių situacijų ir pavyzdžių; susieti su ankstesnėse klasėse ar kitų dalykų (technologijų) pamokose įgytomis žiniomis ir tai, kas jau yra žinoma, tik pakartoti daugiau laiko skiriant sudėtingesnių klausimų nagrinėjimui.

- Galima būtų patobulinti mokiniams teikiamą grįžtamąjį ryšį: aptarti atliktų užduočių rezultatus; liko neaišku, ar mokiniams pavyko išaiškinti vienas kitam perskaitytus vadovėlyje tekstus, ar jie perteikė informaciją tiksliai, aiškiai, tinkamai vartodami sąvokas; mokiniams pažangai įsivertinti buvo pateikti lapeliai, kuriuos užpildę pamokos pabaigoje, mokiniai paliko mokytojai, tačiau grįžtamasis ryšis jiems nebuvo pateiktas, nebent tai buvo padaryta kitoje pamokoje.

UGDOMOSIOS VEIKLOS (PAMOKOS) KORTELĖ

Klasė (grupė) 8B klasė. Pamoka vyks (data) 2022-03-14 Dalykas: Chemija Mokinių skaičius klasėje (grupėje) iš viso: Mokinių klasėje yra 16. Iš jų vienas mokinyas mokosi pagal pritaikytą programą ir yra 3 gabūs mokiniai (mokyklos stebėtojų pateikta informacija). Pamokos tema Medžiagos tankio nustatymas Mokymo/si uždavinys/iai ir jo pateikimas (ko mokiniai per šią pamoką išmoks?)
RAIŠKA: Pamokos uždavinys skelbiamas pamokos pradinėje dalyje (žodžiu ir demonstruojamas ekrane). Uždavinys įvardijamas, kaip „užduotis“ ir tai matoma raiškoje – nors galima įžvelgti trinarę uždavinio struktūrą („dirbdami grupėse“ – sąlyga; „suplanuosite, atliksite“ – veiklos; „išmatuosite tankį“ – rezultatas), tačiau daugiausiai dėmesio skiriama veikloms (ką turės nuveikti), tai aiškinama gana detalai. Pamokos uždavinio formuluotėje neatsiskleidžia darbo grupėmis tikslingumas (tas veiklas galima atlikti ir pavieniui, nebūtina tartis ir ieškoti bendrų sprendimų). Mokiniai į uždavinio kėlimą neįtraukiami.
PASTEBĖJIMAI: pamokos uždavinys „tradicinis“, labiausiai orientuotas į mokinių veiklas. Vertybinių nuostatų, kompetencijų ugdymo raiškos uždavinys „neužkoduota“.
MOKYMO(SI) KONTEKSTAS
Sėkmės / vertinimo kriterijai:
RAIŠKA: pamokoje skiriama pakankamai dėmesio vertinimui. Derinami formuojamasis vertinimas ir diagnostinio vertinimo elementai – mokytoja nuolat stebi mokinių veiklą, pastebi pagalbos, patarimo poreikį, skatina planingai dirbti. Diagnostinis vertinimas pasireiškia pamokos pabaigoje, kai mokiniai gauna individualaus įsivertinimo lapus (kuriuose yra ir vertinimo kriterijai), vertinimo kriterijai leidžia įsivertinti darbo planavimo ir dalyko suvokimo įgūdžius (tai aptariama pamokos pabaigoje), surinktų taškų skaičius siejamas su mokinių pasiekimų lygiais. Aptariant vertinimą pamokos pabaigoje mokiniams sudaromos galimybės reflektuoti savo patirtį, įsivertinti padarytą pažangą. Tačiau verta atkreipti dėmesį, kad nors buvo dirbama grupėmis, įsivertinama individualiai – grupės darbas, asmeninis indėlis į grupės darbą nėra įtraukti į vertinimo kriterijus ir nevertinami.
PASTEBĖJIMAI: Vertinimas gali būti laikomas šios pamokos stiprybe.
Veiklos pamokoje ir jų tikslingumas: iš esmės veiklos pamokoje dera su išsikeltu uždaviniu, tačiau taikomas darbo grupėje metodo tikslingumas kelia abejonę – ar tikrai tam darbui atlikti reikia grupės darbo? Taip pat nėra apgalvota grupinio darbo užduotis – „Pagalvokite, kaip pasidalinsite darbais, nes laikas labai ribotas. Gal vieni formuluos tikslą, kiti kitą...“ (mokytojos kalba). Kyla klausimas ar / kaip galima planuoti tolesnius žingsnius („kitą“), jei nesuformuluotas tikslas? Stiprus aspektas – apgalvotos pagalbos galimybės (mokiniai gali prieiti ir pasinaudoti pagalbinėmis priemonėmis), dalis tuo pasinaudoja. Tokiu būdu užtikrinama diferencijuota pagalba, nors diferencijavimo ir individualizavimo galimybės dirbant grupėse (vaidmenys grupėje, darbo sudėtingumas, apimtis) neišnaudojamos.
Pastebėjimai: mokiniai dirba aktyviai, matomi bendravimo įgūdžiai, tačiau veiklos(-ų)

tikslingumas, ypač siejant su kompetencijų ugdymo(si) procesu kelia abejonę.

Ugdymo turinio integralumas: pastebimi ugdymo turinio susiejimo su kasdieniu gyvenimu (pvz., „medaus masė“), matematikos ir fizikos dalykais integracinių ryšių elementai. Tačiau tai tik elementai, kurie nesuformuoja gilesnio ugdymo turinio integralumo. Pamokoje pastebimas pažinimo ir gamtamokslinio tyrinėjimo kompetencijų ugdymas (darbo planavimas, praktinis medžiagos tankio nustatymas). Matomas pažinimo ir gamtamokslinio tyrinėjimo kompetencijų ugdymas. Platesnio konteksto ugdymo turinio integralumas silpnas.

Mokymosi aplinka: Mokymosi aplinka estetiška, tvarkinga, gana palanki darbui, uždavinio įgyvendinimui. Tiek mokinių tarpusavio bendravimas, tiek bendravimas su mokytoja – konstruktyvus, pagarbus, laisvas. Pastebėtina, kad baldai klasėje išdėlioti tradiciniu būdu – eilėmis, tai leidžia daryti prielaidą, kad dažniausiai dirbama tradiciniais metodais. Gana palanki, pamokos veikloms lengvai transformuojama ir pakankamai tikslingai išnaudojama aplinka.

Pasiekimų ir pažangos vertinimas: Tikslingai taikomi formuojamojo ir diagnostinio vertinimo būdai leidžia stebėti ir palaikyti mokinių pažangą. Mokytoja skatina pačius „atrasti“ kelią. Taikomas įsivertinimas sudaro prielaidą pamatyti savo stiprybes ir silpnybes, reflektuoti savo pasiekimus pamokoje. Nors tai nėra reflektuojama pamokoje, tačiau sąlygos sudarytos – mokiniai, klausydamiesi mokytojos vertinimo komentavimo ir stebėdami savo įsivertinimo lapus, mato (ir, tikėtina, supranta) savo pažangą ir sunkumus, su kuriais susidūrė darbo metu.

Pamokos refleksija: Refleksija yra latentinė, vyksta įsivertinimo aptarimo metu. Apskritai vertinant pamoką galima pasakyti, kad pamoka yra gana struktūruota, mokiniai aktyviai veikia, geri bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžiai. Pastebimas pažinimo ir gamtamokslinio tyrinėjimo kompetencijų ugdymas. Tikslingai taikomas vertinimas, skatinantis mokinių veiklą ir jų pažangą.

Vertėtų labiau apgalvoti pasirenkamų metodų (darbo grupėje) tikslingumą ir išnaudoti jo teikiamas galimybes.

VERTINTOJO KOMENTARAS: gerai suplanuota ir įgyvendinta pamoka, tačiau vertėtų galvoti (planuoti) gilesnius ugdymo(si) tikslus, ugdymo turinio integralumą. Pakankamai laiko ir dėmesio skiriama mokinių veiklai, tačiau mokiniai menkai įtraukiami į pamokos planavimą (uždavinio kėlimą, darbo aptarimą ir pan.). Gerai įvaldytas ir tikslingai taikomas vertinimas, kuris skatina pažangą (tačiau klausimas yra – į ką nukreipta ta pažanga). Tiek pamokos uždavinys, tiek numatytos ir įgyvendinamos veiklos silpnai atspindi turinio atnaujinimo idėją (kompetencijų ugdymas).

UGDOMOSIOS VEIKLOS (PAMOKOS) KORTELĖ

Klasė (grupė) 8A klasė. Pamoka vyks (data) 2022-03-10 Dalykas: Integruota IT ir užsienio kalbos pamoka.

Mokinių skaičius klasėje (grupėje) iš viso: Mokinių grupėje skaičius: 8 (1 specialiųjų poreikių mokinytis), kiti – aukštesniųjų gebėjimų.

Pamokos tema **Body language (kūno kalba) (integruota pamoka)**

Mokymo/si uždavinys/iai ir jo pateikimas (ko mokiniai per šią pamoką išmoks?)

RAIŠKA: Pamokos pradžioje vyksta įvadinis pokalbis (mokiniai įtraukiami į diskusiją, warming-up). Sužadinimo etape pavyzdžiai siejami su realiu gyvenimu. Pamokos uždavinys pateikiamas pamokos pradžioje, rodomas išmaniosios lentos ekrane. Mokytoja jį pristato ir suprantamai paaiškina mokiniams. Į uždavinio išsikėlimą įtraukiama dalis mokinių.

PASTEBĖJIMAI: Fiksuojame argumentus, faktus. Pamokos medžiaga bendrinta Canva aplinkoje ir mokiniai ja naudojami ir joje dirba visos pamokos metu.
MOKYMO(SI) KONTEKSTAS
Sėkmės / vertinimo kriterijai:
RAIŠKA: Uždavinių atlikimo sėkmės kriterijai mokytojų suformuluoti atskirai anglų kalbos ir IT veikloms. Pristatomi mokiniams bendrintu Canva dokumentu (skaidrėmis). Mokytojos kriterijus pristatė ir pakomentavo.
PASTEBĖJIMAI: Vertinimo kriterijai susieti su uždaviniu, aiškūs mokiniams. Taškai konvertuojami į pažymius.
Veiklos pamokoje ir jų tikslingumas: Pamokoje veiklos organizuotos tikslingai, mokiniams sudaromos sąlygos dirbti savarankiškai, konsultuotis, padėti vieni kitiems. Mokiniai vertino pasirinkto draugo darbą pagal pateiktus kriterijus.
Pastebėjimai: Veiklos dera su pamokos uždaviniu. Vyrauja mokymosi veikla. Vertinimo kriterijuose atsispindi diferencijavimas pagal mokinių gebėjimus. Specialiųjų poreikių mokiniui pateiktos diferencijuotos užduotys atskirame lape ir buvo paaiškintos. Mokytojų pagalba savalaikė ir tikslinga.
Ugdymo turinio integralumas: Ugdomos socialinė, emocinė, sveikos gyvensenos kompetencijos (empatiškumas, socialinis sąmoningumas ir teigiamų tarpusavio santykių kūrimas). Taip pat skaitmeninė, pažinimo ir kultūrinė kompetencijos. Anglų ir IT mokytojos tikslingai suplanavo dalykų integraciją, siekiant dermės, tarpdalykinių žinių ir kompetencijų ugdymo pamokoje.
Mokymosi aplinka: Klasės mikroklimatas palankus mokymuisi: geri mokinių ir mokytojų santykiai, klasėje neiškilo tvarkos ir drausmės problemų, mokiniai patyrė mokymosi sėkmę ir džiaugsmą išreiškia ir kūno kalba. Mokymosi aplinka pritaikyta pamokos tikslams pasiekti: mokiniai aprūpinti nešiojamaisiais kompiuteriais, tikslingai išnaudojamas išmanusis ekranas, pasirinktos mokymosi platformos ir programos (Canva, MS Teams - Excel).
Pasiekimų ir pažangos vertinimas: Mokytojos mokiniams pateikia aiškius vertinimo ir įsivertinimo, užduočių atlikimo bei pasirinkto draugo atlikto darbo (pristatymo) vertinimo kriterijus. Įsivertinimas vyksta pasirinkus menti.com įrankį, kuris suteikia mokytojoms galimybę greitai gauti grįžtamąją ryšį apie mokinių daromą pažangą pamokoje.
Pamokos refleksija: Pamokoje aiškiai išreikštas ugdymo turinio integralumas, kompetencijų ugdymas ir diferencijavimas, dermė tarp anglų kalbos ir IT dalykų. Klausimų pagalba mokiniai reflektuoja, ar pasiekė pamokos uždavinį, įvardija kas pavyko, vardija savo sėkmes ir nesėkmes.

VERTINTOJO KOMENTARAS: Teigiami aspektai: aiškiai suformuluotas tikslas ir vertinimo kriterijai; aiški pamokos struktūra; geras laiko planavimas; įdomi tema (neverbalinė komunikacija); pamoka ugdomos kompetencijos: kūrybiškumo, skaitmeninė, pažinimo (kritinio mąstymo), kultūrinė; palikta laiko įsivertinimui. **Tobulintini aspektai:** užsienio kalbos pamokoje turėtų būti ugdoma ir komunikacinė kompetencija; pamokos užduotys ugdo teksto suvokimo anglų kalba gebėjimus, tačiau didžiąją dalį pamokos mokiniai tyli, kartais pasitiksina užduoties atlikimą, kai kurie lietuvių kalba (integruotoje pamokoje tai priimtina); per daug anglų kalbos mokytojos kalbėjimo, nėra mokinių interakcijos; užduoties tipas neleidžia patikrinti, kiek mokiniai susipažino su tekstu, jį suprato, o kiek automatiškai įkėlė į kuriamą e-knygą; epizodinis IT mokytojo vaidmuo, neaišku, kiek IT pamokos dalis mokiniams nauja, o kiek žinoma. Susidaro įspūdis, kad mokiniai su užduotimi būtų susitvarkę savarankiškai; užduoties individualizavimas pagal gebėjimus matyti tik iš vertinimo kriterijų. **Siūlymai:** pamokos IT dalies uždavinys gali būti formuluojamas lietuviškai; IT uždavinį turėtų pristatyti IT mokytoja, nes dirba du mokytojai, IT mokytojo dalyvavimas turi būti lygiavertis; pamokos pradžioje tikėtų filmukas anglų kalba apie neverbalinės kalbos svarbą ar

su gestų pavyzdžiais, tai būtų mokiniams įvadas į temą. Pamokoje tą dalį užima mokytojos kalbėjimas ir klausimai, bet jame trūksta vizualizacijos; mokiniai turėtų būti skatinami kalbėti, kiekvienas galėjo pristatyti pasirinkto draugo sukurtą darbėlį, perteikti trumpai, kokią informaciją draugas atrinko (atsirastų mediacijos pasiekimas), kas jam buvo įdomu. Tokia refleksija būtų vertingesnė nei anketa, kurioje klausiama, ar sudėtinga, ar ne sudėtinga, nes iš mokinių darbo matyti, kad užduotis jiems sunkumų nesukėlė.

APIBENDRINANČIOS IŽVALGOS

- **Uždaviniai** keliami mokiniui. Jie turėtų rodyti dalyko ir kompetencijų turinį.
- Uždaviniai turėtų būti **konkretūs, pasiekiami, išmatuojami**, tinkami tam tikrai mokymosi situacijai. Uždavinius kelti orientuojantis į **konkretų rezultatą**.

Pamokos pradžia: mokymosi uždavinių formulavimas

Matomas mokymasis: ką rodo mokymosi uždavinių formulavimas? Kaip atskleisti dermę tarp kompetencijų ir mokymosi veiklų?

- Uždavinių aktualumas, jų suvokimo prielaidumas. Formuluojami probleminiai klausimai.
- Mokytojai, formuluodami pamokos uždavinius, juos siejo su mokinių asmenine patirtimi, t.y. rėmėsi tuo, ką jie jau žino apie numatomą pamokoje nagrinėti temą.
- Mokytojai pakankamai gerai formuluoja uždavinius (atskleidžia numatytas sąlygas, planuojamas veiklas ir laukiamą rezultatą), tačiau pastebėta, kad kompetencijų ugdymui reikia skirti daugiau dėmesio, mokiniai į uždavinio formulavimą neįtraukiami, nėra numatomos diferencijavimo/individualizavimo galimybės.
- Remiantis mokymosi uždaviniais parenkamos aiškios, su konkrečia veikla susijusios užduotys, sudarančios kiekvienam mokiniui pasiekti kuo geresnių rezultatų. Tačiau patartina peržiūrėti mokytojų ir mokinių aktyvios veiklos santykį pamokoje ir ieškoti būdų kiekvieno mokinio aktyviam įsitraukimui, ieškoti efektyvių grupinio darbo formų.
- Mokymosi uždavinių atitikimas skirtingiems mokinių gebėjimams, ugdymo(si) poreikiams.
- Atliktos užduotys parodė, kad mokiniai iš esmės pasiekė numatytus uždavinius, įsisavino mokymosi turinį.

Pamokos pradžia: sužadinimo prieiga

Veiksmingo mokymosi klasėje pradžia: ar mokytojams pavyko suplanuoti įtraukiančią pamokos veiklą? Kaip mokiniai skatinami dalyvauti?

- Mokytojai pereina nuo mokymų (perdavimų) grįstos sąveikos klasėje, prie mokymų grįstos sąveikos. Pastebėjome, kad pamokose taikytas kūrybinis iššūkis skatino besimokančiųjų susidomėjimą, įsitraukimą, intensyvių mokymąsi.
- Mokytojai formulavo netikėtus klausimus, rėmėsi gyvenimo aktualijomis: *nukreipė tyrinėjimams, skatino idėjų generavimą, nukreipė ieškoti informacijos...*
- Pamokų pradžioje reikėtų kuo mažiau konstatavimo, stilius (*padaro, suskaičiuoja ar pan.*) keistinas į dvikryptę sąveiką tarp mokytojo ir mokinio atspindinčiomis formuluočiomis: *atsižvelgus į mokinių pasiūlymus, idėjas, sumanymus...*
- Analizuotų pamokų uždavinių formuluočios atskleidžia akcentus kiekvieno mokinio aktyvumui, tai stiprus įtraukties / sužadinimo požymis.
- Pamokų uždaviniai siejami su prieš tai buvusiu / vykiančiu mokymu. Analizuotų pamokų turinyje atpažinome sėkmės kriterijus, aiškiai numatytus mokymosi rezultatus.
- Sužadinimo veikla turėtų būti kryptinga, prie jos metu išsiaiškintų dalykų turime grįžti mokymosi metu.

Kiti pastebėjimai

- Skirti mokiniams daugiau savarankiškumo, per mažai mokinių raiškos, veiklos tarpusavyje;
- Trūksta pamokoje gilesnio įsivertinimo ir vertinimo, aptarimo.
- Mokiniai trūko informacijos apie tai, pagal kokius kriterijus bus vertinamas jų darbas
- Stengtis kiek daugiau ir aktyviau teikti grįžtamąjį ryšį, komentuoti
- Pristigę laiko pamokos apibendrinimui.
- Aktyvią mokymosi veiklą paremti tyrinėjimu grįstomis veiklomis.
- Integruoti ugdymo kompetencijas.
- Atkreipti dėmesį į tarpdalykinių temų integravimą.
- Atkreipti dėmesį į mokymosi strategijų taikymą.
- Apibendrinant pamoką taikyti atvirkstus klausimus.
- Kartu su mokiniais analizuoti vertinimo ir įsivertinimo kriterijus.

PAMOKŲ PLANAVIMO KORTELĖS

Mokymosi veikla / pamoka / pamokų ciklas:

Lietuvių kalba. Sakmės

Klasė: 6B

Ugdomi gebėjimai ir mokymosi rezultatai

Pasiekimai pagal BUP

8.8.5. Literatūrinio ugdymo turinio apimtis

Lietuvių sakmės apie pasaulio sukūrimą, dievus ir mitines būtybes.

8.8.1. MOKYMOSI PASIEKIMAI

- Aiškiai taria, kalba girdimai, taisyklingai, tinkamu tempu.
- Geba nuosekliai papasakoti įvykį, žodžiu apibūdinti daiktą, gyvūną, vietą ir asmenį, paaiškinti nesudėtingą procesą, samprotauti apie perskaitytus kūrinius. Tinkamai vartoja stilistines ir retorines kalbinės raiškos priemones.
- Atpasakoja aiškiai, nuosekliai, turininga kalba vientisos kompozicijos istorijas (sakmes).
- Savarankiškai arba naudodamiesi patarimais susiranda informaciją tekstui kurti bibliotekoje ar internete. Geba informaciją atsirinkti (palyginti, vertinti), tinkamai nurodo informacijos šaltinį.

Užduotys, kurias reikės atlikti, siekiant numatytų mokymosi rezultatų

- Mokiniai klauso radijo laidos „Ryto rasa krito“ įrašą ir sukuria radijo laidos sėkmės kriterijus, pagal kuriuos kurs savo laidą.
- Mokinių grupės skaito dalykinį tekstą apie konkrečią mitinę būtybę, jį perkuria į radijo laidos tekstą (interviu su mitologijos tyrinėtoju).
- Išsirenka kelias sakmes apie konkrečią mitinę būtybę, išmoksta jas sekti.
- Surinktą informaciją apie mitinę būtybę (sakmes ir dalykinį tekstą) susistemina, parengia laidos planą.
- Mokiniai sukuria ir įrašo radijo laidą apie pasirinktą mitinę būtybę.

Mokymosi pasiekimai ir vertinimas

- Sudarys klausomos radijo laidos planą klausimais, įvardys jos tikslą, adresatą, pagrindinę mintį; apibendrins įvardindami 5 svarbiausius geros laidos kriterijus.
- El. portfelyje kiekvienas mokinys parašys savo laidos tikslą, adresatą, klausimus, numatys informacijos rinkimo ir laidos kūrimo žingsnius.
- Bendradarbiaudami grupėje sukuria klausimų apie mitinę būtybę laidos svečiui, suklasifikuoja kiekvienam atsakymui informaciją (nurodo šaltinius), suranda 3 tinkamas sakmes.
- Grupė įrašo radijo laidą apie mitinę būtybę.
- Kiekvienas mokinys el. portfelyje parašys kiekvieno žingsnio refleksiją, kaip sekasi siekti tikslo.

Technologijos ir įrankiai:

- LRT fonoteka
- Skaitmeninė biblioteka (<http://ebiblioteka.mkp.emokykla.lt/>)
- Mokymosi kelias (e. portfelis)
- *Filmora Video Editor* (arba kita)

Gebėjimai ir kompetencijos, reikalingos mokymosi pasiekimams įgyvendinti

Siekiami gebėjimai

Informacinis raštingumas/skaitmeninė kompetencija

- Geba
 - naudotis LRT fonotekos paieška, rasti ir perklausyti reikiamą radijo laidos įrašą;
 - išsisaugoti informaciją iš kelių šaltinių, tinkamai nurodyti metriką;
 - pagal tyrimo klausimus klasifikuoti surinktą medžiagą;
 - sieti turimas žinias ir sukaupią informaciją;

Savivaldžio mokymosi gebėjimai

- formuluoti mokymosi tikslą, įvardyti galutinio rezultato kriterijus;
- numatyti veiklos žingsnius;
- nuolat patikrinti, kaip sekasi siekti mokymosi tikslo.

Kartu įgyjami gebėjimai

Kūrybiškumas ir inovacijos:

- tobulinti kūrybinę saviraišką;

Bendravimas ir bendradarbiavimas:

- trise bendradarbiauti grupėje: pasiskirstyti veiklas, jas laiku atlikti, vienas kitam suteikti grįžtamąjį ryšį;
- susitarti dėl bendro sprendimo.

Veiklos pavadinimas	Mokymosi uždaviniai ir rezultatai		Užduotys (mokytojui ir mokiniams)	Mokytojo veikla	Įrankiai	Metodika ir klasės valdymas	Tikėtini rezultatai / pasiekimai	Vertinimas
	Lietuvių kalbos žinios ir gebėjimai	Perkeliamieji gebėjimai						
1. Informacijos ieškojimas LRT fonotekoje	- Aptaria lietuvių tautosaką – jos savitumą ir vertę. - Atsako į klausimus iš teksto savais žodžiais arba cituodami; sudaro teksto turinio planą, naudodamiesi klausimais, trumpomis formuluotėmis, esminiais žodžiais.	Informacinis raštingumas / skaitmeninė kompetencija - Naršyti LRT fonotekos tinklalapyje ir rasti reikiamą laidą.	1. 1 užduotis Mokytojas primena, kad per literatūros pamokas pradėtos nagrinėti etiologinės sakinės. Mokinių klausama, kokių kalendoriniu laiku žmonės seniau susimąstydavo ir dabar pasvarsto apie pasaulio sukūrimą, prisimindavo ir tebeprisimena apie tai menančių sakmių. Nurodomas LRT fonotekos adresas: http://lrvab.lrt.lt/ ir keli laidos požymiai: pavadinimas - „<i>Ryto rasa krito</i>“, apytikslis laidos laikas – 2016 m. sausio mėnuo, laidos raktiniai žodžiai – <i>etiologinės sakinės</i> arba <i>pasaulio sukūrimas</i>. Mokiniams reikia surasti laidos įrašą. 1.2 užduotis Mokytojas nurodo tikslas laidos ištraukas. Mokiniai klausydamiesi laidos įrašo atlieka teksto suvokimo užduotis (atsisiunčia Word dokumentą arba mokytojas išdalija atspausdintas lapuose).	Stebėti ir skatinti mokinius išbandyti kuo įvairesnius laidos paieškos kelius. Organizuoti pirmą laidos ištraukų perklausą visai klasei bendrai. Antrą kartą mokiniams individualiai perklausant konkrečias ištraukas, prižiūrėti, kaip atliekamos	http://lrvab.lrt.lt/ http://lrvab.lrt.lt/lt/archive/19724/	Mokiniai dirba grupelėmis po 3. Kiekvienas išbando skirtingą paieškos būdą, grupėje apsvarsto, išrenka geriausią, patogiausią. Pirmą kartą mokiniai visi kartu klausosi laidos įrašo ir individualiai atlieka I dalies klausymosi užduotis. Antrą kartą mokiniai pagal poreikį perklauso konkrečias laidos vietas ir	Išbandyti keli LRT fonotekos paieškos būdai. Surasta konkreti laida. Atsakyta į pateiktus klausimus, atliktos klausymosi užduotys. Užduočių dokumentas įkeltas į el.portfelį.	

				užduotys.		atsako į II dalies klausimus.		
2. Geros laidos kriterijų įvardijimas		Savivaldis mokymasis - formuluoti mokymosi tikslą, - išsirinkti darbo būdus ir priemones, - suplanuoti laiką ir darbo etapus, - įvardyti galutinio rezultato kriterijus	2.1. užduotis Mokytoja skelbia ilgalaikę užduotį: <i>sukurti radijo laidą apie pasirinktą mitinę būtybę (perkūną, vėlinę, laimę, giltinę, laumę, raganą).</i> Mokiniai įvardija esminius užduoties žodžius, sąvokas ir kiekvienam jų iškelia po kelis klausimus, užduotis, ką reikėtų išsiaiškinti, dėl ko susitarti. Mokytojas mokinių siūlymus rašo į minčių žemėlapi ir kartu demonstruoja, kaip naudotis interaktyviu planavimo instrumentu.	Skelbia uždavinį, padeda mokiniams jį sukonkretinti, vizualiai fiksuoja mokinių siūlymus, paaiškina, kaip planuojamas mokymasis panaudojant minčių žemėlapi.	Planavimo įrankis: minčių žemėlapis 5-6 klasei. http://www.ugdo.me.lt/kompetencijos5-8/Trankiai/Planavimas/Planavimas_5_6%20kl/index.html	Pokalbis. Mokymosi įrankio demonstravimas.	Išnagrinėta užduotis, parengtas minčių žemėlapio pavyzdys.	
			2.2 užduotis Mokiniams grąžinamos radijo laidos klausymosi užduotys. Remdamiesi nurodytų užduočių atsakymais išskiria geros laidos kriterijus. Numato laidos kūrimo žingsnius ir juos pavaizduoja minčių žemėlapyje.	Išklauso mokinių siūlomus geros laidos kriterijus ir pakoregavęs skelbia galutinį susitarimą.	Klausymosi užduočių lapai arba dokumentas Word formatu.	Grupinis darbas: kiekvienas mokiny individualiai užrašo 3 kriterijus. Grupėje aptariami visų narių siūlymai ir išrenkami geriausi, svarbiausi 5 laidos kriterijai. Grupių siūlymai sukabinami / surašomi į bendrą sąrašą.	Parengtas minčių žemėlapis su mokymosi žingsniais, radijo laidos kriterijais. Ši medžiaga įkelta į el. portfelį.	
3.	Savarankiškai arba	Informacinis	3.1 užduotis	Primena tarimosi	Bendravimo	Grupinis darbas.	Radijo laidos	

Informacij os apie mitinę būtybę rinkimas.	naudodamiesi patarimais susiranda informaciją tekstui kurti bibliotekoje ar internete. Geba informaciją atsirinkti (palyginti, vertinti), tinkamai nurodo informacijos šaltinį.	raštingumas / skaitmeninė kompetencija (žr. skiltį Lietuvių kalbos žinios ir gebėjimai) Bendravimas ir bendradarbiavi-mas (3.1 užduotis) - aktyviai klausosi; - kritikuoja mintis, siūlymus, bet ne žmones; - tariasi ir susitaria. (3.3. užduotis) - pasidalija darbais; - prašo pagalbos, teikia pagalbą; - visi vienodai įsitraukia ir dalyvauja.	Mokiniai grupėje susitaria dėl kuriamos laidos - <i>temos</i> (apie kokią mitinę būtybę pasakos klausytojams?); - <i>tikslo</i> (kodėl pasakos?); - <i>turinio</i> (ką pasakos?). 3.2 užduotis http://lietuviau5-mkp.emokykla.lt perskaito dalykinį tekstą apie velnią ir atlieka interaktyvias užduotis (<i>Gimtieji namai. Skaitau. 1 rinkinys</i>). 3.3 užduotis Skaitmeninėje bibliotekoje <i>Literatūros kūriniai 5-8 klasei</i> mokiniai susiranda sakmių rinkinį „Sužeistas vėjas“. Bendradarbiaudami grupėje perskaito sakmės apie konkrečią mitinę būtybę ir pagal pasirinktus kriterijus suklasifikuoja sakmėse pateiktą informaciją apie mitinę būtybę.	grupėje taisykles. Prižiūri, kad diskusijos būtų kultūringos. Mokytojas paaiškina, jog atlikdami 1 ir 2 užduotis mokiniai klasifikuoja, skirsto informaciją apie mitinę būtybę, o atlikdami 3 ir 4 užduotis mokosi informaciją apibendrinti, susieti. Mokytojas pademonstruoja, kaip www.padlet.com tvarkyti sakmėje pateiktą informaciją.	grupėje lapas (sakinių, klausimų modeliai). http://lietuviau5-6.mkp.emokykla.lt http://ebiblioteka.mkp.emokykla.lt/kuriniai/suzeistas_vejas/ https://padlet.com	Individualus darbas – skaitymas ir teksto suvokimo užduotys. Savarankiškas grupinis darbas namuose (grupės nariai pasidalija sakmės ir pildo bendrą sieną („padletą“) apie mitinę būtybę.	tema, tikslas, planas užrašyti el.portfelyje. Atliktos interaktyvios teksto suvokimo užduotys. Susisteminta informacija apie mitinę būtybę https://padlet.com Nufotografuo ta schema įkelta į el. portfelį.	
4. Sakmių sekimas	- Atpasakoja aiškiai, nuosekliai, turininga kalba vientisos kompozicijos istorijas (sakmes). -	Bendravimas ir bendradarbiavi-mas - aktyviai klausosi; - įvardija kitų žmonių sėkmes ir	4.1 užduotis http://lietuviau5-mkp.emokykla.lt klausosi sakmės „Apgauta ragana“ ir atlieka interaktyvias užduotis (<i>Gimtieji namai. Klausau. 2 rinkinys</i>).	Mokytojas atkreipia mokinių dėmesį į sakmės sekimo meną, taisyklingą tartį, intonacijų	http://lietuviau5-mkp.emokykla.lt	Individualus darbas interaktyvioje mokymosi aplinkoje.	Atliktos interaktyvios klausymosi užduotys.	

		nesėkmes, pataria.	4.2 užduotis Mokiniai pasirenka po sakmę apie savo grupės mitinę būtybę ir išmoksta sekti pasirinktą sakmę. Kiekvienas mokinys naudodamas įrašo sekamą sakmę. 4.3 užduotis Grupė klausosi įrašų ir aptaria, kurias sakmės vietas ir kaip sekti geriau.	įvairovę.		Individualus darbas. Grupinis darbas: kiekvienas narys komentuoja sakmės sekimą pagal kriterijus vertinimo lentelėje. Paskutinį žodį taria sakmės sekėjas.	Įrašyta sekama sakmė ir įkelta į el. portfelį. El. portfelyje užpildyta sakmės sekimo vertinimo lentelė.	
5. Radijo laidos rengimas	- Aiškiai taria, kalba girdimai, taisyklingai, tinkamu tempu. - Geba nuosekliai papasakoti įvykį, žodžiu apibūdinti daiktą, gyvūną, vietą ir asmenį, paaiškinti nesudėtingą procesą, samprotauti apie perskaitytus kūrinius. Tinkamai vartoja stilistines ir retorines kalbinės raiškos priemones.	Informacinis raštingumas: - sieti turimas žinias ir sukaupią informaciją; Kūrybiškumas ir inovacijos: - tobulinti kūrybinę saviraišką. Bendravimas ir bendradarbiavimas - visiems vienodai dalyvauti ir įsitraukti; - pasidalyti darbais; - įkvėpti grupę.	5.1 užduotis Grupė parengia laidos planą. Numato laidos svečius, keturis klausimus jiems, laidos įžangą ir pabaigą. 5.2 užduotis Įrašoma ir montuojama radijo laida. 5.3 užduotis Vertinamos radijo laidos: - draugų komentarai; - grupė įsivertina pagal	Mokytojas primena, kad planuojant laidą svarbu peržvelgti el. portfelyje užsirašytus laidos tikslą, pagrindinę mintį, teiginius. Prisiminti informacijos apibendrinimo pastraipą. Paragina planą įsivertinti pagal laidos kriterijus. Vertina mokinių laidas. Organizuoja	<i>Filmora Video Editor</i> (arba kita garso montavimo programa) https://padlet.com	Grupinis darbas: pasiskirstoma vaidmenimis (laidos vedėjas, svečiai), kuriamas planas. Grupinis darbas	Įrašyta radijo laida ir įkelta į bendrą klasės laidų sieną („padletą“).	

			numatytus laidos kriterijus; - mokytojos įvertinimas.	klasės draugų vertinimus.				
Bendri pamokos aspektai:								
Pamokos tema / problema / klausimai:		5 kl. Pirmieji gyventojai Lietuvoje: seniausi archeologiniai radiniai gyvenamosios vietovės teritorijoje.						
Mokymosi uždavinys:		Dirbdami grupėmis iš pateiktų vaizdinių šaltinių ir interneto vaizdo medžiagos atpažįsta akmens, bronzos ir geležies amžių radinius Klaipėdos apylinkių teritorijoje, kuria personalizuotą istorinį pasakojimą ir plakatus/komiksus, pasakojančius apie žmonių gyvenimą praeityje.						
Ugdomos kompetencijos:		Pažinimo – nagrinėdami istorijos šaltinius, moka juos atpažinti ir gilinasi į giminės istoriją, (kompetencijos yra bendros, nėra išskirtų sandų). Komunikavimo - bendradarbiauja grupėse ir mokosi perteikti savo istorijos suvokimą, kurdami istorinį pasakojimą. Kultūrinė - analizuoja įvairių gyvenamosios vietovės istorinę (kraštotyrinę) medžiagą, suvokia paveldo reikšmę, mokosi jį puoselėti. Kūrybiškumo – rengia gyvenimo praeityje pristatymą arba maketą (sukuria/suvaidina personalizuotą pasakojimą) SESG mokosi pažinti praeities žmogaus gyvenseną, suprasti jo mąstyseną, jauseną, tikėjimą, veikseną, jo vertybių ir idėjų pasaulį. Skaitmeninė - skaitmeninio turinio paieška ir kūrimas. Pilietiškumo - vertina individo ir visuomenės bendrabūvio būdus, bendruomeniškumo ir pilietiškumo sąsajas.						

PAMOKOS PLANO ANALIZĖ

Mokytojas gerai formuluoja mokymosi uždavinį: **kaip mokiniai dirbs? Kuo naudodamiesi? Ką turės išmokti? Kaip pamatuosime (per įsivertinimą)?**

- Pasirinks radinių ieškojimo būdą (piešia, fotografuoja, lipdo, keliauja);
- **įvardinsite būdingus bruožus pagal komponavimo būdą ir pagal atlikimo techniką;**
- **nusakysite radinių skirtumus;**

Mokytojas puikiai nustato dermę tarp numatytų kompetencijų ir organizuojamų mokymosi veiklų.

Tarpdalykiniai ryšiai:	Geografija (rajono žemėlapis, miesto planas)
Tarpdalykinės temos:	Žemėlapis, istorinis laikotarpis, amžius.
PROCESAS:	
• Mokiniai dirba grupėse su planšetėmis, • Naudodamiesi internetinėmis nuorodomis kiekviena grupė peržiūri vaizdo medžiagą apie vieną archeologinį radinį (akmens a. gyvenvietė Friedricho skvere, bronzos a. <u>Kukuliškių</u> gyvenvietė, geležies a. <u>Žardės</u> gyvenvietė). • Kiekviena grupė nagrinėja istorinį šaltinį - archeologinių radinių iliustracijų komplektus ir pasirenka jiems tinkamą laikotarpį pagal pavaizduotus radinius, kurie apibūdina žmonių gyvenimo būdą (sėslus ar klajokliškas), įrankius ir verslus, gyvenamasis vietas ir būstus, papuošalus, laidojimo papročius, tikėjimą. • Naudodamiesi <u>google maps</u> programėle randa gyvenvietės vietą bei savo sugalvotu ženklu	

Požymiai tinkamai apibrėžti. Nustatytas tarpdalykinis ryšys. Bendrų temų galime ieškoti BP atnaujinimo vadove.

Puikus proceso detalizavimas, aktualus / patrauklus mokymosi turinys, tačiau reikėtų nepamiršti apie vaikų vaizduotės / kūrybiškumo sužaidinimą, motyvavimą veiklai.

Nėra sužadino, iš karto eina į procesą.
(pvz. <...> *Būsime archeologai, eisime kasinėti, ieškosime radinių*).

pažymi ją klasės žemėlapyje.

- Mokiniai grupėje parengia personalizuotą pasakojimą (pasidaliję vaidmenimis - geografo, piešėjų, pasakotojų) apie savo laikotarpio genties gyvenimą, nupiešdami plakate (ar naudodami skaitmeninę programėlę) svarbiausius pasakojimo elementus (laikotarpis, įrankiai, būstai, papuošalai, tikėjimo ir laidosenos atspindžiai). Pradedama žodžiais: „Vieną kartą gyveno gentis...” arba „Kai mes gyvenome...”
- Grupės pristato savo parengtus pasakojimus ir plakatus (popierinius ar planšetėse) klasei.
- Kitos grupės vertina pasakojimą ir plakatą pagal tą patį duotą planą ir atpažįsta pristatomą laikotarpį.

PAMOKOS REFLEKSIJA:

Mokiniai parodo kaip suprato skirtingų istorinių laikotarpių genčių gyvenimo būdo bruožus, žaidžiant „Sėsk- stok” arba kelia rankas:

Mokytojai klausia klausimus:

„Ar buvo Kukulišlių gyvenvietėje rasta gintaro?” (žinantys - stojasi, abejojantys lieka sėdėti)

„Ar akmens amžiuje gyveno palapinėse iš elnio odos?”

ir kt.

Pateikei daug faktų, suskaičiavai bronzos amžiaus radinius, juos apibūdina (aprašai požymius), nustatė radinio vietą.

Grįžtamosios informacijos teikimo parametrai

Neefektyvi pamokos refleksija, eina į žinias (ką sužinojau?), iš savo sukurto plakato išskirkite 3 naujienas, kas buvo netikėta? Suformuluoti klausimus apie bronzos amžių.

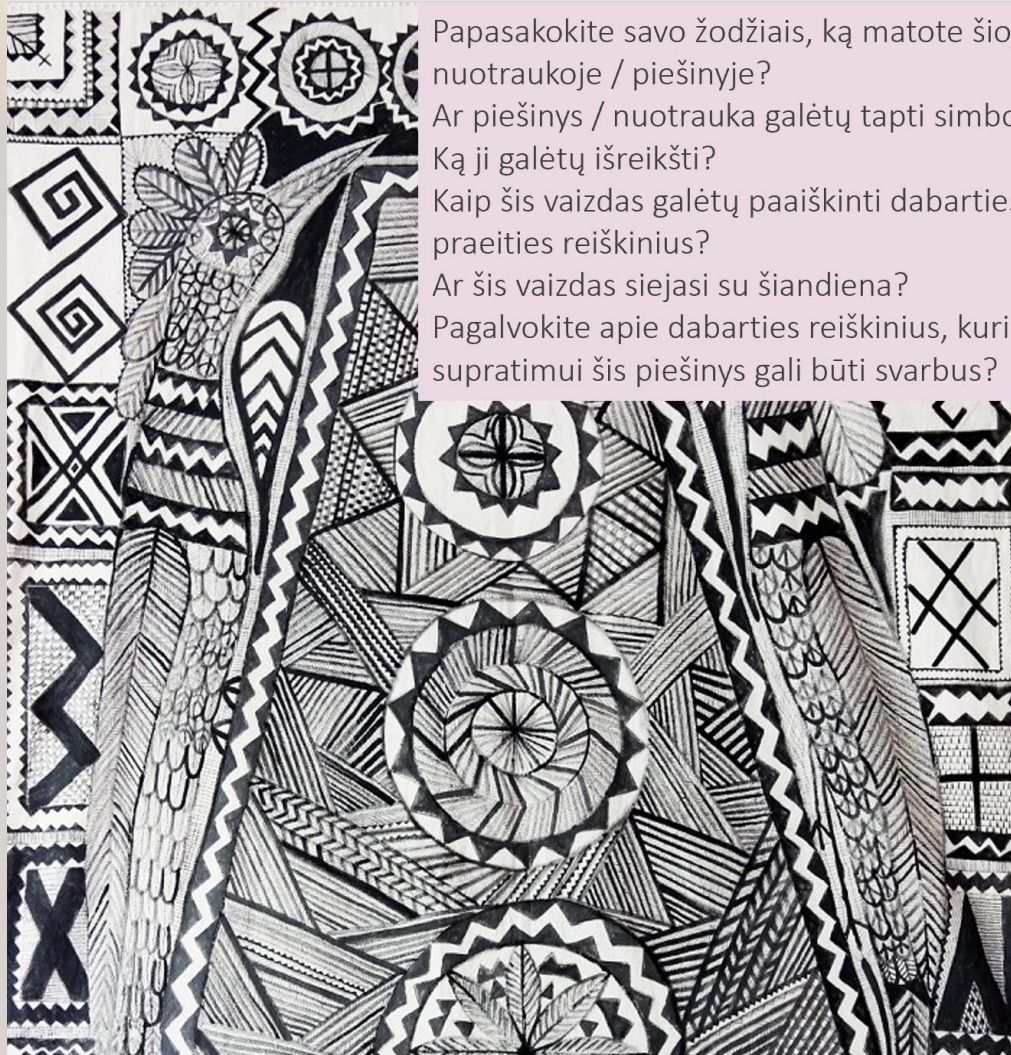

Valentingumas: teigiamas

Objektas: užduotis, užduoties atlikimas, savikontrolė

Funkcija: aprašomoji
Palyginimas: su kriterijais

SĖKMĖS KRITERIJŲ FORMULAVIMO PAVYZDYS

Papasakokite savo žodžiais, ką matote šioje nuotraukoje / piešinyje?
Ar piešinys / nuotrauka galėtų tapti simboliu?
Ką ji galėtų išreikšti?
Kaip šis vaizdas galėtų paaiškinti dabarties / praeities reiškinius?
Ar šis vaizdas siejasi su šiandiena?
Pagalvokite apie dabarties reiškinius, kurių supratimui šis piešinys gali būti svarbus?

Išklausinėkime nuotrauką

Sukursite ornamentą iš geometrinių figūrų ir pristatysite pasirinktu būdu.

- pasiūlysite kelias kūrybines idėjas ornamentui sukurti;
- Pasirinksite kūrybos būdą (piešia, fotografuoja, lipdo);
- įvardinsite ornamentui būdingus bruožus pagal komponavimo būdą ir pagal atlikimo techniką;
- nusakysite geometrinių figūrų skirtumus;
- ornamente pavaizduosite visas geometrines figūras (trikampis, kvadratas, apskritimas, stačiakampis)

Kas rūpi kiekvienam mokiniui?
Suprasti iš kokios perspektyvos žiūrima.
Keliami subjektyvūs klausimai, kurie sieja mokinį su pasaulio gyvenimu?
Kaip tai paversti fenomenu? Kelti klausimą ir mąstyti apie problemą.

PAMOKOS PLANAS

Klasė, dalykas data	5a, IGMK				
Skyrius Tema	Gyvųjų organizmų sambūvis ekosistemoje. Gyvųjų organizmų populiacijos dydis ir gyvybinių poreikių tenkinimas.				
Veiklos/ Pamokos tikslas arba Uždaviniai	Mokinys gebės apibūdinti populiaciją, jos dydį ir tankį 1. Išsiaiškinti kaip vidurūšiniai santykiai priklauso nuo populiacijos dydžio, imigracijos ir emigracijos 2. Apskaičiuoti skirtingų populiacijų tankius				
Kompetencijos	Pažinimo	Kultūrinė	Socialinė /emocinė ir sveikos gyvensenos	Pilietiškumo	Kūrybiškumo
Pasiekimų sritys:	1. Gamtos mokslų prigimties ir raidos pažinimas 2. Gamtamokslinis komunikavimas 3. Gamtamokslinis tyrinėjimas 4. Gamtos objektų ir reiškinių pažinimas 5. Problemų sprendimas ir refleksija 6. Žmogaus ir gamtos dermės pažinimas				
Veiklos tipas	Pamoka, individualus mokymas (is)				
Priemonės, sąlygos mokomajai aplinkai	Skaidrės, darbo lapas (užduotis TEAMS aplinkoje)		UDL principai		
			P	S	T
Pagrindinės sąvokos	Populiacija, imigracija ir emigracija		X	X	
Mokymo (si) metodai	Skaidrių demonstravimas Aiškinimas Savarankiškas darbas (užduotis EMA pratybose, TEAMS aplinkoje) Refleksyvus vertinamasis pokalbis		X	X	
Pamokos (temos) eiga Mokomoji veikla	1. Pamokos tikslo pristatymas (žodžiu, raštu, individualus).		X		
	2. Demonstruojamos skaidrės ir aiškinama.		X	X	
	3. Atlieka užduotis EMA pratybose			X	X
	4. Namų darbai. Nusimatome ilgalaikę užduotį (Populiacijų gausumo tyrimas pasirinktoje ekosistemoje. Užduotis TEAMS aplinkoje)		X	X	X
	5. Vertinimas.			X	X
Pastabos	Mokytojo refleksija dėl veiklos organizavimo tobulinimo				

Pasiūlymai pamokos planui:

Uždavinius daugiau orientuoti į rezultatą, susieti su kompetencijomis.

Matoma uždavinyje, kad ugdysis **pažinimo kompetenciją** – išsiaiškina, kaip...„Siūlymas parodyti, kur bus ugdomos ir kitos jūsų įvardytos kompetencijos, pavyzdžiui, „suranda informacijos, kaip...” - **Komunikavimo kompetencija**.

Siūlome pasirinkti šioje pamokoje mažiau išryškintų kompetencijų, nes nežinome, ar tikrai šioje pamokoje ugdysis kultūrinę kompetenciją.

Taip pat reikėtų aiškiau atskleisti ugdomas kompetencija veiklos plane, t. y. iš mokinių veiklos turėtume matyti, kokią kompetenciją jie per tą veiklą ugdo.

Rašant pasiekimų sritį siūlome įrašyti konkrečią srities dalį, pvz., **F3**. Prisiima atsakomybę ir imasi veiksmų saugant gamtą ir racionaliai vartojant išteklius.

Siūlome nepamesti ir tarpdalykinių temų. Šioje pamokoje siūlyčiau įtraukti *Aplinkos tvarumas* temą (potemė *Ekosistemų, biologinės įvairovės apsauga*)

Taip pat siūlymas skirti laiko pamokos refleksijai.

Bendri pamokos aspektai:	7 klasės integruotas matematikos ir informacinių technologijų planas
Pamokos tema / problema / klausimai:	Vaizduojame ir skaitome duomenis
Mokymosi uždavinys:	Dirbdami individualiai prie kompiuterių iš pateiktų statistinių šaltinių atranka reikalingus duomenis, iš lentelėje esančių duomenų gauna diagramas, skaito informaciją, pateiktą įvairiomis diagramomis ar lentelėmis.
Ugdomos kompetencijos:	Pažinimo – analizuoja statistinius duomenis, atpažįsta ir vertina informaciją, palygina skirtingus informacijos pateikimo būdus. Kūrybiškumo – renka, sieja ir kritiškai vertina reikalingą informaciją, kuria savarankiškai diagramas. Komunikavimo – remdamiesi savo atliktomis užduotimis, komentuoja informaciją, pateiktą diagrama ar lentele, pristato savo darbą, įsiklauso į kito nuomonę, diskutuoja, užduoda klausimus, atsako į juos. Skaitmeninė kompetencija – naudojasi skaitmeninėmis technologijomis užduotims atlikti.
Tarpdalykiniai ryšiai:	Matematika, informacinės technologijos, geografija.

PROCESAS:

- Pamokos uždavinio skelbimas (mokytojas).
- Trumpas vieno mokinio demonstravimas (priminimas) klasei, kaip skaičiuoklėje Microsoft Excel kuriamos diagramos (lentelė ir diagrama sudaroma pagal matematikos vadovėlio užduotį).
- Užduočių paskirstymas ir atlikimas (mokiniai gauna interneto adresą <https://www.stat.gov.lt/> ir ieško atsakymo į klausimus:
 - Kaip pasiskirsto gyventojų skaičius pagal amžiaus grupes mūsų seniūnijoje?
 - Kaip pasiskirsto gyventojų skaičius pagal lytį mūsų seniūnijoje?

Iš bendros statistinės duomenų lentelės suranda ir atranka reikalingą informaciją (nusikopijuoja į naują lentelę), sudaro po dvi skirtingas diagramas (pvz., stulpelinę, juostinę, skritulinę...).

Mokiniai su SUP gauna konkrečias nuorodas su lentelėmis

https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/9601028/Gyventojai_pagal_amziaus_grupes_seniunijose.xlsx

https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/9601028/Gyventojai_gyvenamosiose_vietovese.xlsx

ir turi sudaryti tik vieną diagramą.

Savo atliktą darbą mokiniai įkelia į mokytojo nurodytą vietą (Google Classroom katalogą).
- Darbų pristatymas ir aptarimas.
 - Mokiniai pristato klasei savo darbą (mokinys darbo pristatymui išrenkamas sukančiant „Laimės ratą“ sukuriant wordwall.net), atsako į mokytojo ir kitų mokinių pateikiamus klausimus.

- Mokiniai diskutuoja, koks diagramos tipas yra tinkamesnis duomenims vaizduoti, kokį dažnių ašies mastelį pasirinkus duomenys bus geriausiai pavaizduoti, teikia siūlymus, kokią geriau būtų pasirinkti dažnių ašies padalos vertę, aptaria vykusius ir nevykusius duomenų vaizdavimo pavyzdžius.

- Užpildydamas pamokos refleksijos lentelę sukurta mentimeter.com pagalba, kiekvienas mokinyš įsivertina pasiektus pamokos rezultatus. Įsivertinimo rezultatai aptariami, apibendrinami.
- Mokinių darbas pamokoje įvertinamas pažymiu.
- Pratybų sąsiuvinyje skiriami pamokos medžiagai įtvirtinti namų darbai.

Refleksija:

Galiu:	TAIP	NE
● Rasti internete reikalingą informaciją.		
● Sukurti skaičiuoklėje naują lentelę.		
● Sudaryti skaičiuoklėje stulpelinę diagramą.		
● Sudaryti skaičiuoklėje kelias skirtingas diagramas.		
● Pasirinkti tą diagramą, kuri yra lengviau skaitoma, aiškesnė.		
● Pasakyti, kokie duomenys diagramoje yra vaizduojami.		
● Skaityti informaciją, pateiktą įvairiomis diagramomis ar lentelėmis (žinotajam atsakymus į mokytojo pateiktus klausimus).		

Bendri pamokos aspektai:	6 klasė, informacinės technologijos (integruota anglų ir lietuvių kalba)					
Pamokos tema / problema / klausimai:	Dialogo kūrimas su Scratch programa apie gimnazijos istoriją Problema: /Sąvokos samprata/ (algoritminis mąstymas) veiksmų seka (eiliškumas), laiko planavimas					
Mokymosi uždavinys:	Naudodamiesi Scratch konstravimo programa, remdamiesi gimnazijos tinklalapyje esančia informacija, sukurs dialogą apie gimnazijos istoriją lietuvių ir anglų kalbomis. • Pakartos, kas yra dialogas. • Prisimins teksto rūšis. • Atsižvelgiant į adresatą, situaciją, kurs pokalbį. • Dirbs grupėse su Scratch konstravimo programa, naudosis komandomis išvaizda, veikimo logika, įkels veikėjus, sceną, sukurs pokalbį apie gimnazijos istoriją tarp dviejų veikėjų nuo dviejų iki penkių sakinių, lietuvių ir anglų kalbomis, įgarsins. • Kūrybinį darbą pristatys klasės bendruomenei. • Įsivertins naudodami mentimeter.com programą					
Ugdomos kompetencijos:	Pažinimo kompetencija Scratch programoje gebėjimas įkelti veikėją, sceną iš failo, atlikti nuosekliai veiksmus, įgarsinti.	Skaitmeninė Kompetencija Sukurtas dialogas ir įgarsintas Scratch programa Skaitmeninis turinys Užduotys atlikta taikant scratch programą	Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija <i>Savimonė ir savitvardos įgūdžiai</i> <i>Siekia asmeninių ir akademinių tikslų</i> Vertinimas ir įsivertinimas Empatiškumas, socialinis sąmoningumas ir teigiamų tarpusavio santykių kūrimas Darbas grupėse	Komunikavimo kompetencija <i>Pranešimo analizė ir interpretavimas</i> Pristatys dialogą klasei	Kūrybiškumo kompetencija Kūrimas <i>Tobulina ir pristato kūrybos rezultatus.</i> Pasirenka sceną, veikėjus, kūrybiškai pristato gimnazijos istoriją.	Kultūrinė kompetencija <i>Kultūrinis išprusimas</i> Susipažįstama; renkami, sisteminami ir apibūdinami bendriausi kultūros reiškiniai: istorija bei istorinės interpretacijos Susipažįsta su gimnazijos istorija
Tarpdalykiniai ryšiai:	Lietuvių kalba, anglų kalba					
Tarpdalykinės temos:	Teksto rūšys (dialogas)					
PROCESAS:						
Darbas grupėse, pasiskirstymas darbais, diskusija, scenos, veikėjų parinkimas, įgarsinimas. Dialogo sukūrimas lietuvių ir anglų kalbomis apie gimnazijos istoriją, informacijos paieška gimnazijos tinklalapyje, gimnazijos muziejuje, įgarsinimas. Veiksmų sekos sukūrimas, vienas veikėjas klausia, kitas po tam tikro laiko atsako. Atliktos užduoties pristatymas klasei, įsivertinimas.						
PAMOKOS REFLEKSIJA:						
Sukurto dialogo pristatymas klasei, pakomentavimas, ką atliktų kitaip, jeigu dabar vėl tektų sukurti dialogą. Įsivertinimas naudojant mentimeter.com programėlę.						

ETIKOS PAMOKOS PLANAS

Klasė II (10)

Mokymosi uždavinys	Naudodamasis pateikta mokomąja medžiaga, mokinys atpažįsta (ne)tolerantišką elgesį, geba pateikti gyvenimiškų pavyzdžių, savikritiškai vertina savo paties bei kitų elgesį, pateikia argumentuotų sprendimų situacijai gerinti.
Ugdomos kompetencijos	Pažinimo (K1), komunikavimo (K6), kūrybiškumo (K3), pilietiškumo (K4).
Pamokos tema	Tolerancija
Pamokų skaičius	1-2
Mokinių motyvacija	Mokinius motyvuoja darbas grupėse, galimybė pasitarti, pasidalinti savo nuomone; pasidalinimas vaidmenimis pagal gebėjimus ir poreikį. Pamoka organizuojama reaguojant į aktualijas.
Aktyvaus mokymo(si) metodai	„Kavinės“ metodas, darbas grupėmis, skaitmeninių mokymosi priemonių naudojimas, kūrybinis darbas.
Priemonės	Mokytojos parengta mokomoji medžiaga.

Mokymas ir mokymasis pamokoje

Pamokos eiga	Ugdomos kompetencijos	Mokytojo veikla	Mokinio veikla	Komentarai
Pasirengimas pamokai	Komunikavimo (K1)	1. Mokytojas skatina pačius mokinius įvardinti tuo laikotarpiu minimas aktualias datas, kol prieinama prie pamokos temos (Tarptautinės tolerancijos diena) bei temos aktualumo. Mokytojas paskelbia pamokos temą, su mokiniais suformuluoja pamokos uždavinį, vertinimo kriterijus.	Mokiniai aktyviai dalyvauja mokytojo inicijuotoje diskusijoje, dalijasi žiniomis apie minėtinas datas, dalinasi mintimis apie temos aktualumą, su mokytojo pagalba formuluoja pamokos uždavinį, vertinimo kriterijus.	

Sužadinimas	Komunikavimo (K1)	Organizuoja mokinių apklausą, pasitelkiant internetinę programėlę (Google Forms): Kaip manai, ar mūsų visuomenė pakankamai tolerantiška? Kaip manai, ar pats esi tolerantiškas? Iš ko atpažinti tolerantišką žmogų? Kokias tolerancijos apraiškas pastebi savo klasėje, mokykloje? Ar tolerancijos galima išmokyti? Aptaria su mokiniais gautus atsakymus.	Atsako į pateiktus klausimus. Aptaria su mokytoju gautus atsakymus.	
Mokymas ir mokymasis	Pažinimo (K1), komunikavimo (K6), pilietiškumo (K4), kūrybiškumo (K3).	Mokytojas pasidalina su mokiniais atliktų tyrimų tolerancijos tema duomenimis, aptaria juos su mokiniais. Mokytojas inicijuoja sąvokos pakartojimą, remdamasis JT priimta Tolerancijos Deklaracija. Mokytojas atkreipia dėmesį, jog ignoravimas nėra lygus tolerancijai. Mokytojas supažindina mokinius su UNESCO kas dvejus metus inicijuojamu premijos teikimu už tolerancijos ir neprievartos skatinimą, pristato naujausių metų kandidatus ir laimėtoją. Mokytojas pasiūlo pagalvoti, už kokią / kokius poelgius galėtų skirti nominacijas savo klasėje ir / ar mokykloje.	Mokiniai aptaria matytų tyrimų rezultatus, dalinasi savo pastebėjimais, patirtimi. Mokiniai pateikia savo sąvokos apibrėžimus, kuriuos vėliau papildė mokytojo pateikta medžiaga. Mokiniai pasižymi, o vėliau ir pakomentuoja informaciją apie laimėtojus. Mokiniai teikia pasiūlymus,	

		Mokytojas pateikia užduotį, taikydamas „Kavinės“ metodą. Prie atskirų staliukų yra pateikiamos sritys, kurių ribose reikia pateikti siūlymų, ką galima būtų padaryti, kad tolerancijos mūsų bendruomenėje būtų daugiau? Sritys: politika, švietimas, šeima, skaitmeninė aplinka, žiniasklaida, AŠ pats. Staliukų atstovai pristato rezultatus. Mokytojas pasiūlo kiekvienam mokiniui sugalvoti savo reakcijos į situacijas <i>moto</i>, kas leistų į situacijas reaguoti tolerantiškiau.	juos argumentuoja. Mokiniai atlieka jiems skirtą užduotį. Gauti pasiūlymai aptariami, ypatingą dėmesį atkreipiant į sritį „AŠ pats“. Mokiniai kuria <i>moto</i> ir juos pristato klasei ir / arba grupėse.	
--	--	--	--	--

APIBENDRINIMAS IR REKOMENDACIJOS

Mokytojai yra pagrindiniai veikėjai mokant mokymosi strategijų ir kuriant pamoką, kurioje būtų pusiausvyra tarp mokymo ir mokymosi. Todėl siekiama paskatinti mokytojus kurti mokymosi strategijomis praturtintus pamokų aprašus. Sėkmingai dirbantis mokytojas stengiasi padėti mokiniams suprasti mokymosi tikslus, kaip pristatyti pagrindinę idėją ir išankstinius klausimus, skatinančius mąstymą apie problemą, kaip išsakyti lūkesčius, ko siekiama ir ko laukiama, kokius veiksmus būtina atlikti, siekiant pamokos kokybės. Mokymosi rezultato įvardijimo etape labai svarbu tikslą ir siekiamą mokymosi rezultatą (pasiekimą) sugretinti su mokinių lūkesčiais, įtraukti mokinius į savo mokymosi tikslo kūrimą. Mokytojai gali parengti mokinius mokymuisi išsamiai paaiškindami numatomus mokymosi rezultatus ir išmokydami tinkamų mokymosi strategijų. Mokytojams rekomenduojama suplanuoti ir pasirengti įsijausti / įsitraukti į kiekvieną naują mokymosi situaciją: detaliam pristatyti ir paaiškinti veiklos pobūdį ir tikslą, susiejant visa tai su ankstesnėmis žiniomis ir nurodant, kokių mokinių pastangų reikia rezultatui pasiekti. Kita rekomendacija – prieš kiekvieną naują pamoką siekti įsitikinti, kad mokiniai žino, ko mokysis, ir supranta, kodėl jiems svarbu to išmokti.

Aiškus mokymosi tikslų formulavimas:

- Kurti ugdymo procesą, kuriame būtų pusiausvyra tarp mokymo ir mokymosi, siekiant ugdyti mokinių savivaldaus mokymosi gebėjimus.
- Padėti mokiniams suprasti mokymosi tikslus, kaip pristatyti pagrindinę idėją ir išankstinius klausimus, skatinančius mąstymą apie temą, kaip išsakyti lūkesčius, ko siekiama ir ko laukiama, kokius veiksmus būtina atlikti, siekiant pastiprinti ir paskatinti motyvaciją siekti rezultato.
- Siekiamą mokymosi rezultatą sugretinti su mokinių lūkesčiais, įtraukti mokinius į savo mokymosi tikslo kūrimą.
- Šiame etape taikytinos mokymosi planavimo, organizavimo, valdymo ir stebėsenos strategijos moko ir įtraukia mokinius į tikslų, siekiamo rezultato ir sėkmės kriterijų formulavimą, mokymosi tikslo skaidymą į mažesnius žingsnius, pastangų, kurių reikės rezultatui pasiekti, atpažinimą.
- Formuojami mokymosi tikslai ir uždaviniai siejami su MOKINIŲ VEIKLA (dirbdami grupėje, remdamiesi pateikta informacija pildys lentelę, naudodami metodą išsiaiškinti ir t.t.). Tokia formuluotė mokiniams pristato, ką ir kaip jie VEIKS, bet nepaaiškina, ką ir kiek reikės išmokti per pamoką. Todėl prasmingiau būtų ĮVARDYTI REZULTATĄ, KĄ TURĖTŲ PASIEKTI MOKINYS: žinoti, mokėti, gebėti ir aiškiai tai pristatyti pamokos pradžioje, kad mokinys suprastų, ko bus siekiama.

Tyrimo rezultatai rodo, kad tobulintinas yra užduoties formulavimas ir jos pateikimas moksliviams. Šį etapą reikia valdyti pasitelkiant aiškų ir pasikartojantį veikimo algoritmą, kurį mokiniai žinotų iš anksto, kurio taikymas būtų tapęs įpročiu, kai gilinamasi į sąlygą siekiant suprasti, ko užduotis reikalauja.

Įvedimas į užduotį ir / ar mokymosi veiklą:

- Mokiniai turėtų gauti „sudėtingesnes“, be aiškių atsakymų užduotis, kurioms sprendinį ir veiksmų algoritmą turėtų sudaryti patys, veikdami mokytojų prižiūrint, ir kurių sprendimui reikėtų ilgesnio laiko nei viena pamoka. SKIRTINGOS PATIRTYS SUSIDOROJANT SU SUDĖTINGAIS UŽDAVINIAIS SUKURIA, DIDINA IR PALAIKO VIDINĘ MOTYVACIJĄ.

Stiprų poveikį mokymosi sėkmei daro įsivertinimo ir refleksijos strategija. Rekomenduojama neapsiriboti tik mokinio pažangos įvardijimu, siekti nustatyti mokymosi sunkumus, išklausti mokinio vykdytų veiksmų sekos pristatymą balsu, grįžti prie mokymosi strategijų ir pasiūlyti individualizuotus / personalizuotus mokymosi kelius, esant būtinybei mokytis kitu būdu, o ne dar kartą pakartoti mokymosi nurodymą.

Įsivertinimas ir refleksija:

- Mokytojai turėtų aktyviau taikyti pasitikrinimo ir įsivertinimo veiksmus, kurie apima užduoties sprendimo etapų pasitikrinimą, ką ir kaip darė, sprendė ar išmoko; įsivertinimą, ar pasiekti numatyti tikslai: patyriau, išmokau, supratau, dabar galiu, tačiau netaikoma gilesnė refleksija, siekiant apmąstyti, kas pavyko, kas buvo sunku, ką pakeisčiau, kas buvo netikėta, sudomino.
- Įsivertinimo veiksmė mokiniams dažniausiai paliekamas vienas pats su savimi ir savo supratimu, jis pats sprendžia, kaip jam pavyko, ką suprato, o ko – ne. Prasminga neapsiriboti tik pasitikrinimo veiksmu, mokinius nukreipti į gilesnę savo mokymosi analizę.
- Teikdami grįžtamąją ryšį, mokytojai gali užduoti klausimus, pateikti komentarus, kurie padeda stebėti ir reflektuoti mokymąsi. Tokiu būdu mokiniai galės atpažinti mokymosi strategijas, stiprinti savivaldą mokymąsi.

